

ESCRIPTORES AFRICANS

GELA | Grup d'Estudi | de Llengües
Amenaçades

edicions del *Rec*

ESCRIPTORES AFRICANOS

ESCRITORS AFRICANS

GELA | Grup d'Estudi | de Llengües
Amenaçades

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

edicions del *Rec*

ÍNDEX

/ 6

Presentació

/ 10

**El llegat cultural de la diàspora africana a la península Ibèrica
durant els segles XVI i XVII**

/ 15

Escriptors africans

/ 190

50 llengües africanes

/ 198

Autors per països

/ 202

Llista completa d'autors

/ 206

Lluís Mallart

/ 210

La Ploma

/ 214

Mecenes

/ 218

Crèdits

PRESENTACIÓ

A tots ens agrada que ens expliquin històries. Històries que ens vinculen amb el nostre passat i amb el món. Amb la realitat que ens és propera i amb els llocs més remots. Els escriptors s'han dedicat des de sempre a sadollar aquest desig de vincle i coneixement i els lectors hem cercat els qui el podien satisfer. Des dels contes que ens explicaven quan érem petits, fins a les grans obres literàries que ens han ajudat a entendre una mica més les persones i el món.

Quants escriptors africans coneixem? Quantes veus del continent que ens és més proper hem escoltat? Els escriptors africans són força presents en el nostre panorama literari però potser no prou perquè els relacionem amb una tradició cultural, o ni tan sols amb un continent. Les obres dels autors africans sovint es vinculen a altres tradicions (literatura anglesa, literatura francesa...), però rarament establim vincles entre ells.

Un dels objectius d'aquesta exposició és donar a conèixer escriptors africans i les seves obres i també mostrar que a l'Àfrica hi ha múltiples tradicions literàries —i literatura en moltes llengües—, i que en podem aprendre molt.

L'exposició no ha tingut mai la voluntat de ser exhaustiva. Ni tan sols representativa, i per això hem partit de les aportacions més properes —des d'obres traduïdes fins a coneixedors locals. Vam demanar a una colla d'especialistes que ens fessin una llista de tots els autors que creien que havien de ser en aquest projecte. A partir d'aquí, vam demanar-los col·laboració, però també en vam demanar a editors, llibreters, traductors, escriptors i lectors. Cadascú havia de presentar els seus autors preferits mitjançant una nota biogràfica, un fragment de l'obra i alguna anècdota que ens els fessin més propers. Després va venir la part més difícil: decidir qui formaria part de l'exposició i qui trobaríem només al catàleg.

Vam tenir una dificultat afegida, els autors en llengües africanes. D'alguns en podíem fer la presentació completa, però d'altres en teníem molt poca informació, i per això els hem dedicat un capítol especial que, en aquest cas, no fa èmfasi en les persones sinó en les llengües. Un recordatori que ens queden moltes portes per obrir cap a mons que volem conèixer.

En les obres dels primers escriptors africans hi podem trobar temes recurrents com ara la vida abans de la colonització, el contacte amb els europeus, la lluita per la independència i, més endavant, el desencís per la corrupció, les guerres, els estralls de la SIDA i l'ebola, i les conseqüències de tot plegat que es tradueixen en refugiats i emigrants. Les condicions de vida dels africans a Europa i el racisme són temes que trobem ja en els primers textos i que s'han mantingut sempre. En els darrers anys s'han generalitzat temes com ara les experiències dels membres de la comunitat LGBTI+.

També hi ha temes més sectorials, com ara l'apartheid en escriptors sud-africans o el feminisme en les escriptores —que sovint en propugnen una versió singular, africana—, per bé que també hi ha homes que aborden la situació de les dones al continent.

Finalment, és inevitable mencionar un aspecte que sembla indestruïble de la literatura a l'Àfrica: el compromís dels escriptors. Molts s'han dedicat a la política en moltes vessants, en la lluita per la independència, i han acabat ocupant posicions de poder: presidents, ministres, ambaixadors o funcionaris d'organismes internacionals. Però també hi ha els qui per ser fidels a si mateixos han acabat enfrontant-se als antics companys de lluita o, simplement, al poder. La quantitat d'escriptors que han estat exiliats, detinguts, empresonats, censurats o vetats segurament no és

equiparable a la de cap altre lloc del món. I a aquests hi podem afegir els qui han patit atacs de tota mena, des de segrestos fins a morts violentes. La impressió que se'n treu és que escriure és una activitat arriscada i, en conseqüència, eficaç. Si el poder demostra que no vol que escriguis és que alguna cosa li fas. I aquest és un altre ensenyament dels autors d'aquesta exposició i d'aquest catàleg: la literatura pot ser una forma d'alliberament. Potser cal afegir-hi que no per això deixa de ser literatura.

A tots ens agrada que ens expliquin històries i si, a més a més, aquestes històries enriqueixen la nostra vida perquè ens alliberen i ens mostren maneres alternatives de ser, ben segur que sabrem trobar moments per dedicar-los. Serà una manera més de veure que l'Àfrica i els africans no són tan lluny.

M. Carme Junyent

EL LLEGAT CULTURAL DE LA DIÀSPORA AFRICANA A LA PENÍNSULA IBÈRICA DURANT ELS SEGLES XVI i XVII

Localització de les confraternitats negres a l'Espanya moderna (Rowe 2019: 66)

Domingo Martínez, *Carro del aire* (detall) (Sevilla, c. 1748), Museo de Bellas Artes de Sevilla.

Diego Velázquez, *Juan Pareja* (1650), Metropolitan Museum of New York.

La negrita de Salamanca y su confesor el P. Suárez, Museo de Salamanca (Rowe, 2019: pic 77)

Hem oblidat que hi va haver una gran diàspora africana a la península Ibèrica durant els segles XVI i XVII arran de la tracta d'esclaus, que no només va tenir incidència a Amèrica sinó també a Europa. El 1565, el 10% de la població sevillana era esclava, la majoria d'origen subsaharià, per això la ciutat es coneixia a l'època com «el tauler d'escacs» (Pérez, 2015).

Les comunitats africanes autogestionaven les anomenades confraries de negres, associacions de caràcter religiós formades per lliberts i esclaus que oferien a la comunitat negra ajuda en les manumissions, els enterraments i les celebracions religioses. De confraries de negres se'n coneixen més de setanta a Espanya i Portugal al llarg dels segles XV-XVIII (Rowe, 2019). Una de les primeres va ser la de Barcelona al segle XV, juntament amb les de València i Sevilla. La diversitat cultural, ètnica i lingüística de l'època va tenir un reflex en les produccions culturals: la música, la pintura i, especialment, la literatura oral i escrita. Tot i que hem esborrat de la nostra memòria el llegat cultural negre-africà, les noves recerques científiques ens obren els ulls a una realitat poc o gens considerada fins ara (Berruezo-Sánchez, 2022).

Bartolomé Esteban Murillo,
Tres niños (c. 1670)

Anónimo, *Chafariz d'El Rey en Lisboa*

Les produccions culturals de l'època —poemes, cançons, músiques, danses, obres de teatre, pintures i dibuixos— ens permeten llegir la percepció de la negritud i els documents d'arxiu ens ajuden a trobar l'agència cultural de dones i homes africans, tot i que sempre de manera fragmentada. A dia d'avui encara no tenim registres escrits de les seves cançons i poemes, però les referències indirectes ens permeten seguir buscant-los (Berruezo-Sánchez, 2021). Per exemple, hi havia poetes negres a les improvisacions poètiques conegudes com a *repentistas* al sud de la península Ibèrica, on grups socials desafavorits i marginals improvisaven poemes per guanyar-se la vida. La creativitat poètica també es va reflectir en la tradició dels *vilancets de negre*, poemes musicals i teatrals molt populars que es cantaven en festes religioses com el Corpus. En un *vilancet* de negre representat a Toledo l'any 1700, un personatge negre diu «que pues los negros no tenemos blanca, el ser poeta nos viene muy bien» (Pujol i Coll, 2016). És a dir, malgrat la precarietat econòmica, tenen enginy per esdevenir bons poetes i guanyar-se la vida.

La creativitat i enginy dels agents culturals africans a l'època té noms i cognoms. El 1687, Francisco de Meneses aconsegueix la llibertat amb els diners que recapta ballant pels carrers de diversos pobles. Leonor Rica, mulata portuguesa resident a Sevilla a final del segle xvi, i Juan Antonio de Castro, llibert negre de Sevilla a mitjans del segle xvii, es guanyaren la vida amb companyies itinerants de ballarins negres (Brooks, 1988). Juan Pareja fou un pintor afrodescendent de qui es coneix el quadre *La vocación de San Mateo* (1661), conservat al Museo del Prado. Pareja va ser esclau del pintor espanyol Velázquez, qui l'immortalitzà en un retrat, i aconseguí la llibertat el 1650. Sor Teresa Juliana de Santo Domingo, coneguda com a Chikaba, fou monja dominica a Salamanca a final del segle xvii. Coneixem els seus poemes gràcies a l'hagiografia que en va escriure el seu confessor l'any 1752. Juan Latino fou un afroespanyol llibert i professor de llatí a la Universitat de Granada al segle xvi, on publicà la seva obra poètica en llatí el 1573, *Austrias Carmen* (Martín Casares, 2016; Rigaux, 2019)

Diana Berruezo-Sánchez

Juan Pareja, *La vocación de San Mateo* (1661).
Museo del Prado

Diego Rodríguez de Silva y Velázquez, *La Mulata*

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

BERRUEZO-SÁNCHEZ, Diana (2021). «“Negro poeta debió de ser el que tan negro romance hizo”: ¿poetas negros en el Siglo de Oro?». *Hipogrifo: Revista de Literatura y Cultura del Siglo de Oro*, 9 (1), p. 131-142.

BROOKS, Lynn Matluck (1988). *The Dances of the Procesions of Seville in Spain's Golden Age*. Kassel: Reichenberger.

MARTÍN CASARES, Aurelia (2016). *Juan Latino: talento y destino. Un afroespañol en tiempos de Carlos V y Felipe II*. Granada: Editorial Universitaria de Granada.

PÉREZ GARCÍA, Rafael; FERNÁNDEZ CHAVES, Manuel (2015). «La cuantificación de la población esclava en la Andalucía moderna: Una revisión metodológica». *Varia Historia*, 31-57, p. 711-740.

PUJOL I COLL, Josep (2016). *Els vilancets «de negre» al segle XVII*. Tesis doctoral, Universitat Autònoma de Barcelona.

RIGAUX, Maxim (2019). «“¿Servir Con La Pluma?” El Efecto Espejo En El Austrias Carmen de Juan Latino». *Millars: Espai i Història*, 47 (2), p. 39-53.

ROWE, Erin Kathleen (2019). *Black Saints in Early Modern Global Catholicism*. Cambridge: Cambridge University Press.

**ESCRIPTORES
AFRICAINS**

PETER ABRAHAMS

Vrededorp, Sud-àfrica, 1919 — Saint Andrew, Jamaica, 2017

Llengua: anglès

Va ser un escriptor que en les seves obres va tractar fonamentalment temes polítics i socials. Fill d'un etiop i d'una dona «de color», va patir l'apartheid, tema que explica a *Mine Boy* (1946) i *Tell Freedom* (1954), traduïda al català per Manuel de Pedrolo. Entre les seves obres més conegudes també hi ha *The Path of Thunder* (1948) i *A Wreath for Udomo* (1956).

Fragment de l'obra *Cridem llibertat!* (1954)

La meva mare se n'anà a treballar. Jo vaig vagabundejar pels carrers i vaig travessar el camí que corria més enllà del cementiri. Vaig ajaçar-me sobre l'herba suau. El sol resplendia en un cel clar i llunyà. El soroll de Vrededorp m'arribava com un ressò. Vaig arrancar una gran fulla d'herba dolça i la vaig mossegar. I em trobava lluny, molt lluny, en una alegre terra anomenada Abissínia. I allí els reis negres es passejaven amb tota llur majestat. I jo era un gran guerrer d'Abissínia, servia els meus reis. Era el més fort, el més brau i el més audaç de tots els guerrers d'aquella terra gloriosa que es deia Abissínia.

Traducció de Manuel de Pedrolo

Peter Abrahams va ser un escriptor molt popular. De la seva obra *The Path of Thunder* se'n van fer una òpera i un ballet. A Catalunya, la traducció de *Tell Freedom* de Manuel de Pedrolo s'ha publicat sota dos títols diferents. El primer, *Jo no soc un home lliure*, a Nova Terra l'any 1962. El segon, *Cridem llibertat!*, a la Llar del Llibre l'any 1986.

HAMDI ABU GOLAYYEL

El Faium, Egipte, 1968

Llengua: àrab

Nascut en un oasi, és autor de relats breus i novel·les. Als anys vuitanta va emigrar a al Caire, i va treballar-hi força temps com a obrer de la construcció. De formació autodidacta, a poc a poc es va obrir camí en el món literari fins a guanyar el premi Naguib Mahfuz per la novel·la *Alfa'el* (2008, traduïda a l'anglès amb el títol de *A Dog with no Tail*). Una de les seves novel·les, *Luṣūṣ mutaḡā'idūn* (2002), ha estat traduïda al castellà per Álvaro Abella (editorial De París, 2008) amb el títol *Ladrones jubilados*.

HOODEFICTION

Durant els primers anys de residència a al Caire, Hamdi no només va treballar-hi de paleta, sinó que també guanyava alguns diners tot explicant acudits i anècdotes gracioses en locals d'oci i clubs nocturns de la ciutat. Per aquesta activitat, però, no rebia un sou: cobrava les propines que els clients dels locals li feien a mans.

Fragment de l'obra *Luṣūṣ mutaḡā'idūn* (2002)

Umm Gamal es passa tota la nit pregant a Déu que la converteixi en home, però sempre es desperta a trenc d'alba i descobreix que continua sent Umm Gamal, filla de la primera esposa d'un home que es va arribar a casar amb set dones més per demostrar a la primera que era la culpable de no haver-li donat un nen.

IMAD ABU SÀLEH

Egipte, 1967
Llengua: àrab

És poeta i va néixer en un poble del delta del Nil. Es llicencià en periodisme a la Universitat d'al-Mansura i, el 1991, es va traslladar al Caire, on ara resideix i treballa com a periodista. Tot i que la seva obra ha estat elogiada tant per la crítica com pels lectors, Imad es manté allunyat de l'escena cultural del seu país. Entre els diversos poemaris que ha publicat, *Elogi de l'error* ha estat traduït al català per Valèria Macías Pagès (ed. Karwán, 2020).

Imad Abu Sàleh autoedita sempre els seus poemaris, en fa imprimir un nombre molt limitat d'exemplars i ell mateix els distribueix.

Fragment de l'obra *Elogi de l'error*

Jo només sóc un captaire, / però / vaig fer més servei a la
revolució / que els revolucionaris mateixos. / Com? / Li vaig fer servei
no participant-hi. / Em vaig quedar assegut / —en aquesta vorera— /
allargant la mà als transeünts. / L'allargava amb entusiasme, / amb
devoció i roïndat, / amb tota la meva experiència en baixesa. / Jo
no somio una vida millor / ni vull renunciar al meu ofici. / Marxa un
dictador / i en ve un altre, / i jo continuo al meu lloc.

Traducció de Valèria Macías Pagès

CHINUA ACHEBE

Nigèria, 1930 — Estats Units, 2013

Llengua: anglès

Va ser un escriptor igbo que és reconegut sovint com «el pare de la literatura africana». La seva primera novel·la, *Tot se'n va en orris* (1959), ha estat traduïda a nombroses llengües, entre les quals al català per Bernat Puigtobella. Aquesta novel·la és la primera del que es coneix com «la trilogia africana», que inclou també *No longer at ease* (1961) i *Arrow of God* (1964). La seva darrera novel·la és *Anthills of the Savannah* (1987). Tot i que escrivia en anglès, Achebe es nodreix de les tradicions igbos per escriure les seves obres de ficció.

AFRIBUKU.COM

L'estiu passat vaig conèixer un dels poetes més importants d'Àustràlia, A. D. Hope, a Canberra, i va dir amb nostàlgia que els únics escriptors feliços d'avui eren els qui escrivi en llengües petites com el danès. Per què? Perquè ells i els seus lectors s'entenen i saben exactament què significava una paraula quan s'utilitzava. Vaig haver d'admetre que no ho havia pensat així. Sempre havia suposat que la Commonwealth of Nations era un gran avantatge per a un escriptor, que la Unió Anglòfona era una fraternitat desitjable. Però parlant amb A. D. Hope aquell vespre, em vaig sentir una mica com un fill il·legítim cara a cara amb el veritable fill de la casa que lamenta els excessos d'un pare aventurer i descarat que ha mantingut una amant a cada port.

Explicat per l'autor a l'assaig «Colonialist Criticism», *Hopes and Impediments* 1988

Fragment de l'obra *Tot se'n va en orris* (2000)

El seu desesper, cada vegada més exacerbat, es feia palès en el nom que donava a les seves criatures. A un d'ells li va posar Onwumbiko, un crit carregat de patetisme que vol dir «Mort, t'ho imploro». Però la Mort no en va fer cas i Onwumbiko va morir al cap de quinze mesos de néixer. La criatura següent va ser una nena, Ozoemena, que significa «Que no torni a passar». Va morir al cap d'onze mesos, igual que els dos que van néixer després. Aleshores Ekwefi, desafiant, va perdre la por i a la filla següent li va posar Onwuma, «Mort, serveix-te tu mateixa». I així ho va fer.

Edicions 62, Traducció de Bernat Puigtobella

CATHERINE OBIANUJU ACHOLONU

Orlu, Nigèria, 1951 — Imo, Nigèria, 2014

Llengua: igbo, anglès

Va ser una escriptora d'obres en anglès i igbo que defensava un feminisme africà basat en la maternitat. Entre les seves obres de teatre hi ha *Trial of the Beautiful Ones: a play in one act* (1951), una peça que incorpora dansa, rituals i espectacle i que es basa en el mite igbo Ogbanje, i *Into the Heart of Biafra: a play in three acts* (1970). Entre les seves obres d'assaig hi ha *Motherism, The Afrocentric Alternative to Feminism* (1995) i *They Lived Before Adam: Pre-Historic Origins of the Igbo-The Never Been Ruled* (2009), on explora la història dels igbos, coneguts com els «àcrates» d'Àfrica perquè no tenien dirigents.

Fragment del capítol «Mother Was a Great Man», dins l'obra *The Heinemann Book of African Women's Writing* (1993)

Oyidiya no ho volia admetre, però a mesura que repassava mentalment la seva vida, va veure clarament que ella havia estat l'home de la casa mentre que el seu marit, Nekwe, havia estat la dona. Sí. Fins i tot havia caigut en excessos pels quals ara estava pagant. Va sentir una forta punxada de culpa i remordiment. Ella, Oyidiya, havia anat massa lluny. Havia forçat la mà del seu chi. I ara aquestes n'eren les conseqüències.

Catherine Obianuju Acholonu va publicar un llibre sobre Olaudah Equiano, *The Igbo Roots of Olaudah Equiano* (1995), un esclau que va escriure la seva autobiografia. Per localitzar els orígens d'Equiano, Acholonu va fer treball de camp a Nigèria, amb entrevistes a diversos informants i recollint la tradició oral a més de dades lingüístiques.

AYÒBÁMI ADÉBÁYÒ

Lagos, Nigèria, 1988

Llengua: anglès

Ha estudiat literatura anglesa a les universitats d'Ife, a Nigèria, i d'East Anglia, al Regne Unit. Ha escrit per a la BBC, LitHub i *The Guardian*, entre altres mitjans, i ha publicat diversos contes i poemes. L'any 2017 va ser guardonada amb el Premi *The Future* en la categoria d'Arts i Cultura. La seva primera novel·la, *Stay with me* (2017), traduïda al català per Alexandre Gombau i Arnau amb el títol de *Queda't amb mi* (Angle Editorial, 2018) va ser rebuda amb autèntic entusiasme i va quedar finalista del premi de ficció Baileys Women.

Fragment de l'obra *Queda't amb mi* (2017)

Jo sabia que figurava que m'havia d'agenollar, acotar el cap com una col·legiala a qui castiguen i dir que em sabia greu haver insultat el meu marit i la seva mare d'una sola tacada. Haurien acceptat les meves disculpes; hauria pogut dir que era pel diable, pel temps o perquè duia les trenes noves massa tibants, que tenia mal de cap i que això m'havia fet falta al respecte al meu marit davant d'ells. Tenia tot el cos encongint com una mà artrítica i no el podia obligar a adoptar postures que no volia adoptar. Així doncs, per primer cop vaig fer cas omís del disgust dels sogres i em vaig aixecar quan s'esperava que m'agenollés.

Traducció d'Alexandre Gombau i Arnau

La primera idea de *Queda't amb mi* era per a un conte, però anava agafant una altra dimensió. Mentre l'autora pensava si deixar-la reposar un temps, va trobar-se amb la mare d'un seu amic que havia mort, i l'expressió d'aquella dona i la pregunta sobre què significa sobreviure a un nen la va impulsar a continuar i a escriure la novel·la.

Explicat per l'autora en una entrevista a *Los Angeles Review*

CHIMAMANDA NGOZI ADICHIE

Enugu, Nigèria, 1977

Llengua: anglès

TED

Chimamanda Ngozi Adichie va créixer en una casa on havia viscut el conegut escriptor Chinua Achebe, a Nsukka, on el seu pare era professor d'estadística i la seva mare secretària de la universitat. L'any 2006, en una entrevista, va declarar: «Em vaig adonar que era africana quan vaig anar als Estats Units. Sempre que sortia Àfrica a les classes de la universitat, tothom se'm dirigia. Tant se valia si es tractava de Namíbia com d'Egipte: se suposava que jo ho sabia i ho podria explicar».

Ha passat bona part de la vida en un campus universitari, primer al seu país natal, degut a la feina dels seus pares, i després als Estats Units. L'any 2003, mentre estudiava a Connecticut, va publicar la primera novel·la, *Purple Hibiscus*, molt ben acollida per la crítica, que li va valdre no només el Premi Commonwealth Writer al millor llibre d'un autor novell, sinó també l'elogi del seu admirat Chinua Achebe. Després vindrien *Half of a Yellow Sun* (2006), *The Thing Around Your Neck* (2009), *Americanah* (2013) i *We Should All Be Feminists* (2014), obres que l'han confirmat com a autora contemporània de referència. En català se'n poden trobar diverses novel·les, en traducció de Bel Olid i editades per Fanbooks, com *Mig sol groc* o *Americanah*, totes dues de 2021, així com també alguns assajos.

Fragment de l'obra *Mig sol groc* (2006)

L'Odenigbo es va aturar al costat de l'oficial nigerià. La sivella del cinturó li brillava i es va inclinar per mirar dins del cotxe, una cara fosca amb les dents molt blanques.

—Per què encara teniu matrícules de Biafra? Sou partidaris dels rebels derrotats?

Parlava en veu alta, artificiosa; era com si actués i fos molt conscient que feia el paper de l'assetjador. Darrere seu, un dels seus nois cridava als treballadors. Al costat de les mates hi havia el cadàver d'un home.

—Les canviarem quan arribem a Nsukka —va dir l'Odenigbo.

—A Nsukka? —L'oficial es va redreçar i va riure—. Ah, la Universitat Nsukka. Vosaltres sou els que vau planejar la rebel·lió amb Ojukwu, els dels llibres.

L'Odenigbo no va dir res, mirava endavant. L'oficial va obrir la porta amb un moviment sobtat.

—Oya! Sortiu i ajudeu-nos a carregar la fusta. A veure com podeu ajudar una Nigèria unida.

Traducció de Bel Olid

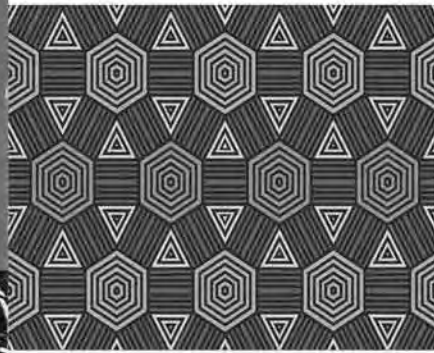
PETER ABRAMIAMS
**CRIDEM
LLIBERTAT!**

Col·lecció Nova Terra
LA LLAR DEL LEBRE

Quédate conmigo
AYÒBÁMI ADÉBÁYÒ

gatopardo ediciones

NAGUIB MAHFOUZ PRIZE-WINNING AUTHOR
HAMDI ABU GOLAYYEL
TRANSLATED BY HUMPHREY DAVIES

A NOVEL

The Men
Who Swallowed
the Sun

"A great read" - Mona Zaki, *Banipal*
On Thieves in Retirement

CHIMAMANDA
NGOZI
ADICHIE

WE SHOULD
ALL BE
FEMINISTS

Elogi
de l'error

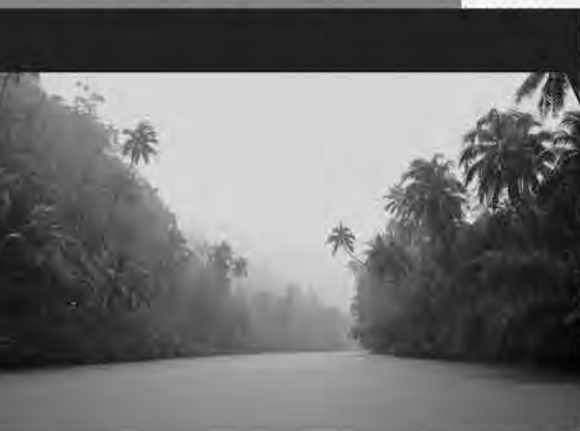

*Morning Yet
on Creation Day*
Essays

Imad Abu Sàleh

Traducció de
Valèria Maciàs Pagès

Catherine Obianuju Acholonu

Eden In Sumer On The Niger

Chinua Achebe
Tot se'n va
en orris

LES MILLORS OBRES
DE LA LLETJERATURA
UNIVERSITÀRIE DEL XX I

OF THIS OUR
COUNTRY

Acclaimed Nigerian writers on the home
identity and culture they know

KAOUTHER ADIMI

Alger, Algèria, 1986)

Llengua: francès

És llicenciada en literatura moderna i en gestió internacional de recursos humans. Els seus relats curts han estat distingits dues vegades amb el Premi Jove Escriptor Francès de Muret (2006 i 2008,) i amb el Premi del FELIV (Festival Internacional de la Literatura i del Llibre Juvenil d'Alger, 2008). Amb la seva primera novel·la, *L'envers des autres* (2011), va guanyar el Premi Literari de la Vocació. El setembre del 2017 va publicar *Les nostres riqueses: una llibreria a Alger*, en català amb traducció d'Anna Casassas (Edicions del Periscopi, 2018), el llibre que l'ha consagrat en l'escena francesa i algeriana i que, a més de nombrosos premis al seu país, li va valer la Menció Especial del Premi Llibreter 2019 atorgat pel Gremi de Llibreters de Catalunya. L'any 2021 es va publicar la traducció catalana de *Pedres a la butxaca* (traducció d'Anna Casassas, Edicions del Periscopi), sobre una jove algeriana establerta a París que ha de tornar al seu país d'origen per assistir al casament de la seva germana petita.

La llibreria Les Vrais Richesses encara existeix a la Rue Hamani d'Alger. A la porta s'hi pot llegir, en francès i en àrab, un cartell on diu: «Un home que llegeix val per dos». Va ser fundada per Edmond Charlot, i va ser punt de trobada d'autors com Albert Camus, André Gide i Saint-Exupéry. A la novel·la *Les nostres riqueses*, l'autora ficciona el tancament de la llibreria per convertir-la en una botiga de bunyols.

Fragment de l'obra *Pedres a la butxaca* (2015)

Mentre feia cua per tornar a ensenyar els papers a un enèsim representant de la llei, vaig pensar en altres policies trobats quan tenia quinze anys. En aquell temps, tres grans vermells em decoren el front. Em faig una trena i, sense que la mare ho sàpiga, em pinto les ungles d'un rosa lluent. M'espanta la idea que se n'adoni. Puc comptar amb la discreció de la meva germana petita: ella se les pinta d'amagat d'ençà que té deu anys. Tres noiets esprimatxats poc més grans que jo em segueixen pel camí de l'institut i m'obsequien amb tots els insults libidinosos que saben, estirant-me la trena, clavant-me alguna empenta. Exasperada, demano auxili a uns policies. Riuen i ens ordenen que toquem el dos. Uns quants insults més i els assetjadors s'allunyen quan veuen una altra noia, aquesta amb les ungles vermelles.

Traducció d'Anna Casassas

AGNÈS AGBOTON

Porto Novo, Benín, 1960

Llengua: gun, català, castellà

YOUTUBE

Les llengües familiars d'Agnès Agboton quan era petita eren el gun, llengua del pare, i el ioruba, llengua de la mare. Però quan anaven a veure l'àvia, els parlava en mina. Una situació de multilingüisme prou freqüent a l'Àfrica.

Explicat per ella mateixa en una entrevista per a la Universitat d'Uviéu

Va viure i estudiar a la Costa d'Ivori fins al 1978, quan va venir a Barcelona per estudiar filologia hispànica a la Universitat de Barcelona, on es va llicenciar. Té una trajectòria polifacètica, i els seus interessos personals, que inclouen la cuina i la tradició oral africanes, es concreten en diverses obres publicades, entre les quals hi ha *La cuina africana* (1988), *Abenyonhú* (1995) (finalista als premis Apel·les Mestres), i l'obra autobiogràfica *Más allá del mar de arena* (2005). Com a poeta ha publicat *Voz de las dos orillas* (2009), i *Canciones del poblado y el exilio* (2006), XXX premi Vila de Martorell, obra en què intenta conciliar la musicalitat del seu gun natal, que és una llengua tonal, amb l'estructura d'una llengua romànica, en aquest cas el castellà. Ha participat en recitals com ara Likteraktum, Poetry Parnassus, Barcelona Poesia i Horts de Poesia. Des dels anys noranta es dedica a narrar llegendes i contes tradicionals africans, i es fa acompanyar per músics africans que toquen instruments també tradicionals.

Fragment de la seva obra *Voz de las dos orillas* (2009)

Adó eninlè dé lilè dó sún hunkpamè / kotó hjún hjún hjuèkpo / oxjó osu kpakpa nandó zé / gbé éton dó donun. // avunlè, kpodó adògbó tègbè yétonlèton, / lon hiédelè dógbé lan hiétonlèdji. // Azan dé ka nan wua bò adu hiétonlè / man nan wua kpé lan kplankplan eninlè. // Azan dé ka nan wua... / Xjomè tó fifiyón mi / kukúwinyan dèxíxó éinton, / dédó nandjè tegbè mon.

Tremolen ja les parets / del tan segur reducte / i a penes la paraula / encara no ha ressonat. // Els gossos, sempre àvids, / s'han llançat sobre la presa. // Arribarà un dia en què no en tindran prou amb els ullals / per a tanta carn. // Arribarà un dia... / M'oprimeix el cor / aquesta tímida jaculatòria, / sempre en futur.

Traducció al català de Jordi Boladeras Sancho

JOSÉ EDUARDO AGUALUSA

Huambo, Angola, 1960

Llengua: portuguès

Novel·lista, contista i periodista. Sens dubte el més conegut i traduït d'entre els escriptors angolesos actuals. Ha guanyat nombrosos premis, entre els quals destaca l'Internacional IMPAC de Dublin l'any 2017 per la novel·la *Teoria geral do esquecimento* (*Teoria general de l'oblit*, 2012), publicada en català l'any 2018 per l'editorial Periscopi en traducció de Pere Comellas (premi de traducció PEN Club 2019). Les novel·les d'Agualusa sovint prenen com a base algun aspecte de la història d'Angola, però també d'altres territoris de tradició lusòfona, per desenvolupar trames entrelaçades d'una gran efectivitat narrativa. Alguns dels seus personatges travessen diferents novel·les en un joc que acaba confegint un gran tapís narratiu. Agualusa afirma que escriu per saber com acaben les seves històries, i també perquè l'escriptura transforma el món, encara que ningú no s'ho cregui.

A la novel·la *Estação de chuvas* (1996), Agualusa crea el personatge d'una poeta anglesa i hi reproduceix fragments de poemes. Resulta tan convincent que en el seu moment el govern angolès li va demanar que els facilités la documentació que havia trobat d'aquesta il·lustre escriptora desconeguda, i sembla que no se'l van acabar de creure quan els va dir que era tot invenció. Al cap d'un temps, en una presentació, un dels assistents va assegurar que ell a la poeta l'havia conegut personalment.

Fragment del conte «A volta ao mundo num elevador», del llibre *Fronteiras perdidas* (1999)

El noieta va posar una pistola al clatell de l'ascensorista i li va ordenar amb un fil de veu (estava en pànic) que portés la màquina fins a l'Havana, Cuba. Per una d'aquestes increïbles coincidències del destí, l'ascensorista era un vell exiliat cubà. Havia lluitat a Sierra Maestra al costat de Camilo Cienfuegos, havia entrat a l'Havana, colze a colze amb Fidel Castro, havia tallat canya, als camps de la revolució, al costat d'Ernesto Che Guevara. Però no va trigar gaire a fastiguejar-se del règim, i una tarda fosca es va llançar al mar, en una barca, rumb a la llibertat i a la perpètua solitud dels exiliats.

Això explica el que va passar després: en comptes de complir les instruccions del terrorista, el vell va pitjar un botó vermell i l'ascensor es va estremir poderosament, va deixar anar un gemec desesperat i es va aturar mort entre dos pisos.

—A Cuba? —va rugir—. Ni mort!

Fa vint-i-cinc anys que em vaig topar, en un diari, amb una ressenya d'*Estação de chuvas*, una de les primeres novel·les d'Agualusa. Traductora i viatgera, estava atenta a les notícies sobre Àfrica amb la intenció de preparar una nova aventura pel continent. I és que, no hi ha millor manera d'acostar-se a l'altre que no sigui mitjançant la lectura i la literatura. Aquella ressenya va ser, per mi, el descobriment d'Angola i l'inici del meu interès per la literatura africana escrita en portuguès.

En aquell moment, l'escriptura d'Agualusa no va ser només un descobriment, sinó un enlluernament que encara perdura. Els grans escriptors són aquells que aconsegueixen posar al lector a la pell de l'altre. Per mi, aquesta és una de les majors virtuts de la literatura. Quan es posa a la pell de diferents narradors, quan se sent part d'altres vides, el lector també es coneix una mica més a fons com a part de la humanitat restant. La literatura, n'estic convençuda, acostava les persones. I aquesta és una de les intencions i de les grans habilitats dels llibres d'Agualusa. Des del primer moment, tant quan el llegeixes com quan l'escoltes, Agualusa sedueix i es fa inoblidable. És histriònic, eixerit, un encantador de serps.

El vaig conèixer personalment al gener de 1999, gràcies a la publicació de la meua versió al català de *Nació criolla*, una breu i entranyable novel·la seva. La literatura i la traducció m'han donat molt. I en aquest cas, la fantàstica oportunitat d'estrenar-me en la traducció literària de la mà d'Agualusa. Així vam començar el nostre periple junts. Després van arribar més traduccions. Ens hem trobat en diferents territoris i espais d'algunes fronteres perdudes del món lusòfon de les quals parlen els seus llibres, a Lisboa, a Rio de Janeiro, a Maputo i a Ilha de Moçambique. És una delícia escoltar-lo i llegir-lo. Sempre és una alegria trobar-s'hi. És una meravella traduir un amic. Quina sort la meua!

Rosa Martínez Alfaro

AMA ATA AIDOO

Ghana, 1943

Llengua: anglès

NANA KOFI ACCUAH

Vaig conèixer Ama Ata Aidoo a Accra l'any 2000. No tinc paraules per descriure la sensació d'alleujament i felicitat que vaig sentir en descobrir que darrere la gran escriptora que admirava hi havia una gran dona, els ulls de la qual s'empassaven el món amb una barreja extraordinària de saviesa i sentit de l'humor. Em sento molt feliç de poder afirmar que vaig trobar en l'*objecte* de la meva recerca un *subjecte* inestimable.

Narrada per Esther Pujolràs i Noguer

Si haguéssim d'atorgar el títol de mare de la literatura africana a alguna autora —de la mateixa manera que Chinua Achebe és recordat com el pare de la literatura africana—, Ama Ata Aidoo seria, sense cap mena de dubte, una de les més fermes candidates. Des de la seva primera obra de teatre, *The Dilemma of a Ghost*, fins a la darrera, una col·lecció de contes, *Diplomatic Pounds and Other Stories*, la veu d'Aidoo s'alça, de vegades tendrament, d'altres amb gran sentit de l'humor i d'altres de manera implacable, per damunt d'un continent africà que pateix dia rere dia les conseqüències nefastes d'una colonització territorial, lingüística, cultural i sexista. Aidoo fuig de mostrar l'Àfrica precolonial i postcolonial com un paradís; el seu panafricanisme responsabilitza els africans de la indigència política i econòmica, i denuncia asprament la seva col·laboració directa i indirecta amb el colonialisme i el neocolonialisme. Si Àfrica té un futur —i en aquest aspecte Aidoo es manté cautelosament optimista—, és en mans de les dones. Així doncs, de la mà d'Esi Kom (*The Dilemma of a Ghost*), d'Anowa (*Anowa*), de Sissie (*Our Sister Killjoy*), d'Esi i Opokuya (*Changes. A Love Story*) i de les moltes veus femenines que habiten els seus contes (*No Sweetness Here; Diplomatic Pounds and Other Stories*), Aidoo proclama la seva felicitat d'ésser africana, dona i escriptora mentre envia a pastar fang el racisme i el sexisme, obert o encobert.

Fragment de l'obra *Changes. A Love Story* (1991)

Amor? Amor? L'amor no és segur, estimada, l'amor és perillós. És enganyosament dolç com el vi d'una palmera fresca a l'alba. L'amor està bé per cantar i les cançons d'amor són boniques per escoltar, de vegades fins i tot per ballar. Però quan el que necessitem és força humana i hem de comptar els penics que tenim per comprar menjar per saciar els nostres estómacs i roba per cobrir les nostres espatlles, l'amor no compta. Ai, estimada senyoreta, l'últim home en qui una dona hauria de pensar a casar-se és l'home que estima.

IBRAHIM AL-KONI

Oasi de Ghadames, Líbia, 1948

Llengua: àrab

Nascut al desert libi del Fezzan, és un narrador d'històries que va créixer en l'ambient d'una tribu tuàreg, un context que marca profundament la seva prolífica obra literària. Als vint anys, va tenir ocasió d'anar a estudiar literatura comparada a l'Institut Gorki de Moscou i, més endavant, va treballar com a periodista a Varsòvia. Des de l'any 1993 resideix a Suïssa, en un poble dels Alps.

BIDOUN.ORG

Fragment de l'obra *ab-Tibr* (1999)

Al-Koni va retornar diverses vegades al seu país d'origen abans de la caiguda de Moammar el-Gaddafi. Mai no havia fet cap declaració explícita contra el cap d'estat, però l'any 2008 va publicar la novel·la *Al-waram*, una al·legoria sobre el règim libi en què el protagonista del relat, l'embogit Assanay, representava la personalitat de l'estrambòtic coronel Gaddafi. El tràgic final d'Assanay preveia en la ficció el que, quatre anys després, succeiria en la realitat.

Va prosseguir les seves aventures amb les camelles que pasturaven lliurement pel desert fins que tanta lascívia li va provocar la malaltia de la sarna. Un dia va tornar d'una de les seves conquestes capcot. La llússor jovial se li havia esborrat dels ulls i tenia el morro inferior més caigut que mai. Allà es va quedar, a l'erm, quiet, tranquil, callat, contemplant amb mirada lànguida l'horitzó fimbradís entre les flames del miratge del crepuscle.

GERMANO ALMEIDA

Boa Vista, 1945

Llengua: portuguès

És autor d'una extensa obra narrativa, caracteritzada per l'humor amb el qual retrata la societat capverdiana i en denuncia sovint la hipocresia, alhora que reflecteix amb tendresa la vida de la gent corrent. El seu realisme irònic es distancia dels temes clàssics de la literatura capverdiana d'abans de la independència: l'emigració, les condicions duríssimes del clima i la pobresa. Professionalment s'ha dedicat a l'advocacia. Va ser diputat i procurador general de Cap Verd. Va obtenir el premi Camões, el guardó més important de la literatura en portuguès, l'any 2018. La traducció al castellà de la seva novel·la *El testament del senyor Napumoceno* (1989), a càrrec de Jordi Cerdà, va obtenir el premi de traducció Giovanni Pontiero l'any 2002.

Fragment de l'obra *L'illa fantàstica* (1994)

La senyora Tchutchá no tenia bona fama com a mestra, tot i haver estudiat a Lisboa. Tothom s'estimava més veure els fills sotmesos al rigor de la senyora Odália, i no sotmesos a les maneres fleumes de la senyora Tchutchá, que era tot somriures per a tothom, grans i petits, però no gaire exigent a l'escola, no feia servir ni bastó ni palmeta, i encara menys les orelles de ruc.

WWW.ANACAD.CV

L'any 2003 Germano Almeida va venir a Barcelona, al festival de literatura organitzat per l'associació cultural Translit. Les jornades literàries se celebren els dies que a la catedral hi havia el mercat de Santa Llúcia. L'escriptor, a les hores lliures, hi va anar a fer un passeig i va obrir uns ulls com taronges quan va veure la gran quantitat de cagners que hi havia a la venda: des dels clàssics vestits de pagès amb barretina fins als personatges populars, jugadors de futbol, polítics, etc. Els acompanyants li van explicar que la cultura catalana té una certa tendència als temes escatològics, i que també fèiem cagar el tió. No se'n sabia avenir.

ELECHI AMADI

Aluu, Nigèria, 1934 — Port Harcourt, Nigèria, 2016

Llengua: anglès

Va ser un escriptor reconegut sobretot per la seva primera novel·la, *The Concubine* (1966), de la qual se'n va fer una pel·lícula el 2007 dirigida per Andy Amenech. Autor d'altres textos com ara *The Great Ponds* (1969), *The Slave* (1978) o *When God Came* (2011), va escriure les seves memòries de la guerra en el llibre *Sunset in Biafra* (1969). Les seves obres, en general, s'ambienten en el món rural i tradicional.

Elechi Amadi va ser segrestat el 5 de gener de 2007 i Wole Soyinka va recordar aquest fet en l'obituari que li va dedicar: «Recordo aquelles hores enfurismades i agonitzants en què els segrestadors van violar la pau i el santuari de casa seva, reflexiono sobre els moments atesorats que vaig passar amb ell a la intimitat de la seva sala d'estar. Semblava inconcebible que, després d'haver sobreviscut a una guerra civil, ara estigués sotmès al sadisme, la falta de respecte i la cobdícia d'un grapat i, per descomptat, pensava en el fracàs d'una societat que ell havia volgut redreçar amb les armes».

Fragment de l'obra *The Concubine* (1966)

No podria ser que el seu home emergís d'algun lloc i tot acabés sent una broma de mal gust? Per què aquella tomba havia d'empresonar el seu marit tan fermament? Els sentits de la Ihuoma digerien la mort del seu marit molt lentament. Inconscientment el cridava pel nom unes quantes vegades al dia i a vegades realment esperava que se li aparegués.

IFI AMADIUME

Kaduna, Nigèria, 1947

Llengua: anglès

És una escriptora i antropòloga nigeriana professora a la Universitat de Dartmouth, als Estats Units. L'obra d'Amadiume es caracteritza per haver mostrat un feminisme africà que presenta grans diferències amb l'europèu i on la dona africana és al centre de la societat mitjançant nocions i pràctiques matricentristes. La seva obra més coneguda és *Male Daughters, Female Husbands*, on va revelar les diferents formes d'apoderament femení al continent africà. És autora de diversos llibres de poesia.

Em va contestar que esperava anar a Zimbàbue perquè pensava que podria ajudar les dones d'allà aconsellant-les sobre com organitzar-se. Les dones negres de l'audiència es van quedar sense alè. Heus aquí una persona que amb prou feines havia superat l'adolescència, que acabava d'entrar a la universitat i que no havia lluitat una batalla en la seva vida. Estava pensant a anar a l'Àfrica per ensenyar a veteranes d'una guerra d'alliberament com organitzar-se! Aquest és el cas d'actitud arrogant, per no dir absurda, amb què ens trobem de continu.

Explicat per la mateixa Amadiume sobre una jove estudiant nord-americana

Fragment de l'obra *Male Daughters, Female Husbands* (1987)

El marc matriarcalista pot absorbir... la qüestió de l'equitat i la justícia social o el tema de la continuïtat generacional entre les dones a l'estat contemporani a l'Àfrica. El llegat matriarcal de l'Àfrica s'ha d'integrar en el present per aconseguir una societat més justa i un futur tant per a les dones com per als homes.

DJAÏLI AMADOU AMAL

Maroua, Camerun, 1975

Llengua: francès

És una escriptora camerunesa que, en la seva primera novel·la, *Walaande, l'art de partager un mari* (2010), va traslladar la seva experiència com a víctima d'un matrimoni concertat als setze anys. Amb aquesta novel·la, traduïda a l'àrab, va obtenir un gran reconeixement als països del Sahel, i Amal s'ha convertit en una portaveu dels problemes de les dones en aquesta zona. També ha publicat *Mistirijjo, la mangeuse d'âmes* (2013) i *Munyal, les larmes de la patience* (2017).

Fragment de l'obra *Munyal, les larmes de la patience* (2017)

Déu meu, com és possible? Estar casada amb un home de cinquanta anys, jo que als disset anys era la més bonica, la més intel·ligent, la més riallera del poble? Experimentar fins a quin punt pots estar ressentida amb la família, passar de l'estimació més tendra a l'odi o gairebé.

Djaïli Amadou Amal, a qui es defineix com a ful, musulmana i feminista, ha publicat els seus treballs al Camerun. Aquesta pràctica, que no és habitual en els escriptors africans en llengües colonials, l'explica com una manera de posar la seva obra a l'abast del seu públic natural, els camerunesos. Tal com ha demostrat, des d'aquesta opció local és pot arribar a una audiència global, i els seus llibres s'han traduït a l'àrab i l'anglès.

AFP ANDINA.PE

ASMAA AOUATTAH

Al-Hoceima, Marroc 1970

Llengua: amazic i català

És escriptora de prosa i poesia. Ha publicat dos llibres: el recull de contes *L'etern retorn* (Voliana Edicions, 2018) i el poemari *Entre cendra i foc. Poemes dedicats al Moviment Popular del Rif* (Neret Edicions, 2019). Ha participat en diverses obres col·lectives en amazic i en català amb poemes i contes. És originària del Rif (nord del Marroc) i viu a Catalunya des del 2003. És també traductora de l'amazic al català i viceversa. És activista per la llengua i la cultura amazigues, pels drets de les persones d'origen immigrant i per la igualtat de gènere.

La portada del llibre *L'etern retorn* és la fotografia d'un paisatge del Rif. Mostra una safata de te amb una tetera i un got, damunt d'una paret baixa que dona a mar. L'escriptora fa conèixer el llibre entre les amistats del Rif. Dies després rep un reguitzell de fotografies del mateix lloc.

Fragment de l'obra *L'etern retorn* (2018)

Sota el garrofer quasi no es veu res. Les fulles arriben a terra, formen unes cortines per qui vol amagar-se dels raigs, tant del sol com dels ulls curiosos. Hi trec el cap i una nena que menja blat verd salta d'espant. Què hi faig aquí? I per què m'espanto a mi mateixa?

Agnès Agboton

CANCIONES DEL POBLADO Y DEL EXILIO

GOLD DUST

A Novel

Listed for the Man-Booker International Prize
ahim al-Koni
 Translated by Elliott Colla

ZEMI KEDE

Eros en las narraciones africanas de tradición oral

Antología de cuentos

CHANGES

Ama Ata Aidoo

A LOVE STORY

'Probably the best known African woman writer'
 Adeola James

José Eduardo Agualusa

La societat dels somiadors involuntaris

Traducció de Pere Comellas Casanova

En Daniel Benchimol és un periodista angolès que somia les vides de persones desconegudes. L'artista plàstica Moira Fernandes plasma en pintura els seus propis somnis, el neurocientífic brasiler Hélio de Castro crea una màquina per filmar-los i en Hossi Kaley, hotelier i enguerriller que patirà amnèsia, hi té una relació encara més estranya i misteriosa. En Daniel Benchimol tractarà amb tots ells, mentre veu com neix a Angola, un país totalitari a la vora del col·lapse, el somni ideal de la llibertat.

De l'autor de *Teoria general de l'oblit*. Premi Llibreter 2018

La societat dels somiadors involuntaris és una novel·la sobre l'Angola contemporània, però també sobre la imaginària i somiada, en un moment en què la ingenuïtat del meravellós en el real és una necessitat vital. Una faula profètica que posa en qüestió la realitat històrica, un relat satíric convertit en un instrument de transformació que intenta superar l'esquerda entre pensament i acció.

ISBN: 94
 ISBN 97884-1729-16-0

Asmaa Aouattah

Entre cendra i foc

Poemes dedicats al Moviment Popular Rifeny (Hirak Rif)

Catalunya 2016-2019

L'Etern retorn

ተጠቅሙ ተጠቅሙ

O VENDEDOR DE PASSADOS

Do vencedor do prémio IMPAC de Dublin em 2017

Kaouther Adimi

Les nostres riqueses

Una llibreria a Alger

Traducció d'Anna Casassas

SEGONA EDICIÓ

L'estiu del 2017 un estudiant rep l'encàrrec de buidar una petita llibreria d'Alger que s'ha de convertir en una botiga de buyyots. Es tracta de la casa de lletres que Edmond Charlot va obrir l'any 1936 amb una idea revolucionària: mstaaur un espai cultural i literari en un país corvuls i conformista. La presència d'un inquietant guardia de la llibreria destorbària la tasca del jove i

MONICA ARAC DE NYEKO

Kitgum, Uganda, 1979

Llengua: anglès

És una escriptora que es va donar a conèixer amb *Jambula Tree* (2007), una narració que va guanyar el premi Caine d'Esriptura Africana en anglès, on explica la història de dues adolescents que s'enamoren i s'han d'enfrontar a la seva comunitat. També és autora de les narracions *Chained* (2001), *October Sunrise* (2003), *Bride Price for my Daughter* (2003), *Strange Fruit* (2005) i *The Banana Eater* (2008). Aquesta darrera va ser inclosa en l'antologia *Africa 39*, un projecte que volia promoure les veus joves més prometedores de l'Àfrica.

Fragment de l'obra *The Banana Eater* (2008)

Un convidat en particular entre tots els altres va fer esclatar les rialles dels venedors. Potser hi havia alguna cosa en el seu temperament que les provocava. Potser era el seu tall de cabells alemany. O potser era el fet que sovint parlava tot sol. Es deia Patrick Aculu, un home petit, estrany, de la nostra església. Era prim i modest, atent i tranquil. Com que el seu comportament semblava massa tolerant, jo estava convençut que havia patit molt a mans dels assetjadors durant els seus dies d'escola.

El premi Caine que va rebre Monica Arac de Nyeko és un premi per a escriptors africans en llengua anglesa. El premi és avalat per uns quants Premis Nobel de literatura africans (Wole Soyinka, Naguib Mahfuz, Nadine Gordimer, J. M. Coetzee), però també ha rebut algunes crítiques, com la de l'escriptor nigerià Ikhide R. Ikheloa: «La creació d'un premi per a l'«escriptura africana» pot haver provocat l'efecte no volgut de crear escriptors disposats a fer estereotips de l'Àfrica per a tenir èxit. Les narracions majoritàriament mandroses i previsibles que conformaven la llista de 2011 celebraven l'ortodòxia i la mediocritat... El problema ara és que molts escriptors estan esbiaixant les seves perspectives d'escriptura de manera que s'adaptin al que ells imaginin que es vendrà a Occident i als jutges del premi Caine».

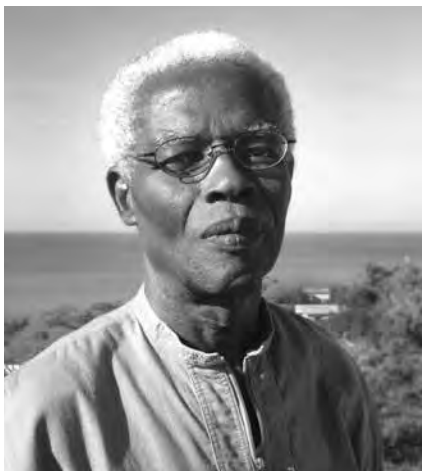
AYI KWEI ARMAH

Sekondi-Takoradi, Ghana, 1939

Llengua: anglès

La seva primera novel·la, *The Beautiful Ones Are not yet Born* (1968), narra la vida d'un personatge sense nom que vol mantenir-se al marge de la corrupció. En general, els llibres d'aquest autor són molt crítics amb la colonització i l'etapa postcolonial. Ell reclama una reinterpretació de la història d'Àfrica centrada en l'Antic Egipte, i també defensa les postures panafricanistes. Ha proposat que el suahili sigui llengua franca per a tot el continent africà.

LITERARINESS.ORG

Després d'haver treballat a Tanzània, Lesotho, Algèria, París i a diverses universitats dels Estats Units, Ayi Kwei Armah es va establir al Senegal als anys vuitanta. Hi va fundar en règim de cooperativa l'editorial Per Ankh: the African Publication Collective, on, a part dels seus llibres, publica altres obres d'autors africans.

Fragment de l'obra *The Beautiful Ones Are not yet Born* (1968)

Quan va arribar a casa, l'home se sentia gairebé feliç, i com a home feliç no va pujar els quatre graons fins al porxo, sinó que va fer un saltiró pensant en la joventut i els dies a l'escola quan el sol brillava suaument sobre els camps.

JUAN TOMÁS ÁVILA LAUREL

Guinea Equatorial, 1966

Llengua: castellà

És un prolífic escriptor i assagista annobonès. La seva oposició al règim dictatorial de Guinea Equatorial el va fer establir-se a Catalunya el 2011, si bé viatja regularment a Malabo. La seva obra, traduïda a molts idiomes, advoca per la fi de les colonialitats que envolten els africans des d'un ferm compromís amb la realitat sociopolítica. Els seus escrits formulen una crítica severa que condemna les desigualtats socioeconòmiques del seu país en particular, i de l'Àfrica i Europa en general. Àvila Laurel és un assidu conferenciant en universitats europees, nord-americanes, africanes, llatinoamericanes i asiàtiques. La seva novel·la més coneguda és *Arde el monte de noche*.

Fragment de l'obra *Dientes blancos, piel negra* (2022)

La meva intenció en aquella comissaria era denunciar-ho tot i que es consignés, a més, que allò que havia passat era pel fet de ser qui érem, de la raça a què pertanyíem... Quan vaig apagar el cigarret i em vaig aixecar d'aquell lloc, em rondaven pel cap les idees sobre què seríem ara que la nostra comunitat ja ens havia assenyalat com a forasters, malgrat tots els intents que havíem fet des que vam baixar del primer vaixell que ens va portar des de Santa Isabel de Fernando Poo.

—Vostè és l'escriptor d'un país sense llibreries...

—I sense cinemes, teatres ni periodistes. Som un producte colonial, per això el cognom Àvila, era més senzill posar-nos noms de províncies espanyoles que aprendre el nostre nom original. Fins fa 52 anys, Guinea Equatorial era una província espanyola més.

Explicat per Ima Sanchís

KOFI AWOONOR

Wheta, Ghana, 1935 — Nairobi, Kenya, 2013

Llengua: anglès

Va ser un escriptor i poeta que va incorporar la cultura ewe a la seva obra escrita. És autor de dues novel·les, *This Earth, My Brother* (1971) i *Comes the Voyager at Last: A Tale of Return to Africa* (1992). Entre els seus poemaris hi ha *Night of My Blood* (1971) i *The House by the Sea* (1978). Awoonor va ser representant de Ghana a les Nacions Unides des de 1990 fins a 1994, i hi va presidir el comitè contra l'apartheid. El 21 de setembre de 2013 va morir a Nairobi, víctima de l'atemptat del grup islamista Al-Shabaab en un centre comercial.

Kofi Awoonor és l'autor d'una de les definicions més citades quan es tracta de precisar qui o què és un «escriptor africà»: «Un escriptor africà ha de ser una persona que té algun tipus de concepció de la societat en què viu i de la manera com vol que evolucioni aquesta societat».

Poema

Hem trobat una nova terra / Els professionals intel·ligents en tres peces / Suant la seva humanitat en gotes / I eixugant-se la sang del front / Hem trobat una nova terra / Aquest costat de l'eternitat / On la nostra foscor no importa / I les nostres cançons es moren als nostres llavis / Dempeus a la porta de l'infern observeu els qui demanen admissió / Les cares conegudes que us miraven i us van abandonar / Com aquell que havia deixat els baixos fons / «Va, vell, no pots vestir-te així» / I les llàgrimes als meus ulls per ells / Aquests que volen ser vistos en la millor companyia / Han adjurat la màgia de ser ells mateixos / I a la nova terra que hem trobat / Les nostres cançons estan mortes i les venem mortes a l'altra banda / Arribant a les estrelles ens aturem a la casa de la Lluna / I fem una pausa per tornar a aprendre la saviesa dels nostres pares.

BASMA ABDEL AZIZ

El Caire, Egipte, 1976

Llengua: àrab

És psiquiatra, escriptora, artista visual i activista en pro dels drets humans. D'entre les novel·les que ha publicat fins ara, dues han sigut traduïdes a l'anglès: *The Queue* (2016; traduïda per Elizabeth Jaquette) i *Here Is A Body* (2018; traduïda per Jonathan Wright). *La cua* és una novel·la de ciència ficció, una distòpia que ha rebut crítiques molt elogioses, tant la versió original com la traducció anglesa. El 2018, el Gottlieb Duttweiler Institute va assenyalar-la com una de les *top influencers* de l'opinió pública en el món àrab.

En una entrevista publicada en anglès al web de *PEN America* l'any 2017, van preguntar a Basma: «T'han detingut mai?», i ella va contestar que sí: dues vegades. Sobre la segona, va dir: «Hi va haver una segona vegada, el dia que va començar la guerra dels EUA contra l'Iraq, el 20 de març de 2003. Un policia va cridar-me pel nom quan anava a unir-me a les manifestacions i em va detenir a la plaça Tahrir. Jo estava cridant i uns amics van sentir la meua veu i van venir a alliberar-me. Va començar un enfrontament entre els meus amics i els oficials i jo em vaig poder escapar. Vaig marxar del Caire aquell dia per evitar ordres de detenció».

Fragment de l'obra *The Queue* (2016)

The Truth va augmentar la distribució i va fer una intrigant entrevista a l'Alt Xeic. Un subtítol atrevit insinuava que l'entrevista havia tingut lloc en part com a resposta als rumors que ciutadans innocents havien estat abatuts a trets durant el primer i el segon dels Esdeveniments Vergonyosos, la mateixa noció dels quals era com a mínim qüestionable. Els rumors eren escandalosos, deïa, acusacions inadmissibles.

AMADOU HAMPÂTÉ BÂ

Bandiagara, Mali, 1900 — Abidjan, Costa d'Ivori, 1991

Llengua: ful i francès

FACEBOOK

Amadou Hampâté Bâ és l'autor del que ha esdevingut una de les frases més citades: «A l'Àfrica, quan mor un vell es crema una biblioteca». La va pronunciar en un discurs que va fer a la UNESCO l'any 1960 en què parlava a favor de la preservació de la tradició oral africana.

De família aristocràtica ful, va rebre educació alcorànica i va ser testimoni de l'avenç i la fi del colonialisme francès a l'Àfrica occidental. Va treballar a l'administració colonial i va ser investigador de l'IFAN, Institut Francès d'Àfrica Negra, on va dur a terme un extens treball de recerca històric i antropològic i un ampli recull de tradicions orals. Després de la independència, va contribuir a la fundació de l'Institut de Ciències Humanes de Mali. El 1962 va entrar a formar part del Consell Executiu de la UNESCO. Bona part dels seus escrits de caire literari són de l'època de maduresa. En destaquen les seves memòries, en dos volums, el primer dels quals, *Amkul·lel, el nen ful* (1991) el va editar en català l'editorial andorrana Límits l'any 1998 amb traducció de Goretti López i Helena Reig.

Fragment de l'obra *Amkul·lel, el nen ful* (1991)

—Estàs content d'anar a l'escola? —li demanà el comandant per mitjà de l'intèrpret.

—No, abans prefereixo morir que anar a l'escola —replicà Madani—. Vull tornar a casa meva, amb la meva mare. No m'agrada l'escola i jo a ella tampoc no li agrado.

—Però el teu pare i jo volem que vagis a l'escola —explicà el comandant—. Allí aprendràs a llegir, a escriure i a parlar en francès, aquesta bella llengua que tot fill de cap ha de conèixer perquè permet adquirir poder i riquesa.

—El meu pare i la meva mare volen que vagi a l'escola corànica i no a l'escola dels blancs! —gemegà el petit Madani. I de sobte es tirà a terra sanglotant, i es cargolava i s'estripava el bubú mentre llançava crits aguts:

—Buaa, buaa, buaaaa...! Vull tornar amb la meva mare, vull tornar amb la meva mare!

Traducció de Goretti López i Helena Reig

MARIAMA BÂ

Dakar, Senegal, 1929 – 1981

Llengua: francès

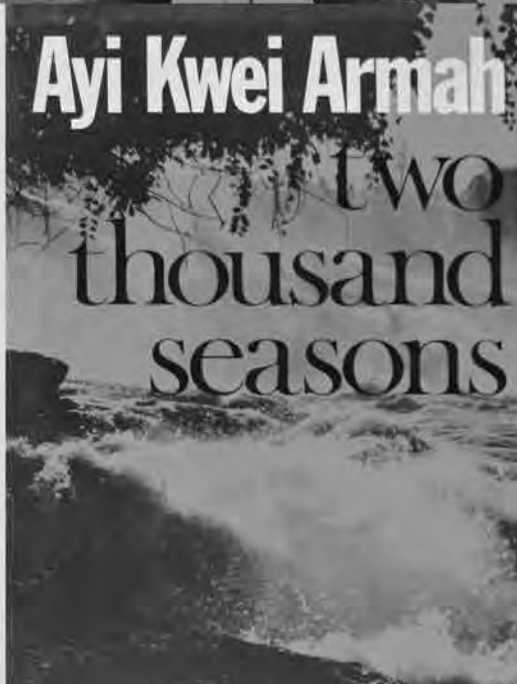
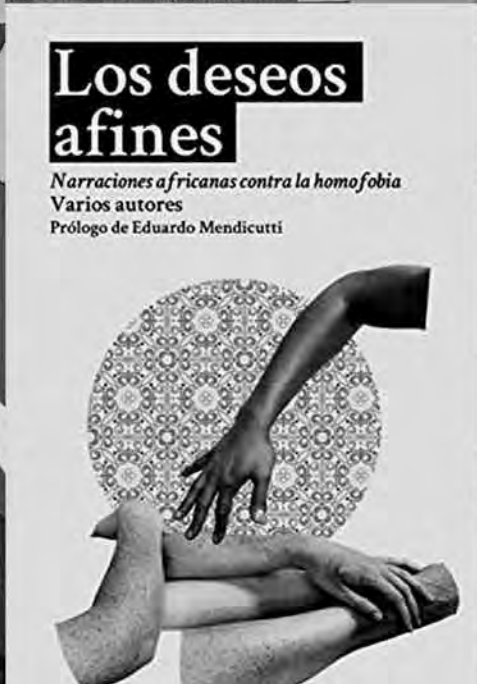
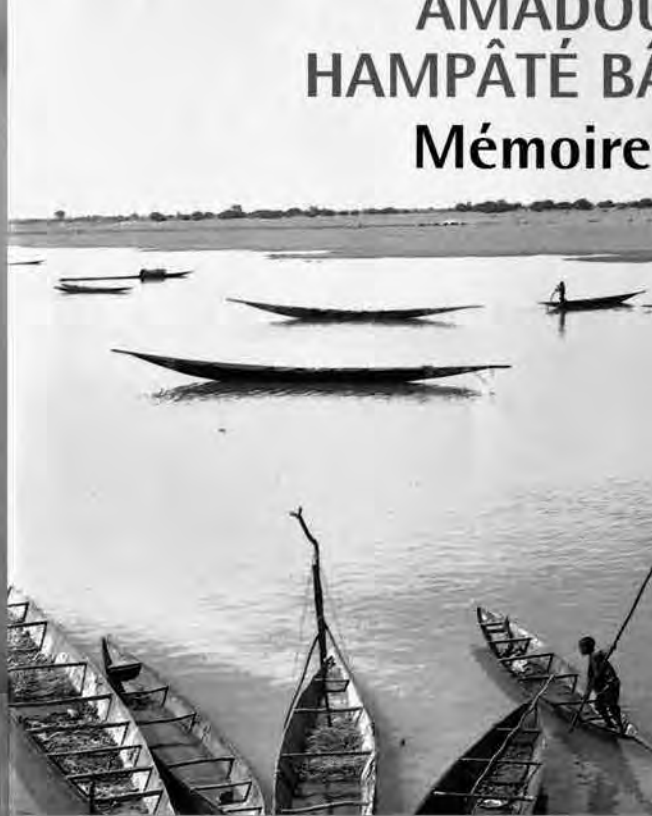
HANSETSANDOR.FR

Mariama Bâ explica que si no hagués estat pel seu pare, que contra la voluntat dels avis la va fer anar a escola, hagués crescut amb l'educació tradicional reservada a les dones, és a dir, aprendre a cuinar, rentar els plats, picar mill, transformar la farina en cuscús, rentar la roba, planxar els grans bubús i anar a parar, quan arribés el moment, amb o sense el seu consentiment, a casa d'una altra família, la del marit.

Va ser una professora i escriptora senegalesa, pionera al seu país en la lluita pels drets i la igualtat de les dones. Va ser també una intel·lectual que va reflexionar sobre com conciliar els preceptes de la religió musulmana, les tradicions i l'obertura a altres formes de vida social que van arribar amb la descolonització. El primer llibre, la novel·la *Une si longue lettre* (publicada en català per Takusan l'any 2005 en traducció de Laia Galdón), el va escriure amb 51 anys, un any abans de morir de càncer, i va esdevenir un gran èxit i un referent de la denúncia de la poligàmia i el sistema de castes. Va rebre els premis Norma de Publicació a l'Àfrica i el Gran Premi Literari de l'Àfrica Negra. De la mateixa autora trobem també *Un chant écarlate*, novel·la publicada de manera pòstuma.

Fragment de l'obra *Una carta molt llarga* (1979)

Vivíem el somni assimilacionista dels colonitzadors, que portaven les nostres idees i la nostra forma de ser vers el seu gresol. Portàvem gorres sobre els cabells crespats –que ens protegien de forma natural del sol–, pipes de fumar a la boca, pantalons curts blancs per sobre dels genolls, vestits molt curts que descobrien les cames arrodonides..., de cop, tota una generació va prendre consciència del ridícul que ens enverinava.

SALWA BAKR

El Caire, Egipte, 1949

Llengua: àrab

És escriptora i periodista. L'any 1972 es llicencià en administració d'empreses a la Universitat d'Ain Shams. Les seves obres tracten sovint de la pobresa, d'éssers marginals i de com les dones, especialment les més humils, pateixen el sistema patriarcal. Ha publicat diverses col·leccions de relats, com ara el recull *Las artimañas de los Hombres y otras historias*, traduït per Gerardo Di Masso (Txalaparta, 1998), i, entre altres novel·les, *Al-Araba ada habiyya la tas'adu ila as-sama* (1991), publicat en castellà també per Txalaparta amb el títol *El carro dorado* (1997), traducció d'Alfonso Ormaetxea, ambientada en una presó de dones.

Fragment de l'obra *El carro daurat* (1991)

L'Aziza va encendre un cigarret i va pensar tristament en el nombre d'homes que provarien el dolç nèctar d'aquell cos tendre assegut davant seu a la cel·la. Va pensar en homes vells, en homes alts i baixos i en homes amb panxes enormes, en homes amb les dents negres i podrides de tant prendre drogues, que acabarien destrossant l'última flor nascuda de la joventut del cos de la Jamala, i que li farien bocins l'ànima i la reduirien a un parrac humà.

L'any 2019, en una entrevista emesa per un canal àrab de televisió via satèl·lit, Bakr va citar un incident ocorregut quan assistia a una reunió del Consell Superior d'Educació a al Caire. Mentre ella tenia la paraula, un dels caps d'aquest organisme la va recriminar: «No alci tant la veu, senyora!», i ella va respondre: «Per què no? Bé que han alçat la veu els senyors que han parlat fins ara; per què l'he d'abaixar, jo?». En una entrevista anterior, havia declarat: «Els intel·lectuals egipcis parlen de política i cultura, però els drets de les dones no tenen cap espai en els seus debats. Essencialment, la seva actitud envers les dones és la mateixa que la dels Germans Musulmans.»

JUAN BALBOA BONEKE

Rebola, Guinea Equatorial, 1938 — València, Espanya, 2014

Llengua: castellà

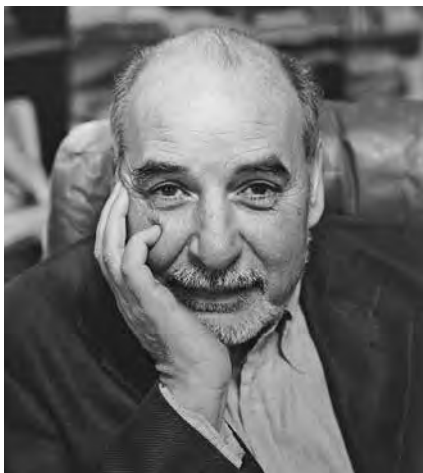
Va ser mestre, escriptor i polític ubi nascut a l'illa de Bioko, i membre d'un llinatge de terratinents, empresaris i polítics l'origen dels quals es remunta a Cuba. És autor de nombrosos títols, entre els quals podem trobar *¿Dónde estás Guinea?* (1978), *O Boriba (el exiliado)* (1982), *Susurros y pensamientos comentados*, *Desde mi vidriera* (1983), *El reencuentro: el retorno del exiliado* (1985) o *La transición de Guinea Ecuatorial: historia de un fracaso* (1986). Va estudiar magisteri a Guinea Equatorial on va exercir durant un temps. Posteriorment va completar els estudis de graduat social i peritatge mercantil a la Universitat de Granada. De tornada a Guinea va mantenir un compromís actiu amb el procés polític a favor de la independència. Les tensions generades amb l'arribada al poder de Francisco Macías i l'inici del règim dictatorial el duen a exiliar-se a Mallorca. Després del mal anomenat «Cop de la llibertat» protagonitzat per Teodoro Obiang, el 1979 torna a Guinea on ocuparà diversos càrrecs ministerials, entre els quals el de ministre de Cultura. La deriva sanguinària i dictatorial del règim d'Obiang l'empenyen de nou a l'exili, aquesta vegada a València, on es va establir definitivament fins a la mort.

Vaig anar fins a l'oficina bancària on ell feia feina. Mu mare m'enviava de vegades per demanar-li doblers per a despeses bàsiques de ca nostra, trobava que era més efectiu així que demanar-li ella mateixa el dematí abans que sortís. A mi m'angoixava una mica això, per l'elegància del lloc i per haver de fer aquell paperot. Em va veure arribar i em va fer un gest amb la mà perquè l'esperés a la recepció mentre ell acabava d'atendre clients i rebre indicacions dels caps. Va venir i sense dir res es va asseure al meu costat. Ens vam quedar una estona en silenci mirant tota aquella gent entrant i sortint, passant de taula a taula. Aleshores es va girar i em va dir: «Mira'ls! Saps què és el més estrany dels blancs, que ni tan sols saben que ho són.»

Narrat pel seu fill, Guillem Balboa

Fragment de l'obra *El reencuentro: El retorno del exiliado* (1985)

Definitivament se n'anava al poble europeu que, durant gairebé dos segles, ens va treure —segons se'ns havia adoctrinat— de la misèria, de la ignorància. Ens va evangelitzar i va fer de nosaltres uns bons negrets per a la cort celestial.

TAHAR BEN JELLOUN

Fes, Marroc, 1944

Llengua: francès

És el primer escriptor marroquí que ha obtingut el prestigiós Premi Goncourt (1987), per la novel·la *La nuit sacrée* (1987), traduïda per Joan Casas al català amb el títol *La nit sagrada* per a Edicions 62. Al llarg de la seva carrera, ha combinat treballs literaris de tipologies diverses (poesia, novel·la, contes, tragèdia) amb una activitat periodística en revistes literàries com ara *Souffles*, *Intégral*. Assagista també, el seu llibre *El racisme explicat a la meua filla* (1997) ha estat un èxit internacional. L'autor navega constantment entre dos mons i dues cultures en la seva obra escrita en francès, una llengua d'escriptura que reflecteix la seva ferida tant identitària com política. Té diverses novel·les traduïdes al català.

Quan tenia 20 anys, Ben Jelloun va ser empresonat al Marroc durant 19 mesos per participar amb 93 estudiants en una manifestació pacífica. En el seu llibre *La punition* (2018) narra com aquesta vivència va influir en la seva decisió de convertir-se en escriptor. Aquesta experiència va tenir una altra conseqüència: l'insomni que pateix des de llavors. L'any 2019, Ben Jelloun va publicar la novel·la *L'insomnie*, i mentre l'escrivia, va declarar: «Espero que quan l'hagi acabat, hauré vençut aquest insomni».

Fragment de l'obra *Partir* (2005)

Marxar, sí, jo també tinc ganes de marxar, té, jo faré el viatge en l'altre sentit, travessaré el desert, travessaré el Sàhara com el vent, ràpid, volant, invisible, passaré entre les dunes, no deixaré traces, ni olor. Moha passarà per allà i ningú el veurà. Però, on vas, Moha? Vaig a Àfrica, la terra dels nostres avantpassats. Àfrica és immensa, la gent té temps de mirar la vida encara que la vida no sigui generosa amb ells, però es prenen el temps de fer coses gratuïtes.

Traducció de Laura Escorihuela

MAÏSSA BEY

Ksar el Boukhari, Algèria, 1950

Llengua: francès

Va publicar la seva primera novel·la, *Au commencement était la mer*, l'any 1996. D'aleshores ençà ha publicat, entre d'altres, *Cette fille-là* (2001), *Entendez-vous dans les montagnes* (2002), *Surtout ne te retourne pas* (2005), *Puisque mon coeur est mor* (2010) i *Nulle autre voix* (2018), traduïda al català amb el títol de *Cap altra veu* per Anna Casassas i Figueras. També ha escrit obres de poesia, teatre i assaig.

UFMSECRETARIAT.ORG

Maïssa Bey forma part del grup d'escriptores algerianes més conegudes, entre les quals hi ha Assia Djebar, Malika Mokeddem i Leila Sebbar. És una escriptora feminista i activista cultural que ha organitzat clubs de lectura i que reflecteix la vida de la dona algeriana en els seus llibres.

Fragment de l'obra *Cap més veu* (2018)

El xoc va ser pel fet de no trobar-se tancada en una cel·la. Jo també em pensava que presó, cel·la, barrots, formaven un tot indissociable. Als llibres, a les pel·lícules, als documentals rodats fora d'aquí, els presoners viuen en cel·les. De vegades sols, de vegades són dos, o fins i tot quatre. Això aquí també existeix. En certes presons i per a certes persones. Tot és en funció de la posició social i dels diners. I aquestes dues coses sempre van juntes. A la presó, els diners manen. Tot es negocia.

Traducció d'Anna Casassas

MAHI BINEBINE

Marràqueix, Marroc, 1959

Llengua: francès

Escriptor, escultor i pintor. L'any 1980 es va traslladar a París per continuar els seus estudis de matemàtiques, matèria que va ensenyar durant vuit anys. Després es va dedicar a l'escriptura i la pintura. Va viure a Nova York del 1994 al 1999. Algunes pintures seves formen part de la col·lecció permanent del Museu Guggenheim de Nova York. Va tornar a Marràqueix el 2002, on viu i treballa actualment. Ha escrit fins ara deu novel·les, que han estat traduïdes a una dotzena de llengües. *Carrer del Perdó* —la història de Hayat, una ballarina coratjosa en una societat edificada sobre les prohibicions—, ha estat traduïda al català per Manuel Forcano (Angle, 2021).

Mentre residia a París, i durant vuit anys, Mahi Binebine es va guanyar la vida fent de professor de matemàtiques en un institut.

Fragment de l'obra *Carrer del Perdó* (2019)

En veritat, la Marona té dues cares a priori contradictòries: una, la de la dona transparent amb qui us podríeu creuar cada matí en qualsevol carreró prop del carrer del Perdó, al mercat, amb el seu cistell de palma, o simplement passejant per la Gran Plaça, o bé l'altra, la de la diva en caftà centellejant que us amenitzarà el vespre d'un casament, d'una circumcisió o d'alguna festa privada d'aquelles que els homes, melancòlicament, evocuen amb mitges paraules a la terrassa d'un cafè.

Traducció de Manel Forcano

JUSTO BOLEKIA BOLEKÁ

Santiago de Baney, Guinea Equatorial, 1954

Llengua: bubí i castellà

És un escriptor i lingüista bubí que ha publicat nombrosos treballs sobre lingüística, lexicologia, sociolingüística i cultura bubis. Entre les seves obres de narrativa hi ha *Recuerdos del abuelo Bayebé y otros relatos bubis* (2003) i *Los caminos de la memoria* (2016). Entre els seus poemaris en bubí hi ha *Löbëla* (1999) i *A Bépátto* (2000).

Fragment de l'obra *A Bépátto (Els del barri, 2017)*

Ba ló told tyua sòúbaa / Ba lé bëtyuppo yë béhèppe, / Ba lé biékka tó táíyë, / Ba ló lö'tö'ö lö tó tyí'ètyaalö, / Ba lé bílaabayeeö; / Ba lé bëtaparo yö lóí'o, / Ba lé béatta në ö'tálaayë / Ba ló tóatta lö tötyattyö, / Ba lá bóppa lö tö'uuru / Ba lé bëissö yé ríhóleeri, / Ba lí kina yé hétáayë; / Ba lé sííle lö böissö / Ba lá batohí li kööla, / I puulá læ bikukuu.

Hi ha qui pertany al somni etern / Aquells amb el cansament de les anguiles, / N'hi ha de rituals que no coneixem, / De la llengua que no transmetem, / O aquells que s'identifiquen amb les nostres tradicions; / Hi ha qui pertany als ideals inferiors, / De les històries que oblidem / Dels contes i les xafarderies / Els que es posen malalts o són forts / Tenen la fetilleria del meu afecte, / Dels mals que passen; / N'hi ha que són del fred i del foc / Dels sols i les pluges, / De les tempestes i els trons.

Justo Bolekia Boleká és un gran investigador i divulgador de la llengua i la cultura bubis. Ha proposat una forma estàndard per a la seva escriptura i, a banda de gramàtiques i diccionaris del bubí, ha publicat obres d'assaig sobre la seva cultura com ara *Antroponimia bubí* (1994), *Narraciones bubis* (1994) i *Cuentos bubis de la isla de Bioko* (2003).

RECAREDO SILEBÓ BOTURU

El 4 d'abril de 2012, durant un dels meus viatges acadèmics pels Estats Units, vaig tenir l'honor de ser entrevistat a la Biblioteca del Congrés de Washington. La llarguíssima conversa va ser un ampli repàs no només de la meva obra i trajectòria, sinó de les condicions en què es produeix i les circumstàncies que la provoquen. Quan em pregunten sobre altres compatriotes que escriuen, tinc per norma no parlar-ne ni bé ni malament; respecto tant l'autonomia de cada autor que no em considero legitimat per condicionar els lectors amb el meu criteri; igualment, penso que cada obra s'ha de defensar per si mateixa, i és el públic, el seu destinatari, l'únic jutge que atorga mèrits i demèrits. Però en aquell moment vaig fer una excepció, potser traït per l'inconscient: havia acabat dies enrere el breu poemari d'un autor novell, aleshores desconegut (si més no per mi), intitulat *Luz en la noche*, llibre que inclou alguna de les primeres obres teatrals de Recaredo Silebó Boturu. El bon gust d'aquells textos literaris em va empènyer, gairebé sense voler, a esmentar-lo com a jove promesa digna d'atenció. Percepció de la qual mai no em penedeixo.

Perquè comprovo satisfet, anys després, que no anava desencaminada aquella primera impressió intuïtiva, ja que mentrestant, Boturu —com l'anomenem col·loquialment els qui el tractem i el seguim— s'ha consolidat com una veu original i vigorosa en la literatura escrita a Guinea Equatorial. Ho confirmen llibres posteriors com ara *Crónicas de lágrimas anuladas* i *Desde el Mediterráneo*. Sensibilitat i profunditat distingeixen el seu treball literari, qualitats subratllades per la seva bella factura. El teatre és igualment profund, en brotar de les entranyes constretes d'una societat desposseïda de dignitat, exhumant els seus fantasmes i fantasies per mostrar-la tal com és. Sense oblidar dues importants facetes professionals més: la de director de la companyia teatral estable Bocamandja, de la qual també és cofundador, i la d'actor. A Recaredo Silebó Boturu no el desanima l'esforç, no l'espanten les dificultats ímprobables, no cedeix a pressions; malgrat tot, continua impertèrrit la seva feina, confirmant in situ, cada dia, la utilitat de la cultura en societats com la nostra. Ha recorregut amb èxit, al capdavant de Bocamandja, diversos escenaris africans, americans i europeus, representant obres d'autors guineoequatorians i adaptacions de dramaturgs internacionals. I rep amb modèstia admirable els honors que li arriben: va ser entre els 39 millors escriptors més joves de 40 anys seleccionats per la UNESCO per participar en el Festival Àfrica-39, que es va celebrar a la ciutat nigeriana de Port-Harcourt, amb ocasió de la designació com a capital mundial del llibre. Em sembla, per tot això, que aquest «Art-ivista», com es defineix a ell mateix, es mereix tota la nostra atenció.

LAS
ARTIMAÑAS
DE LOS **HOMBRES**
Y OTRAS HISTORIAS

AMB LA MIRADA
BAIXA

MAÏSSA BEY
Cette fille-là

Justo Bolekia Boleká

Poesía en lengua bubi
(Antología y estudio)

Sial / Casa de África

Carrer del Perdó
Mahi Binebine

Traducció de Manuel Forcano

Angle Editorial

Tahar Ben Jelloun

Moha le fou
Moha le sage

romans
Se

JUAN BALBOA BONEKE

Narratives

RECAREDO SILEBO BOTURU

Crónicas de
lágrimas amuladas

(TEATRO Y POESÍA)

Edición de Elisa Rizo

O BORIBA
(EL EXILIADO)

AGRUPACION HISPANA DE ESCRITORES

Matanzos
1982

LANDRY-WILFRID MIAMPIKA
(EDITOR)

La palabra y la memoria:
Guinea Ecuatorial
25 años después

(ENSAYO, POESÍA, RELATOS, TEATRO)

RACHID BOUDJEDRA

Ain Beida, Algèria, 1941

Llengua: francès, àrab

És un escriptor algerià que va començar escrivint en francès i després ha escrit en àrab. Entre les seves obres més conegudes hi ha *La répudiation* (1969), *L'insolation* (1972), *La pluie* (1987), *La prise de Gibraltar* (1987), *Fis de la haine* (1992) i *Letteres algériennes* (1996). Boudjedra va ser un lluitador per la independència d'Algèria, però també va haver d'anar a l'exili durant el mandat de Boumedienne.

Fragment de l'obra *La répudiation* (1969)

Durant una entrevista en què se li va preguntar per què havia començat a escriure en àrab després d'haver escrit molt de temps en francès, Boudjedra va respondre: «Doncs sí! Perquè jo estimo aquesta llengua; perquè publicava a França per motius de censura, i quan vaig tornar a Algèria després de set anys d'exili, vaig poder escriure sense censura, i bé, vaig trobar un grup important de lectors àrabs, que s'està ampliant amb el temps, sobretot entre els joves, i vaig voler escriure per a les meves arrels, per proclamar el meu orgull per aquesta llengua, sobretot per demostrar que aquesta llengua és capaç d'adaptar-se al món modern i ser vehicle d'idees avançades, progressistes, fins i tot científiques i innovadores».

Dir que no m'agradava el mes de Ramadà seria mentir. Sabíem mirar la lluna. L'espera del mes sagrat era benèfica. Zahir deixava de beure durant un mes. La mare recuperava l'esperança. La casa tenia un aire de festa. S'emblanquinaven amb calç totes les habitacions i sobretot el pati gran. S'emmagatzemaven comestibles rars i costosos per un mes. L'abstinència no era més que un pretext per menjar bé durant un període llarg, perquè de nit compensàvem la carència que teníem de dia. Festes. Pau tàcita amb els oncles. Cada dia s'organitzava el banquet seguint un ritual estricte i precís.

ANDRÉ BRINK

Sud-àfrica, 1935 – 2015)

Llengua: afrikaans i anglès

Va ser un dels escriptors més destacats del moviment literari en llengua afrikaans *Die Sestigters* («els dels anys seixanta»), que es va fundar per renovar la literatura en aquesta llengua. La seva novel·la *Kennis van die aand* (*Coneixença de la nit*, 1974) va ser el primer llibre en afrikaans prohibit pel govern sud-africà. Des d'aleshores, Brink va traduir les seves pròpies obres a l'anglès per poder arribar a un públic més ample i per denunciar la situació de repressió social i política del seu país. La seva lluita antiapartheid sovint el va enfrontar al règim supremacista blanc. Des de l'any 1991, fou professor de literatura anglesa a la Universitat de Ciutat del Cap fins a la jubilació, l'any 2000. Més enllà de les nombroses novel·les que va escriure, també fou autor d'obres de teatre, llibres de viatges i traductor de literatura estrangera a l'afrikaans.

Fragment de l'obra *Voor Ek Vergeet* (*Abans que me n'oblidi*, 2004)

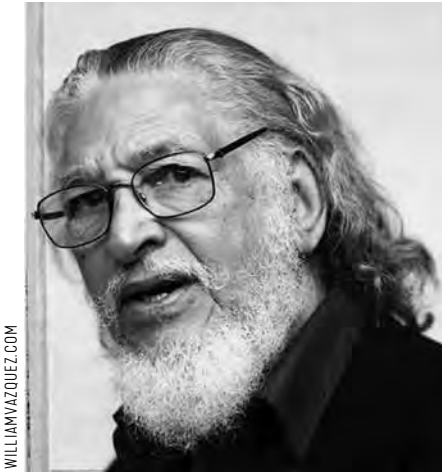
Puc veure-ho, sentir-ho, palpar-ho, tastar-ho, però mai no podré estar dins seu amb tu. Ni tan sols puc estar segur de si realment sé com és. És «com» el meu? O incomparable? De la mateixa manera que mai puc saber si el que veus en un moment donat és exactament el mateix que el que veig jo. Mirem un color. Tots dos en diem vermell. Però és només perquè ens han ensenyat a anomenar-lo amb aquest nom. No hi ha cap garantia —mai mai— que ho veiem de la mateixa manera, que el teu vermell sigui el meu vermell.

Daantjie Saayman fou el primer editor de l'obra de Brink i la seva editorial, Buren, va publicar *Kennis van die aand*. La seva filla, la professora Sandra Saayman, recorda haver rebut un exemplar d'aquesta novel·la coberta amb paper d'estrassa i *La Bíblia* escrit a la portada. Queda palès que la gent seguia llegint la novel·la malgrat la prohibició.

DENNIS BRUTUS

Salisbury, Rodhèsia del Sud 1924 — Ciutat del Cap, Sud-àfrica 2009

Llengua: anglès

WILLIAMVAZQUEZ.COM

El 1963, Dennis Brutus va ser detingut per intentar reunir-se amb un membre del COI. Mentre estava sota fiança va intentar sortir de Sud-àfrica per Moçambic i allà la policia portuguesa el va detenir i el va tornar a Sud-àfrica. Quan va intentar fugir una altra vegada, li van disparar a l'esquena i el van ferir. Quan encara no s'havia recuperat el van empresonar durant setze mesos —cinc dels quals en aïllament— en una cel·la al costat de la de Nelson Mandela.

Va ser un poeta molt conegut pel seu activisme contra l'apartheid. Va ser cofundador del Comitè Olímpic no Racial de Sud-àfrica (SANROC), que va aconseguir que aquest país fos exclòs dels Jocs Olímpics del 1964. Quan Sud-àfrica va intentar tornar a participar als Jocs de Mèxic del 1968 amb el pretext que enviarien equips multirracials, Dennis Brutus, en representació del SANROC, va argumentar que aquests equips, de totes maneres, s'entrenaven per separat. El país no va poder tornar als Jocs Olímpics fins al 1992. Entre els seus llibres hi ha *Sirens, Knuckles and Boots* (1963), que va rebre el premi Mbari per a autors negres, i Brutus el va rebutjar per la seva exclusivitat racial. També va publicar *Letters to Martha and Other Poems from a South African Prison* (1968) —un llibre de poemes en què explica la seva experiència a la presó—, *A Simple Lust* (1973), *Salutes and Censures* (1982) i *Still the Sirens* (1993), entre d'altres.

Fragment de l'obra «Letter 9» del poemari *Letters to Martha* (1968)

El no-saber / és potser la pitjor part de l'agonia / dels qui són fora. / No saber quines crueltats s'han d'aguantar / quines indignitats ha d'enfrontar l'esperit sensible / quines ferides la ment es pot infligir / ella mateixa. // I la fam que pensin en tu / de ser recordat / i arribar a través de l'espai / amb filaments de tendresa / i consol // i el coneixement / fins i tot quan és el coneixement de la violència / sembla preferible / es pot suportar millor. // I així / per al teu consol / t'envio aquests fragments / pedretes que agafo a l'atzar / del paisatge de la meva experiència / travessant els mateixos ermots / en un muntatge de mirades / que em permeto / o hi ensopego.

KEN BUGUL

Ndoucoumane, Senegal, 1947

Llengua: francès

El pseudònim de l'autora, Ken Bugul, significa «la que ningú no vol» en llengua wòlof. És fàcil trobar la relació entre el nom escollit i la temàtica principal de la seva obra, que se centra en els conflictes que viuen les dones senegaleses arran de la diàspora i de l'herència colonial.

Ken Bugul és el pseudònim de l'escriptora i activista Mariètou Mbaye. La seva primera obra, *Le baobab fou* (1984), que és considerada autobiogràfica, ha estat traduïda al castellà (*El baobab loco*, Baile del sol, 2018), l'anglès, l'alemany i el neerlandès. La seva tercera obra, *Riwan ou le chemin de sable* (1999), va obtenir el Gran Premi Literari de l'Àfrica Negra i també ha estat traduïda al castellà (*Riwan o el camino de arena*, Editorial Zanzíbar, 2005), l'italià, l'alemany i l'eslovè. Altres obres seves són *La folle et la mort* (2000), *De l'autre côté du regard* (2003), *Rue Felix Faure* (2005), *La pièce d'or* (2006), *Aller et retour* (2014) o *Le trio bleu* (2022).

Fragment de l'obra *Le baobab fou* (1984)

Els suïcidis sempre passen en altres llocs. El tema era tan sagrat que només se'n parlava en ocasions especials. Si l'únic remei definitiu que havia trobat per sortir de l'angoixa que em corprenia era el suïcidi, no em podia permetre el luxe de jugar-me la vida més d'un cop.

NOVIOLET BULAWAYO

Bulawayo, Zimbàbue, 1981

Llengua: anglès

És l'escriptora més traduïda de la història literària de Zimbàbue, tot i ser autora de només dues novel·les. Va néixer a la segona ciutat més gran del país, Bulawayo (d'aquí el seu *nom de plume*), i es va traslladar als Estats Units d'Amèrica per estudiar a la Universitat de Cornell. Encara hi viu, i imparteix classes a la Universitat de Stanford. Amb *We Need New Names* (2013) [*Necesitamos nombres nuevos*, Ediciones Salamandra 2018, traducció de Sonia Tapia], la seva primera novel·la, Bulawayo va esdevenir la primera dona africana negra a ser nominada al premi Man Booker l'any 2013. Aquest commovedor i vital relat d'una nena que creix a Zimbàbue i es trasllada després a Amèrica es va convertir en un èxit de vendes absolut, i l'ha fet mereixedora de nombrosos guardons literaris. La seva segona novel·la, *Glory*, s'ha publicat el març de 2022. Es tracta d'una reescriptura d'*Animal Farm* en clau de política zimbabuesa, que ha estat molt esperada pel públic i molt i molt ben rebuda per la crítica.

L'àlies que Elizabeth Zandile Tshele va triar per signar els seus treballs literaris, NoViolet, és un homenatge a la seva mare, a qui no recorda perquè va morir quan ella tenia 18 mesos. Es deia Violet. En ndebele, la seva llengua materna, *No* és un prefix que significa *amb*.

Fragment de *We need new names* (2013)

I quan ens han preguntat d'on érem, hem intercanviat mirades i hem somrigut amb la timidesa de nívies infantils. Han dit: Àfrica? Hem fet que sí. Quina part d'Àfrica? Hem somrigut. És aquella part on els voltors esperen que els nens famolencs es morin? Hem somrigut. On l'esperança de vida és de trenta-cinc anys? Hem somrigut? D'allà on els dissidents fiquen els AK-47 entre les cames de les dones? Hem somrigut. On corre la gent nua? Hem somrigut. Aquella part on es massacren els uns als altres? Hem somrigut. És allà on l'antic president ha manipulat les eleccions i torturen i assassinen la gent i n'hi ha una bona colla a la presó, allà on es moren de còlera? Déu meu, sí, hem vist el teu país; ha sortit a les notícies".

PAULINA CHIZIANE

Manjacaze, Moçambic, 1955

Llengua: portuguès

24.SA.PO.PT

La primera novel·la de Paulina Chiziane, *Balada de amor ao vento*, la va publicar l'Associació d'Escriptors Moçambiquesos amb el suport d'una ONG finesa. Tanmateix, l'Associació no li va voler publicar la segona, *Ventos do Apocalipse*, que es va haver d'autoeditar. Diuen que alguns dels seus companys de l'Associació d'Escriptors es reien del fet que una dona volgués escriure. Des d'aleshores, Chiziane sempre ha estat al marge de la institucionalització de la literatura.

La seva primera novel·la, publicada l'any 1990, la va convertir en la primera escriptora de Moçambic. Els seus llibres de ficció exposen, a través d'històries sobretot protagonitzades per dones, diferents problemàtiques de la societat moçambiquesa, com el pes de les religions i de les creences ancestrals, la tragèdia de la guerra civil, la poligàmia, les diferències culturals entre els molts pobles que avui formen Moçambic o la corrupció i la set de riquesa. Chiziane té un estil original, sovint a mig camí entre la formalitat escolar i l'oralitat tradicional. L'any 2021 va rebre el premi Camões, el més prestigiós de les lletres en llengua portuguesa. Tot i que ella no s'autoanomena feminista, és un referent per a la lluita pels drets de les dones a l'Àfrica. En una entrevista afirmava: «Soc dona i soc negra, per això en tot el que faig hi ha d'haver errors. Si no n'hi ha, se'ls inventen. I jo, tossuda com soc, els dic que la meua escriptura no té cap error».

Fragment de l'obra *Ventos do Apocalipse* (1999)

Escolteu els gemecs que em surten de l'ànima. Veniu, seieu a la sang de les herbes que s'escorre pels turons, veniu, escolteu mentre reposeu els cossos cansats sota la figuera de dol que vessa llàgrimes pels fills avortats. Us vull explicar històries antigues, del present i del futur perquè tinc totes les edats i encara soc més jove que tots els fills i nets que han de néixer. Jo soc el destí.

DRISS CHRAÏBI

Mazagan, actualment El Jadida, Marroc 1926 — Valence, França 2006

Llengua: francès

Va ser un escriptor marroquí. Els seus llibres acostumen a tractar temes com la colonització, l'emigració, la situació de la dona, l'islam i el racisme. Entre les seves obres hi ha *Le passé simple* (1954), *Les boucs* (1955), *Un ami viendra vous voir* (1967), *La Civilisation, ma mère...!* (1972) —traduït al català per Ramon Sargatal a Abadia Editors—, *Naissance à l'aube* (1986), *Une place au soleil* (1993) i *L'homme qui venait du passé* (2004).

WIKIPEDIA

El pou, Driss. Cava un pou i baixa a la recerca d'aigua. La llum no és a la superfície, és al fons, al fons. A tot arreu, allà on siguis, fins i tot al desert sempre hi trobaràs aigua, només cal cavar. Cava Driss, cava.

Text a la tomba de Driss Chraïbi

Fragment de l'obra *Le passé simple* (1954)

Caminava per la ciutat. Estava deambulant, receptiu als estímuls. Com una gossa de la vida, vaig empènyer davant meu el pes d'una civilització. Que no vaig demanar. De la qual n'estava orgullós. I que em va fer un foraster en aquesta ciutat d'on vaig sortir. Vaig cosir carrers i carrerons. Idees i visions. M'adonava de cada vianant, de cada pedra. Ell era el que no gosaria tirar-me pedres. Ella era la pedra que no s'atreviria a llançar-me.

VIENTOS DEL APOCALIPSIS

Paulina Chiziane

Still the Sirens

Poems by Dennis Brutus

With an Introduction by Lamont B. Steptoe

A Pennywhistle Chapbook

ANDRÉ BRINK

The Other Side of Silence

RACHID BOUDJEDRA

l'escargot entêté

ROMAN / DENOËL

repudiation

denoël

GLORY

NOVIOLET BULAWAYO

A Novel

re lire

les driss chraïbi
boucs

roman

denoël

THE DENNIS BRUTUS TAPE
Essays at
Autobiography

Edited by
BERNTH LINDE

J. M. COETZEE

Ciutat del Cap, 1940

Llengua: anglès

Es va educar a Sud-àfrica i als Estats Units, i actualment viu a Austràlia. És professor de literatura, traductor, lingüista, crític literari i un dels escriptors més importants i premiats d'Àfrica del Sud. L'any 1974 va publicar la primera novel·la, *Dusklands*. Amb les dues següents, *In the Heart of the Country* i *Waiting for the Barbarians*, va guanyar el CNA, el premi més prestigiós de les lletres sud-africanes. Va ser el primer escriptor que va obtenir dues vegades el Booker Prize, per *Life & Times of Michael K* i *Disgrace*. La llarga llista de premis amb què ha estat reconegut va culminar el 2003 amb l'atribució del premi Nobel de Literatura. Ha estat profusament traduït al català per traductors molt reconeguts com Dolors Udina o Albert Nolla, entre altres.

Fragment de l'obra *Joventut: Escenes de la vida a províncies* (2002)

Voortrekkerhoogte, en algun lloc del Trasnvaal, és el campament militar del qual més ha sentit parlar. És on envien els reclutes de Ciutat del Cap, lluny de casa, per ensinistrar-los. D'aquí a una setmana es podria trobar darrere d'una tanca de pues de Voortrekkerhoogte, compartint tenda amb uns afrikaners perdonavides, menjant carn de bou de llauna, escoltant Johnnie Ray a Springbook Radio. No seria capaç de suportar-ho; es tallaria les venes. Només hi ha un camí: fugir.

WIKIPEDIA

L'any 2003, quan el Congrés de Diputats espanyol discutia la declaració de les curses de toros com a bé d'interès cultural, Coetzee els va enviar una carta on es declarava totalment contrari a aquesta pràctica. En l'escrit afirmava que «torturar i assassinar toros per pur espectacle pertany a l'edat fosca i no a l'Espanya del segle XXI».

LINDSEY COLLEN

Umtata, Sud-àfrica, 1948

Llengües: crioll mauricià, anglès

IONNEWS.MU

El fet que ella torni a examinar el passat colonial i esclavista constantment l'ajuda a comprendre millor les relacions socials a Maurici, la qual cosa demostra que aquestes relacions i identitats són efectivament transculturals i retraten d'una forma literària el dinamisme i la connectivitat tan típics de l'oceà Índic.

Comentari de Rachel Matteau Matsha, 2015

Va estudiar a la Universitat de Witwatersrand, Johannesburg, on es va involucrar activament amb el moviment antiapartheid. Després va viure a les Seychelles i a Anglaterra, on va conèixer el seu marit, Ram Seegobin. Una visita a la seva família a Maurici va obrir els ulls a Collen, a qui l'illa va captivar fins al punt que la parella va decidir d'establir-s'hi l'any 1974. Des d'aleshores, ha estat una figura destacada en les lluites socials del seu país d'adopció i escriu regularment en la pàgina web de *Lalit* (lluita en crioll mauricià), una formació política d'arrels comunistes.

Collen analitza les estructures de poder que fan que certs individus mantinguin el seu estatus social fins i tot quan ells mateixos en volen fugir. Així doncs, les seves obres proposen estratègies per a subvertir aquestes estructures. La seva obra és molt mauriciana pel que fa al menjar, els costums, la música, els llocs i els problemes socials, però alhora és transnacional en el sentit que aprofundeix en els aspectes que fugen de les fronteres nacionals o marítimes, i que celebren una humanitat universal que ens uneix a tots sense tenir en compte les ètnies ni les classes socials.

Fragment de l'obra *Mutiny* (2001)

—Alguns pescadors diuen que s'acosta un cicló. *La manera en què es mouen els vents xafogosos. La calor no ha parat d'atreure el cicló —afirmen—, i solen tenir raó.*

—El missatge és tal com segueix: *Interpreta aquest cicló com un senyal! És tot.* I hi ha aquell home que escombra les oficines del servei de meteorologia. Els sento que diuen que és veritat, que els pescadors tenen raó, que un nou cicló s'està formant.

MIA COUTO

Beira, Moçambic, 1957

Llengua: portuguès

Fill d'emigrants portuguesos establerts a Moçambic. Va començar estudis de medicina, però aviat es va implicar en la lluita per la independència. Escriu sovint a la premsa moçambiquesa i va arribar a ser el director de l'Agència d'Informació Nacional del país acabat d'independitzar. Més endavant va estudiar biologia, àrea a la qual s'ha dedicat professionalment, concretament en estudis d'impacte ambiental i protecció. Couto escriu poesia, contes, novel·les i crònica periodística. El seu estil, amb una elaboració lingüística molt peculiar, plena de neologismes, invencions lèxiques i compostos impossibles, s'inscriu en una tradició creativa en l'estela del brasiler João Guimarães Rosa i de l'angolès Luandino Vieira. Els seus personatges són sobretot persones humils, especialment dones. Couto reivindica, al costat de la seva vena literària avantguardista, el valor de la tradició oral i de les històries populars. Ha guanyat nombrosos premis i és un dels escriptors africans més coneguts internacionalment. La versió catalana de la novel·la *A confissão da leoa* (*La confessió de la lleona*, 2012), publicada per Periscopi l'any 2016, va obtenir el premi de traducció Giovanni Pontiero 2017.

Mia Couto és moçambiquès i blanc —molt blanc—, i sovint la gent creu que el seu nom és femení. Això l'ha abocat a situacions divertides. Alguna vegada l'han convidat a assistir a festivals literaris amb el convenciment que era una dona negra, i la persona que l'esperava a l'aeroport no ha pogut amagar la cara de sorpresa. En una ocasió es va trobar en un supermercat suec a un amic negre. Després de les abraçades i amb l'eufòria del moment, parlaven en un to de veu força alt, i l'encarregat es va dirigir a Mia per indicar-li que sisplau no fessin tant de soroll. L'amic negre li va replicar que el suec era ell, i que Mia, africà, no entenia ni una paraula de suec.

Fragment de l'obra *Terra sonâmbula* (1992)

—Què fas, noi?

—Llegeixo.

—És veritat, ja no me'n recordava. Saps llegir. Doncs llegeix en veu alta, que així m'adormo.

El menut llegeix en veu alta. Els ulls se li obren més que la veu, que, lenta i cauta, va desxifrant les lletres. Llegir és una cosa que fins ara no es recordava de saber fer. El vell Tuahir, ignorant de les lletres, no li havia despertat la facultat de la lectura.

Sembla que la veu d'en Muidinga hagi cridat la lluna. Tota la nit es va enllunant. Platejada, la carretera escolta la història que despunta de les llibretes: «Vull posar els temps...».

Traducció de Pere Comellas, 2018

«Crec que soc qui vull ser. I qui vull ser és una persona desenfadada, una persona que té amics i que és fidel als seus amics» és la resposta a la pregunta «Qui és Mia Couto?» que va donar fa uns anys l'autor al periodista gallec Alfonso Armada en una entrevista.

Són les set del matí. És un dia laborable qualsevol a Maputo i trec el cap pel balcó de casa meva que dona a l'avinguda Eduardo Mondlane per prendre el pols al carrer. La gent entra i surt de l'Hospital Central, el frenesí del transport col·lectiu ja està en marxa, els venedors ambulants de fruites ja fa estona que passegen els seus txovas per la ciutat. La meva filla està preparada i l'he de portar a l'escolinha. El ritual sempre és el mateix: sortint, saludar amigablement els guardes que vigilen l'edifici i que fan broma amb la nena abans de travessar ràpidament l'avinguda esquivant cotxes i bassals. A la cantonada de l'hospital, trenquem a l'esquerra pel carrer Tomás Nduda. La Rita i jo caminem jugant i de lluny veig Mia Couto que aparca el cotxe. El seu despatx és just al davant. Quasi sempre va de blau, com els seus ulls. És reservat i reflexiu. A Moçambic, ser escriptor és una professió molt respectada. La gent el saluda i l'atura per parlar-hi. Atén tothom amablement. És gairebé íntim dels seus lectors. Molts li expliquen històries.

L'atzar fa que no sigui la primera vegada que ens trobem al matí. Quan deixo la meva filla, torno a l'avinguda Eduardo Mondlane i entro al Cafè Wimbi, on he quedat amb el Mia per a una estona de conversa amena. A la vida, les bones històries comencen amb bones coincidències. I la vida m'ha regalat moltes d'aquestes coincidències meravelloses amb ell. La primera, fa més de vint anys, aquí, a Barcelona, com a traductora al castellà dels seus llibres; i d'altres, allà, a Maputo, com a admiradora i amiga.

Sens dubte, Mia Couto és qui vol ser. Una persona desenfadada que té amics i als quals és fidel. Pertot arreu, els cafès i les converses que hem compartit sempre m'han semblat exquisides. Tinc un amic. Vull més coincidències i no vull que n'hi hagi una última.

Rosa Martínez Alfaro

JOSÉ CRAVEIRINHA

Lourenço Marques, Moçambic, 1922 — Maputo, Moçambic, 2003

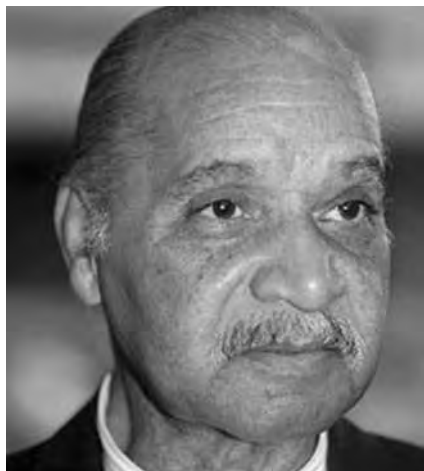
Llengua: portuguès

Es considera un dels poetes africans més importants. Tanmateix, també va conrear el relat breu i sobretot el periodisme. Va treballar en diversos diaris moçambiquesos abans i després de la independència. Des de ben aviat es va relacionar amb els cercles opositors al règim portuguès i, de fet, els temps polítics són molt presents en la seva obra. Es va integrar al FRELIMO (Front d'Alliberament de Moçambic), per la qual cosa va estar empresonat uns anys. Amb la independència, el van nomenar vicedirector de la premsa nacional. També va dirigir l'Associació dels Escriptors Moçambiquesos. L'any 1991 va obtenir el premi Camões.

Fragment del poema «Ao meu belo pai ex-emigrante», del llibre *Karingana ua karingana* (1974)

Pare: / les maternes paraules de signes / viuen i reviu a la meva sang / i pacients esperen encara l'època de la collita / mentre lliures ja són les teves sentimentals / llavors d'emigrant portuguès / trepitjades en el pas de marxa / de les patrulles d'aixelles suant / les culates de malson. // I en la meva grollera i grata / sinceritat filial no oblidat / antic portuguès pur meu / que em vas generar al ventre d'una *tombassana* / jo un nou moçambiquès més / semiclar per no ser igual que qualsevol blanc / i seminegre per no renegar mai / ni un glòbul dels Zambezes de la meva sang.

MEMORIAL2019.ORG

José Craveirinha va ser un dels col·laboradors de la revista literària *O Brado Africano*, que es va publicar al Moçambic colonial entre 1955 i 1958. Com que sovint la censura retallava articles de la revista quan era a punt de sortir, Craveirinha hi escrivia a última hora relats breus per, com deia ell, «tapar forats».

BERNARD DADIÉ

Assinie, Costa d'Ivori, 1916 — Abidjan, Costa d'Ivori, 2019

Llengua: francès

Escriptor considerat el pare de la literatura en llengua colonial del seu país. Entre les seves obres hi ha cròniques com ara *Un nègre à Paris* (1956), obres de teatre com *Les Voix dans le vent* (1970), llibres de contes com *Le pagné noir* (1955), poesia com *Hommes de tous les continents* (1967), i dues obres autobiogràfiques molt colpidores com són *Climbié* (1952) i *Carnets de prison* (1949-1950).

Fragment de l'obra *Climbié* (1952)

La poesia de Bernard Dadié sovint es qualificada com a militant. Un dels seus poemes més coneguts és aquest:

Us dono les gràcies Déu meu per
haver-me creat negre / El blanc
és un color de circumstàncies /
El negre, el color quotidià / I jo
porto el Món des de l'albada dels
temps / I el meu riure sobre el
Món, a la nit, crea el Dia.

En lloc d'aquella barreja despreocupada, d'aquells divertiments tumultuosos, d'aquells empaitaments desenfrenats, d'aquelles lluites en el transcurs de les quals es parlaven fàcilment els dialectes com per donar-se coratge, ara no es veien res més que grups petits d'alumnes xiuxiuejant frases tímides, desconfiant de qualsevol que passés al seu costat, o que s'assegués a la vora, com per atzar. En un cas així, sempre era prudent anar-se'n. Aquest individu es permet de parlar-vos en dialecte agni. Els interlocutors, sospitosos, li contesten en francès.

Però a un amic, sense malfiança, li parles el teu dialecte; aleshores ell, content, et remet de seguida el símbol.

Aquest migdia, Climbié ha estat el primer d'arribar a l'escola. Estirat a la sorra, fa veure que dorm. Els altres venen, d'un en un, grup per grup, xerrotejant. Climbié està a l'aguait d'un delinqüent.

Què diu aquest? Ja el té! Akroman, un nyicris que ara mateix estava saltant al seu voltant, acaba de respondre en n'zima a un dels seus germans que ha vingut fins a la tanca. Climbié, sense dir res, s'aixeca i li dona el petit cub. L'altre se sobressalta, en Climbié somriu i se'n va a jugar. Per fi, respira.

TSITSI DANGAREMGBA

Bulawayo, Zimbàbue 1959

Llengua: anglès

És escriptora i cineasta. La seva obra més coneguda és *Nervous Conditions* (1988), una novel·la per a la qual, tot i haver escrit diverses obres de teatre prèviament, no va trobar editor a Zimbàbue i va ser publicada per The Women's Press a Anglaterra. El llibre té una seqüela, *The Book of Not* (2006). La seva pel·lícula més coneguda és *Everyone's Child*, la història de quatre germans que queden orfes a conseqüència de la sida. Dangaremba és una activista que vol romandre a Zimbàbue malgrat haver estat detinguda per la seva lluita contra la corrupció. Ha rebut nombrosos premis i reconeixements entre els quals el Premi dels Drets Humans i la Infància de la UNESCO per la seva pel·lícula *Peretera Maneta* (2006). També ha rebut el Premi Internacional del PEN per la llibertat d'expressió (2021) i el Premi de la Pau 2021 que atorguen els editors i llibreters alemanys a la Fira del llibre de Frankfurt. El seu darrer llibre, *The Mournable Body* (2018), va ser un dels sis finalistes al Booker Prize de 2020.

Fragment de l'obra *Nervous Conditions* (1988)

Nhamo tenia una dita amb la qual remarcava les seves entusiastes i reverents descripcions del luxe i confort de la casa de Babamukuru: «Ni tan sols els blancs», acostumava a cantar en un discant notable «ni tan sols els mateixos *blancs* s'ho podrien permetre!». Hauria d'haver estat preparada per a l'esplendor d'aquella casa o de la missió, però no ho estava. No havent tingut l'experiència amb la qual millorar la meua imaginació, ni les perseverants descripcions del meu germà podien fer que em creés una imatge real de la casa del meu oncle.

SUEDEUTSCHE.DE

Tsitsi Dangaremba va viure a Anglaterra dels dos als sis anys perquè els seus pares hi havien anat a estudiar. Quan va tornar a Zimbàbue va recuperar el xona ràpidament. Al seu germà, en canvi, que era una mica més gran que ella, li va costar molt. Ella creu que, en l'aprenentatge de llengües, hi ha una gran diferència entre els sis i els set anys.

AMMA DARKO

Koforidua, Ghana, 1956

Llengua: anglès

DW.COM

Durant una entrevista, en ser preguntada sobre si ella i la seva escriptura eren feministes, Amma Darko va respondre: «Abans que res soc un narrador que se sent inspirat per crear històries a partir de temes que m'interessen. Com a dona africana, em sento inclinada a treballar sobre qüestions femenines. No sé on em situa això a les classificacions del món de l'escriptura, però definitivament tinc algunes reserves a portar l'etiqueta d'"escriptora feminista". El context en què el món occidental percep el terme no preval aquí. El feminisme es troba en una mena de caixa quadrada petita i estreta. Qualsevol persona percebuda o etiquetada com a feminista és jutjada com algú que odia agressivament els homes i que, en el millor dels casos, és lesbiana. Explico històries i comento situacions. Em donaria per satisfeta si se'm percebés simplement com una veu».

Va estudiar sociologia a la Universitat de Kumasi. Des de ben aviat es va apassionar per l'escriptura, però va trobar moltes dificultats pel camí i admet que no li hauria estat possible desenvolupar-se i afirmar-se com a autora si no hagués emigrat a Alemanya, on va demanar asil polític i va viure durant sis anys. De fet, unes quantes de les seves obres es van publicar en aquest país. La seva novel·la *Beyond the Horizon* (1981) va ser la primera obra d'un autor africà que va arribar a número u de vendes a Alemanya. *Faceless* (2003) va tenir molt de ressò i, basant-se en aquest llibre, Brigitte Bertele va fer el documental *Roaming Around*, que explica la duresa de la vida dels nens del carrer a Accra. Altres novel·les amb èxit de l'autora són *Not Without Flowers* (2003), *Between Two Worlds* (2015) i la col·lecció de contes *The Necklace of Tales* (2019) escrita per a un públic juvenil. L'obra d'Amma Darko explora el cercle viciós de la pobresa i la violència, que porta els nens al carrer i les dones a la prostitució, l'adulteri i la poligàmia.

Fragment de l'obra *Not Without Flowers* (2003)

—Em tens algun odi després de totes aquestes dècades com a coesposes?

—Oh, Kakraba, no, va suplicar..., que els déus no ho permetin. I que aquestes paraules no arribin a orelles dels avantpassats. Odi per tu? No. Kakraba. No. Una mica gelosa, sí. Fins avui. Soc humana, Kakraba. Tu ets la mare de tots els seus fills. I si...

—Dels nostres fills, Penyin. Els fills que he tingut amb ell ens pertanyen a totes. Els nostres fills, Penyin.

La cara de la Penyin es va obrir en un somriure agraït.

—Ja ho sé, Kakraba. Però les arrugues i els plecs i les marques del part són al teu ventre, no pas al meu. Això és una realitat que no desapareixerà mai.

JOE DE GRAFT

Cape Coast, Ghana, 1924 – 1978

Llengua: anglès

Va ser poeta i dramaturg, i el primer director del Ghana Drama Studio creat per Efua Sutherland, on es van representar obres d'autors ghanesos, però també d'altres com Wole Soyinka. És autor de l'obra *Sons and Daughters* (1979), que tracta sobre conflictes generacionals en què, tal com diu ell mateix: «Volia que els joves prenguessin consciència que les seves vides són importants i que es podien mirar des d'aquesta perspectiva, que tenien dret a examinar la seva vida tal com la veien des de la seva perspectiva». També va escriure *Muntu* (1977) i el poemari *Beneath the Jazz and Brass* (1975).

Joe de Graft va treballar a la Universitat de Nairobi entre 1969 i 1977. Durant aquest període, va actuar en la pel·lícula *The Wilby Conspiracy* (*La conspiració*), protagonitzada per Sidney Poitier i Michael Caine.

Poema de l'obra *Beneath the Jazz and Brass* (1975)

Ecos dins de les paraules
 Significat de les paraules
 Lluita;
 Un punt: quietud de l'asfalt negre
 Però allà va sorgir una remuntada i una caiguda
 cels i profunditats
 aleshores la tensió
 dona sobtadament
 un alè de significat.

FATOU DIOME

Niodior, Senegal, 1968

Llengua: francès

Ha escrit novel·les i reculls de relats breus. Les seves obres més conegudes són *Le ventre de l'Atlantique* (2003), traduïda al català per Amàlia Prat (Pagès 2004), i *Celles qui attendent* (2010). En la primera, aborda la relació entre el somni d'emigrar de molts joves senegalesos per tenir una vida millor i la realitat i duresa de la vida d'immigrant a Europa. La segona explica una realitat de què es parla ben poc al continent europeu: la de les dones que es queden al país d'origen i han de fer mans i mànigues per tirar endavant una família generalment nombrosa en condicions de precarietat i escassetats de tota mena. Fatou Diome va estudiar filosofia i lletres a la Universitat d'Estrasburg, on va exercir d'ensenyant durant un temps. Ara viu a Alsàcia.

Fragment de l'obra *El ventre de l'Atlàntic* (2003)

Moussa s'indignava d'aquest marxandatge de jugadors i la seva exasperació arribava al deliri quan veia els preus espaterrants dels transferits: el Reial Madrid ha fitxat aquest jugador per tants milions de francs francesos! Desgraciats! Quant representa això en francs dels nostres? N'hi ha com a mínim per comprar-se mitja dotzena de xalets de la costa de Dakar! Es divertia calculant i imaginant-se enmig d'una transacció semblant, tot i que aquest procediment de negrer no li agradava gens. Però no podia escollir, ara formava part del bestiar esportiu a avaluar. Moussa sabia que si no l'agafava cap club dels que apostaven per ell, hauria de tornar els diners de la inversió a Sauveur. Tot (les despeses del viatge, el bitllet d'avió, el suborn, l'habitatge, la formació, etc.).

Traducció d'Amàlia Prat

Fatou Diome coneix bé les dificultats dels immigrants senegalesos a França. Rebutjada per la família del seu marit francès, va haver d'acceptar el divorci, i de cop i volta es va quedar sense prou ingressos per continuar els estudis universitaris. Va haver de fer de minyona durant sis anys per obtenir uns ingressos magres que li permetessin complir el seu somni.

BIRAGO DIOP

Senegal, 1906 – 1989

Llengua: francès

L'any 1934 es va llicenciar en medicina veterinària a la Universitat de Toulouse, França, on va conèixer Leopold Sedar Senghor, i es va vincular al moviment de la Négritude. Exercir de veterinari per tota l'Àfrica Occidental francòfona li va donar l'oportunitat d'anar recollint tot un seguit de contes tradicionals, sobretot els del *griot* Amadou Koumba, que va aplegar en diversos volums, el primer dels quals es va publicar l'any 1947 i el segon, l'any 1961. L'any 2003 Kora Editorial en va publicar en català el primer volum amb traducció de Valentí Garriga. Amb *Contes et lavanes* va rebre, l'any 1964, el Gran Premi Literari de l'Àfrica Negra en llengua francesa. La seva obra literària inclou reculls de contes i de poemes, i també cinc volums de memòries. L'any 1960 Senghor el va nomenar ambaixador del Senegal a Tunis, càrrec que va exercir fins al 1963.

Birago Diop es va casar l'any 1934 amb una dona francesa. En tornar a Senegal, la seva mare li va retreure invocant la religió i la tradició. Només es va tranquil·litzar quan Diop li va prometre que tindrien fills.

Fragment de l'obra *Contes de la sabana africana* (1947)

Les cames del vell Noumouké-el ferrer no és que hi possessin mala voluntat, però en realitat no podien portar el seu cos buit i corbat, el seu coll ossut, la seva cara arrugada i el seu cap endurit, emblanquinat pel cotó desgranat dels seus cabells i de la seva escassa barba.

El vell Noumouké, saltant-se la prohibició, entrava al Bosc sagrat per vessar llet agra i sang de pollastre damunt les estagues i les estàtues que allotjaven els avantpassats.

Tiéni, el fill del vell ferrer, era massa jove per ser iniciat en els ritus del clan i dels sacrificis. Encara no havia entrat a la «casa dels homes».

El vell Noumouké va emportar-se, doncs, l'última vegada que es va poder arrossegar fins al Bosc sagrat, el Bolí, l'estatueta més antiga de totes, tallada en no se sap quina mena de fusta: cames tortes, braços ossuts, melic prominent, orelles punxegudes i amples com pàmpols. Ell l'havia col·locada contra la gran pica que sostenia el sostre de palla del seu obrador.

Però el Bolí havia deixat, abans de la sortida del sol, la seva ombra al terra de la forja.

Traducció de Valentí Garriga

J. M. Coetzee

Infantesa

Escenes de la vida a provincias

TRA MILLARS D'OBRES DE LA LITERATURA UNIVERSAL SIGLE XXI

editions
62

AMMA DARKO

Faceless

With an introductory essay by
Kofi Anyidoho

muntu

a play

Joe de Graft

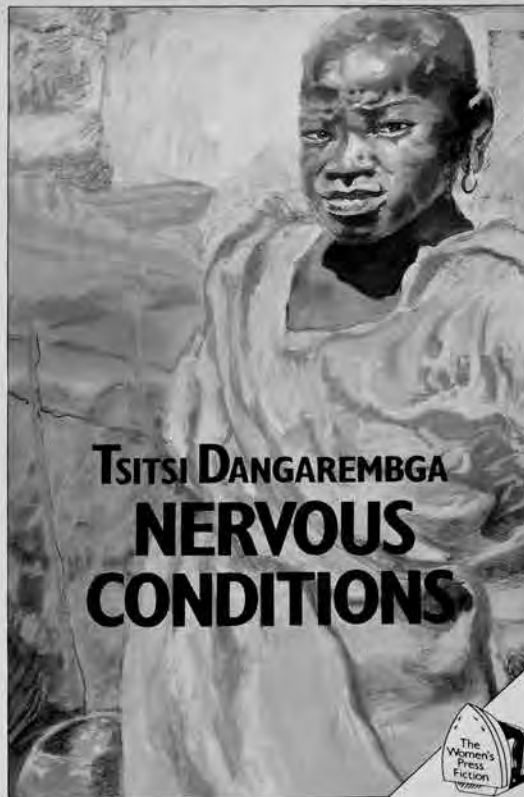

TERRA SONÂMBULA

COMPANHIA DAS LETRAS

Mia Couto

the rape of sita

TSITSI DANGAREMBGA
NERVOUS
CONDITIONS

The
Women's
Press
Fiction
Award

ECRITS

PRESENCE AFRICAINE

JOSÉ CRAVEIRINH

CELA

NOT WITHOUT

Flowers

AMMA DARKO

DAVID MANDESSI DIOP

Bordeus, França, 1927 — Senegal, 1960

Llengua: francès

Durant la seva curta vida (va morir als 33 anys víctima d'un accident aeri a les costes del Senegal), va ser molt crític amb la colonització francesa a l'Àfrica, i el seu posicionament en aquest sentit impregna la seva obra poètica. Va formar part del moviment Négritude, que reivindicava una Àfrica independent, i dins d'aquest moviment va ser reconegut com «la veu dels que no tenen veu». Els seus primers poemes van sortir publicats a la revista *Présence Africaine*, i també en un recull de Leopold Sedar Senghor anomenat *Anthologie de la nouvelle poésie nègre et malgache de langue française*.

ATLANTICROCK.COM

David Diop era membre del PAI, Partit Africà de la Independència, el qual va celebrar més d'un congrés més o menys clandestinament justament a la ciutat on l'autor havia nascut, Bordeus.

Fragment de l'obra «Temps de martiri», de *Coups de pilon* (1956)

El Blanc ha mort mon pare / perquè mon pare era digne / El Blanc ha violat ma mare / perquè ma mare era bonica / El Blanc ha fet doblegar mon germà sota el sol dels camins / perquè mon germà era fort. / Llavors el Blanc s'ha girat cap a mi / les mans vermelles de sang / negra / m'ha escopit el seu menyspreu a la cara / i de la seva veu d'amo: / «Ei, boi, un Berger, un tovalló i aigua!»

Traducció de Lídia Gil López

DAVID DIOP

França, 1966

Llengua: francès

Tot i que va néixer a França, va viure al Senegal des de molt petit i fins als 18 anys, quan hi va tornar a per anar a la Universitat. Es va doctorar a la Sorbona en literatura francesa del segle XVIII. Va estudiar també la representació d'Àfrica i els africans en la literatura europea dels segles XVII i XVIII. La seva segona novel·la, *Frère d'âme* (traduïda al català per Anna Casassas, *Germans d'ànima*, Anagrama, 2019), va rebre el premi Goncourt des Lycéens i el premi Booker International. Actualment és cap del departament d'Arts, Llengües i Literatura de la Universitat de Pau, França.

CRAFTANDGRIT.COM

Per escriure el llibre *Germans d'ànima*, Diop es va inspirar en la participació del seu besavi en la Primera Guerra Mundial com a *tirailleur* senegalès. Segons diu: «Mai va explicar-li res a la seva dona, ni a la meva mare, sobre el que va viure durant el conflicte. És per això que sempre vaig estar molt interessat en qualsevol història que em donés accés a una visió personal d'aquella guerra». Atès el rebuig del besavi a parlar de la seva pròpia experiència, David Diop va haver de llegir molts relats publicats sobre el servei dels *tirailleurs* dins l'exèrcit francès.

Fragment de l'obra *Germans d'ànima* (2018)

Però jo, Alfa Ndiaye, he entès molt bé les paraules del capità. Ningú no sap què penso, soc lliure de pensar el que vulgui. El que penso és que no volen que pensi. Darrere les paraules del capità s'hi amaga l'impensable. La França del capità necessita que nosaltres fem els salvatges quan li convé. Necessita que siguem salvatges perquè als enemics els fan por el matxets. Ja ho sé, ja ho he entès, és així de senzill. La França del capità necessita la nostra salvatgeria i, com que nosaltres som obedients, fem els salvatges.

Traducció d'Anna Casassas

ASSIA DJEBAR

Sersell, Algèria, 1936 — París, França, 2015

Llengua: francès

Va ser una escriptora algeriana que va conrear l'assaig i la narrativa, així com el cinema. Historiadora de formació, va ser professora universitària als Estats Units d'Amèrica. De família amaziga i musulmana, en la seva obra vol donar veu a les dones que van participar en la història del seu país, des dels inicis de l'islam fins a l'època actual, i retrata, en especial, el paper que van tenir a la guerra per a la independència d'Algèria i el seu patiment durant els «anys negres» de la dècada dels noranta.

La primera vegada que es va publicar una traducció al català d'un text d'Assia Djebar va ser l'any 1995, en un recull fruit de les primeres jornades de literatura d'Àfrica i d'Àsia Translit'95. Es tractava d'un conte inclòs en el llibre *Rostres d'Europa*, publicat per Virus. Després se n'han traduït tres títols, tots tres publicats el mateix any 2002: *Les nits d'Estrasburg* (Edicions 62, traducció d'Anna Casassas); *Ombra sultana* (Edicions 62, també en versió d'Anna Casassas), i *Dones d'Alger en les seves estances*. (Pagès, traducció d'Àngels Santa).

Fragment de l'obra *L'amor, la fantasia* (1985)

El francès és llengua madrastra per a mi. Quina és la meua llengua mare desapareguda, que em va abandonar a la vorera? Llengua-mare idealitzada o poc estimada, lliurada als heralds de fira o només als carcellers! Sota el pes dels tabús que porto en mi com a herència, em trobo deserta dels cants d'amor àrab. És, potser, perquè vaig ser expulsada d'aquest discurs amorós que trobo àrid el francès que empro?

EMMANUEL DONGALA

Congo, 1941

Llengua: francès

Novel·lista i dramaturg, tot i que químic de formació, es va forjar un camí propici en el món del teatre congolès des de la capital, Brazzaville, dirigint obres i projectes importants, fins que va haver de fugir de la guerra freda del Congo als 56 anys, i es va instal·lar als Estats Units, on viu actualment, i on fa classes de química i també de literatura francòfona. Amb les seves obres, d'una genuïtat remarcable, descriu la seva viscuda societat africana i l'exposa des de la visió d'una societat naturalment perfectible; hi inclou, amb fines sàtires de rebuig, les injustícies i abusos de tot tipus, especialment de les guerres amb infants, jovent i dones com a víctimes principals. Entre el 1974 i el 2010 va escriure sis novel·les plenes d'humor, un relat de la història i de l'actualitat transposat en un imaginari perfectament fidel, amb un fons crític, elegant i assertivament plausible. Totes sis van ser premiades, i una va ser duta a la pantalla pel cineasta Jean-Stéphane Sauvaire sota el títol original, *Johnny Chien Méchant* (2002). L'any 2004 Pagès Editor en va publicar en català dues novel·les, *Johnny gos rabiós* i *Els infants també neixen de les estrelles*, traduïdes per Xavier Pàmies.

Fragment de l'obra *Le feu des origines* (1987)

I el cel va plorar amb ell llàgrimes d'estels, doncs aquella nit van caure tants estels que no tots es van reemplaçar, i encara avui si observeu atentament certes regions de l'espai, hi descobrireu enormes forats negres dels quals no en surt gens de llum; en canvi, si descobriu un astre nou, una nova estrella que no coneixíeu, aneu al país Kongo, on us explicaran que és el cos de la mare de Mankunku que, cobert d'estrelles, puja al cel per produir aquell nou astre al qual anomenen kotoko, la bellesa.

Segons Dongala, primer de tot, una llengua no és mai l'enemic. Quan algú ataca una llengua s'està ficant en un combat fals. L'autor congolès opina que podem tenir algun problema polític sobre la llengua, per exemple amb les llengües imposades per la colonització, però les llengües ens les fem nostres. També recorda que Chinua Achebe va dir que a força d'utilitzar l'anglès el va començar a estimar. Les llengües ens les fem nostres i les estimem. Emmanuel Dongala explica en aquest programa radiofònic que el president nord-americà George Bush en una entrevista va preguntar si algú li podia dir com traduir al francès la paraula anglesa *entrepreneur*. Educadament, li van dir que la paraula tenia el seu origen en el francès.

En una entrevista a France Inter el març del 2016

LAMIAE EL AMRANI

Marroc, 1980

Llengües: espanyol i àrab

Poeta nascuda a Tetuan, és llicenciada en literatures hispàniques per la Universitat Abdelmàlik Essaadi (Tetuan) i doctora en Ciències de la Comunicació per la Universitat de Sevilla. Escriu normalment en castellà i ella mateixa tradueix els seus poemes a l'àrab. Ha participat en nombrosos festivals poètics i, fins ara, ha publicat cinc poemaris; entre altres: *Tormenta de especias* (ed. Lavela, Granada, 2010) i *Venas del desierto* (ed. Libros del Marqués, Mèxic, 2018).

Alguns dels poemes de Lamiae El Amrani han sigut traduïts al maia modern. Durant una estada a Mèxic, l'autora col·laborà en l'elaboració d'una antologia de poetes maies contemporanis, publicada en maia, espanyol i àrab.

Fragment del poema «Con los límites a cuestras», de *Tormenta de especias* (2010)

Creua un mar de sorra
per trobar-se
altra vegada amb la misèria,
amb la pàtria anhelada,
amb la frontera detestada.
Somnis d'un flamenc africà
amb el senyal al front
de prohibit el pas
cap a una vida nova,
per a una dignitat ignorada.

BUCHI EMECHETA

Nigèria, 1944 — Regne Unit, 2017

Llengua: anglès

EKKO VON SCHWICHOW

El seu fill explica que per a Emecheta el feminisme estava estretament vinculat a la seva identitat de dona africana. Per a ella, els valors africans no sempre coincidien amb el discurs polític de les dones occidentals.

Va emigrar a Anglaterra amb el seu marit l'any 1962 per buscar feina. El seu matrimoni va fracassar, en part per qüestions de violència de gènere i per la gelosia del seu marit. Mentre criava cinc fills tota sola, va treballar, estudiar sociologia, escriure les seves novel·les i una autobiografia: *Second-Class Citizen* (1974, *Ciudadana de segona*). Per a ella, escriure fou més que una vocació, era la manera de mantenir la família alimentada i sana. Ha estat una escriptora molt prolífica, va publicar més de vint obres, en les quals denuncia el colonialisme, la discriminació cap als immigrants i el racisme. Emecheta respecta la maternitat però s'oposa al fet que sigui obligatòria. També accepta la poligàmia, però qüestiona el privilegi marital de l'home.

Fragment de l'obra *The Joys of Motherhood* (1979)

Els homes ens fan creure que hem de desitjar fills o morir. Per això quan vaig perdre el primer fill vaig voler la mort, perquè no havia sigut capaç de correspondre al model que esperaven de mi els homes de la meva vida, el meu pare i el meu marit, i ara hi he d'incloure també els meus fills. Però qui va escriure la llei que ens prohibeix invertir les nostres esperances en les filles? Nosaltres, les dones, corroborem aquesta llei més que ningú. Mentre no ho canviem, aquest món continuarà sent un món d'homes, un món que les dones sempre ajudaran a construir.

AKWAEKE EMEZI

Nigèria, 1987

Llengua: anglès

D'origen igbo i tàmil, es dedica a escriure i al videoart. L'any 2017 va obtenir el Premi Commonwealth de contes d'Àfrica pel relat «Who is Like God». La seva primera novel·la, *Aigua dolça* (2018) —en català en traducció d'Albert Torrecasana i publicada per Edicions del Periscopi— va ser finalista de diversos guardons entre els quals destaca el Woman's Prize for Fiction. Mitjans com *The New Yorker*, *NPR*, *Chicago Public Library* i *BuzzFeed* van considerar *Aigua dolça* com un dels llibres de l'any. El 2018, Akwaeke Emezi va rebre el premi 5 under 35 de la National Book Foundation dels Estats Units, que reconeix els cinc millors escriptors de menys de trenta-cinc anys.

Akwaeke Emezi es considera a si mateixa ogbanje (nens-esperit que formen part de la mitologia igbo). Com a tal considera que no té gènere i per això es va fer extirpar tots els òrgans reproductius (úter, matriu, pits). Va ser la primera persona de gènere no-binari a ser finalista del Women's Prize for Fiction, i un bon grapat de crítics considera que no el va guanyar per haver fet pública la seva condició no-binària abans de la decisió final del jurat.

Fragment de l'obra *Aigua dolça* (2018)

Nosaltres vam continuar adormits, però la nostra presència modelava el cos de l'Ada i el seu temperament. Arrencava tots els botons dels coixins i dibuixava a les parets. Tothom s'havia acostumat tant a les trapellereries i als crits que quan l'Ada va mirar aquella serp de fit a fit, garratibada i projectant a través de la boca la por que sentia, no en vam fer cas.

Traducció d'Albert Torrecasana

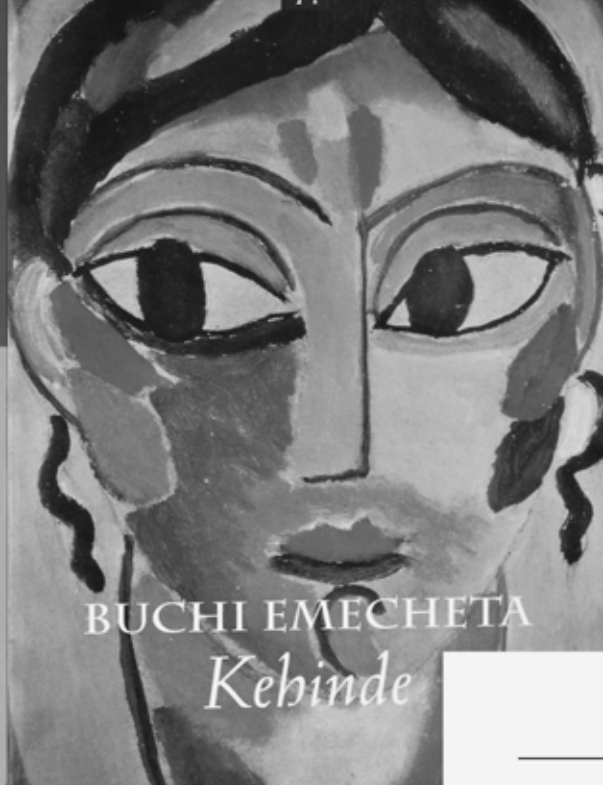
Assia Djebar

COLECCIÓN
LO MARRACO
EL AU

*Dones d'Alger
en les seves estances*

Pàgès editors

BUCHI EMECHETA
Kehinde

AT
NIGHT
ALL
BLOOD
IS
BLACK

DAVID
DIOP

A Novel

DAVID DIOP

Hermanos de alma

Agua dulce

TRADUCCIÓN
Arrate Hidalgo

Akwaeke Emezi

MANANTIAL

Traducción de DAMIÁN TULLIO

ÉTNICOS DEL BRONC

ANAGRAMA
Panorama de narrativas

2
**BUCHI EMECHETA
HEAD ABOVE WATER**

AN AUTOBIOGRAPHY

EMMANUEL DONGALA

*El fuego
de los orígenes*

Lamiae el Amrani

Tormenta de especi

DANIEL OLURUNFEMI FAGUNWA

Oke-Igbo, Nigèria 1903 — Bida, Nigèria, 1963

Llengua: ioruba

Va ser un reconegut escriptor que sempre va escriure en la seva llengua. La seva obra es caracteritza per l'aparició d'essers mitològics: esperits, déus, bruixots, monstres i mags. La seva primera novel·la *Ogboju Ode Ninu Igbo Irunmale* (*El bosc dels cent dimonis*, 1938) va ser la primera del món publicada en ioruba. També va publicar *Igbo Olódúmarè* (*El bosc de Déu*, 1949), *Irek Onibudo* (*La canya de sucre del guardià*, 1949), *Irinkerindo Ninu Igbo Elegbeje* (*Aventures al bosc d'Elegbeje*, 1954) i *Adiitu Olódúmarè* (*El secret de Déu*, 1961). A més d'aquestes novel·les, va publicar contes i dos llibres de viatges.

Els pares de Fagunwa eren cristians i per això el van batejar com a Daniel, tot i que també li van posar Oròówolé (un nom tradicional que fa referència al culte a Oró) i Egúngún (un nom relacionat amb les creences i la música de l'època). Tot i això, Fagunwa va canviar aquests noms per Olorunfemi (Déu m'estima).

Ade Akinfemba

Fragment de l'obra

Ẹyin ọ̀rẹ́ mi, bí òwe bí òwe ni a ní lu ìlù ògìdìgbó, Ọ̀lọ̀gbọ́n níí jo, ọ̀mọ̀ nàń ní sí mọ̀ ọ̀. Ítàn tí ng ó sọ yíí, ìlù ògìdìgbó ni, èmi ní ẹ̀ni tí yíó lu ìlù náà, ẹ̀yin ni ọ̀lọ̀gbọ́n tí yíó jó o, ẹ̀yin ni ọ̀mọ̀ ràn tí yíó mọ̀ ọ̀ pẹ̀ lú. Àwọn àgbà ní má pa òwe. Wọ́n ní bí eegún ẹ̀ni bá jó o re, orí á yá ni.

Amics meus, el tambor ògìdìgbó és com un proverbi, el ballen els savis, el saben els savis. En la història que us explico, jo soc el que toca el tambor ògìdìgbó, vosaltres sou els savis que el ballen i els savis que l'entenen. Els vells tenen un proverbi. La felicitat s'encomana i, si la gent et veu feliç, ells també ho seran.

NURUDDIN FARAH

Baidoa, Somàlia, 1945

Llengua: anglès

TRASDEMAR.COM

De petit, Farah es guanyava uns quants diners escrivint cartes per als qui no sabien escriure. Aquest negoci li va anar bé fins que un dia, quan tenia nou anys, un home li va demanar una cosa terrible. La seva dona havia abandonat la casa i ell li va voler escriure per amenaçar-la: si no tornava abans de trenta dies, l'aniria a buscar, l'apallissaria i li trencaria tots els ossos. El nen, amb un fort sentit de la justícia, va decidir fer servir l'únic poder que tenia per canviar el destí d'aquella dona. Va canviar el contingut de la carta i va escriure a la dona que, si no tornava dins del límit establert, es podia considerar divorciada. La dona va esperar els trenta dies i després va acudir al jutjat per formalitzar el divorci.

Explicat per Farah en una entrevista amb Binyavanga Wainaina

És un dels autors més importants del continent africà i segurament l'autor somali més reconegut, etern candidat al Nobel i guanyador del prestigiós premi internacional Neustadt. Nuruddin Farah és un escriptor que posa la justícia social en primer pla, i la seva obra, abans que res, és profundament feminista. Va estudiar a la universitat de Chandigarh, a l'Índia, on va escriure la primera novel·la, *From a Crooked Rib* (1970). Malgrat dominar diverses llengües (l'àrab i l'amhàric, a més de l'italià) i d'haver publicat un conte en somali, la decisió d'escriure en anglès, que indubtablement li ha facilitat l'accés a un públic internacional, es va deure inicialment a la màquina d'escriure que tenia disponible. Arran de la reacció del règim dictatorial de Siyad Barre a la seva segona novel·la, *A Naked Needle* (1976), Farah va estar exiliat durant 22 anys. Ha viscut a Itàlia, Alemanya, Gran Bretanya, Estats Units, Uganda, Sudan, Etiòpia, Gàmbia, Nigèria i, des de 1998, a Sud-àfrica. S'ha vist obligat a deixar diversos països europeus a causa de les seves opinions.

Farah és autor sobretot de novel·les, sovint organitzades en trilogies. Somàlia és l'espai de la seva imaginació literària, i els temes dominants són el paper de les dones, les dinàmiques de les relacions de poder (entre homes i dones, entre diverses generacions, entre grups socials) i la fragmentació de les estructures socials, des de la família fins a l'Estat. La seva obra s'ha traduït àmpliament a diverses llengües.

Fragment de l'obra *Yesterday, Tomorrow: Voices from the Somali Diaspora* (2000)

En desafiar el desconegut, que és la primera d'una sèrie de passes fixes que comencen amb la idea de la llar i acaben al llindar de l'estat mental del refugiat, els somalis es van comprometre a salvar la vida en lloc d'esperar una possible mort, un acte que exigia l'afirmació de l'autoestima i la confiança en el dret inviolable a la vida.

GAËL FAYE

Burundi, 1982
Llengua: francès

Autor de mare ruandesa i pare francès, es va traslladar a França l'any 1995, fugint del país natal per causa de la guerra civil i del genocidi de Ruanda. Després d'obtenir un màster en finances, va abandonar el món de l'economia per dedicar-se completament a l'escriptura i a la música. La seva primera novel·la, *Petit Pays*, va ser un èxit a França, on va rebre premis tan importants com el Prix du roman Fnac 2016 i el premi Goncourt des Lycéens 2016. Està traduïda al català a l'editorial Empúries en versió de Mercè Ubach (2018).

TELERAMA.FR

Abans de convertir-se en llibre, *Petit Pays* era una cançó i un dels versos diu: «Un full i un bolígraf calmen els deliris insomnes / Lluny del meu petit país a l'Àfrica dels grans llacs».

Fragment de l'obra *Un país petit* (2016)

El rostre de Prothé es va enfosquir. Va recollir la safata i va desaparèixer a la cuina. En Donatien va arribar amb pas vacil·lant. Duia un *abacost*, una espècie de jaqueta de màniga curta, d'un teixit fosc i lleuger, sense camisa ni corbata, que Mobutu havia imposat als zairesos per alliberar-se de la moda colonial. En Donatien era l'encarregat del papa des que tenia vint anys, el seu treballador més fidel. En Donatien era zairès, arribat a Burundi un cop acabat el batxillerat per treballar a la fàbrica d'oli de palma de Rumonge, que en aquella època supervisava el papa. Ja no se n'havia mogut. Vivia al nord de la ciutat, al barri de Kamenge, amb la dona i els seus tres fills. Els taps d'uns bolígrafs li sobresortien de la butxaca de la camisa i, sempre que podia, en Donatien llegia passatges de la Bíblia que guardava en una bossa de pell de cocodril. Cada matí, el papa li donava instruccions per a la jornada i li confiava una quantitat de diners per pagar els jornalers.

HAWA JANDE GOLAKAI

Frankfurt, 1979

Llengua: anglès

És una escriptora liberiana que va haver de fugir del seu país durant la guerra civil. D'aleshores ençà ha viscut a diversos països africans com ara Ghana, Togo, Zimbàbue i Sud-àfrica. Entre els seus llibres hi ha *The Lazarus Effect* (2011) i *The Score* (2015). La primera va ser finalista per al Sunday Times Fiction Prize 2011 i el Premi Debut de la Universitat de Johannesburg, i va ser seleccionada per al Wole Soyinka Prize for Literature in Africa.

Fragment de l'obra *The Score* (2015)

Va treure un full d'una carpeta i es va enfonsar a la cadira. Es va fer un massatge vigorós a la cara amb les dues mans abans de fer-les lliscar per sobre del cap; amb un ble de cabell marró mel va dissimular la calba de la coroneta i també de la part posterior del coll. Els ulls profunds i verd gris, que el preservaven de tenir un rostre anodí, mostraven un toc lleugerament vermellós. Li costava començar. En Vee es va retorçar. Finalment, va donar un cop de mà a l'escriptori com dient «som-hi».

Golakai, que és metge de professió, especialitzada en immunologia, va escriure *Fugee*, en què narra la seva experiència personal durant la crisi de l'Ebola. Va ser seleccionada per a l'antologia *Africa 39*, un projecte que reuneix els 39 escriptors més joves de 40 anys i que són considerats els més prometedors de l'Àfrica.

NADINE GORDIMER

Springs Sud-àfrica, 1923 — Johannesburg, Sud-àfrica, 2014

Llengua: anglès

En la seva autobiografia, Nelson Mandela va escriure que durant els anys de presó va intentar llegir tots els llibres sobre Sud-àfrica o d'escriptors sud-africans. Va llegir totes les novel·les de Nadine Gordimer que no estaven prohibides i diu que gràcies a això va aprendre molt de la sensibilitat liberal dels blancs.

L'any 1991 va rebre el premi Nobel de literatura pel conjunt de la seva obra, novel·les i relats breus, en què aborda, principalment, l'exili i el desarrelament. Va començar a escriure quan encara era una nena, i als 15 anys va publicar la seva primera ficció a la revista *Forum* de Johannesburg. En l'edat adulta, i havent sigut testimoni de com els blancs havien anat afeblint els pocs drets de la majoria negra, va esdevenir una forta opositora a la política de l'apartheid i, per aquest motiu, alguns dels seus llibres van ser prohibits pel govern sud-africà. L'any 1974, la novel·la *The Conservationist* (traduïda a l'espanyol per Manuel Sáenz de Heredia amb el títol *El conservador*, per a Tusquets editores, 1982) va rebre el prestigiós Booker Prize. En aquesta obra critica cruament com, amb la colonització, els africans van quedar desposseïts de la seva pròpia terra i les conseqüències devastadores que això va comportar. En català n'hi ha disponibles diverses obres, com *La filla de Burger* (traducció de Mercè López), *Sedució* (traducció d'Albert Giralt) o *Salt i altres històries* (traducció de Dolors Udina).

Fragment de l'obra *The Conservationist* (1974)

Observen nens de la seva edat que creuen apostes, i veuen com un d'ells treu un ganivet i el clava al dors de la mà d'un altre. S'escapen a correuita. Però tornen, sempre tornen. Un d'ells havia anat ben lluny, fins a la mateixa Johannesburg, ajaçat al carro de fems d'un quincallaire i veient com els edificis enormes ballaven al seu voltant, com si estiguessin a punt d'esfondrar-se, per efecte del moviment del cavall, espantat pel trànsit, i dels eixos desiguals de les rodes.

ABDULRAZAK GURNAH

Antic Sultanat de Zanzíbar, 1948

Llengua: anglès

L'escriptor, flamant premi Nobel 2021, resident al Regne Unit des dels anys setanta, ha explicat en una entrevista que no passa cap dia sense que pensi en l'illa on va néixer. «Els llocs no viuen on són, viuen a dins teu.» (Nair, 2012). Va néixer a l'illa de Zanzíbar, que actualment pertany a l'estat de Tanzània, però que aleshores, l'any del seu naixement, 1948, era una colònia britànica. Va rebre una educació colonial, i va emigrar al Regne Unit l'any 1967, tres anys després de la revolució de Zanzíbar, que figura, de manera persistent, a les seves obres, directament o indirectament. Va ser catedràtic de literatures postcoloniales a la Universitat de Kent des de l'any 2004 fins que es va jubilar. Autor de deu novel·les fins ara, Gurnah fa servir una prosa refinada i reflexiva que revela d'una forma implacable relats de crueltat i traïció, esperances fallides i desil·lusions. Gurnah és un escriptor que vetlla per l'evolució de les categories de gènere i proposa una nova configuració dels espais en les societats multiètniques i multiculturals de l'Àfrica oriental i la Gran Bretanya contemporània.

Fragment de l'obra *Desertion* (2005)

Què faria amb el llibre del mzungu? No sabia ni tan sols llegir les paraules que hi havia escrites, i segur que estava escrit en la seva llengua. Ara no el podia llençar, perquè l'home que els recollia la brossa per dur-la a cremar sempre remenava per veure si hi havia alguna cosa de valor per vendre i, si veiés el llibre, el portaria al govern europeu i els denunciaria com a lladres, en cas que hi hagués una recompensa o una propina. El podia enterrar, tot i que, si el descobrissin, semblaria bruixeria o la fantasia maliciosa d'una dona desequilibrada. L'hauria de portar a sobre com una càrrega, amagant-lo fins que fos descobert, o fins a la seva mort, i llavors la gent es mofaria d'ella pels seus petits furts de solterona.

Traducció de Núria Mina

Sovint he especulat sobre el paral·lelisme dels seus personatges exiliats amb la seva vida, atès que cap altre autor que jo conegui ha aconseguit captar amb tanta pulcritud afectiva el que significa ser lluny dels teus i haver d'afrontar cada dia el menyspreu constant del món occidental que es creu superior.

Narrat per Esther Pujolràs i Noguer, 2021

BESSIE HEAD

Pietermaritzbur, Sud-àfrica, 1937 — Serowe, Botswana, 1986

Llengua: anglès

Forma part del grup d'escriptors sud-africans més reconeguts. La seva vida va ser duríssima i es va haver d'exiliar a Botswana. El fet que la va marcar més de tots, però, va ser que era filla d'un negre i una blanca en un moment en què aquestes relacions estaven totalment prohibides. Va néixer en un hospital psiquiàtric i va créixer entre famílies adoptives i orfenats. Entre les seves obres més conegudes hi ha *A Question of Power* (1973), *The Collector of Treasures* (1977) i *Serowe: Village of the Rain Wind* (1981).

Bessie Head creia que era el fruit de l'amor entre la seva mare blanca i el noi negre que tenia cura dels cavalls de la família. Quan ja havia mort, Gillian Stead Eilersen va conèixer l'autèntic origen de la tragèdia i l'explica així: «La Toby era a casa quan va passar l'accident. Va sentir el xerricar dels frens, va sentir una criatura cridant de manera corpenedora i va córrer cap al carrer per veure el seu fill estès enmig d'un bassal de sang. Va aplegar aquell cos petit. El coll trencat, les cames trencades, el cap destrossat, consignava *The Star*. La Toby estava en estat de xoc. Plorant suaument, amanyagant el cos, no podia dir ni una paraula. Les ments es trenquen, diuen, o es fan miques. La mort violenta de Stanley davant dels seus ulls va ser molt més del que podia suportar. Tot el que li havia de passar després va tenir l'origen en aquells pocs minuts del 17 de desembre de 1919». Mai no es va saber de qui s'havia quedat embarassada.

Fragment de l'obra *A question of power* (1973)

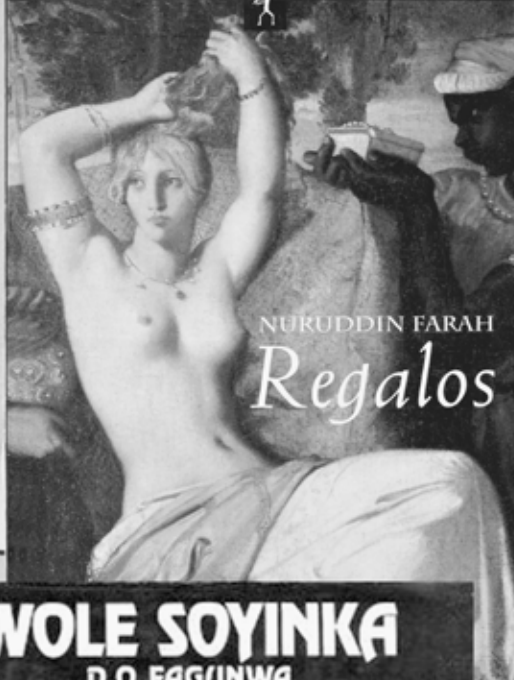
El germà de la teva mare va entrar. Estava molt enrabiad i va dir: «Nosaltres ens en volem rentar les mans. Ens en volem oblidar però la senyora insisteix que vol veure la criatura. Li hem de donar el gust. La deixarem aquí una estona i la recollirem més tard». La vella senyora venia cada vegada que portaven cavalls a les carreres. Era l'única que us volia veure a la teva mare i a tu. Quan tenies sis anys vam saber que la teva mare s'havia suïcidat al psiquiàtric. L'àvia et va portar totes les seves joguines i les seves nines.

Bessie Head When Rain Clouds Gather

One of South Africa's most remarkable writers

a
W
S

NURUDDIN FARAH

Regalos

NADINE GORDIMER
El conservador

P R E M
NOBEL
LITERATU

WOLE SOYINKA D.O. FAGUNWA LA FORESTA DEI MILLE DEMONII

Arnoldo Mondadori Editore

GAËL FAYE
UN PAÍS PETIT

Empines narrativa

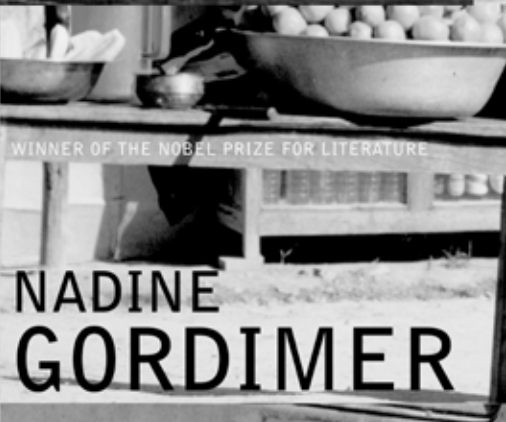
THE SCORE

A VEE JOHNSON MYSTERY

DESERTION

Abdulrazak
Gurnah

'As beautifully written
as anything I've read ...

WINNER OF THE NOBEL PRIZE FOR LITERATURE

NADINE
GORDIMER

JUMP and other stories

HIDING
IN PLAIN
SIGHT
A NOVEL
NURUDDIN

BENSÀLEM HIMMICH

Meknès, Marroc, 1948

Llengües: àrab i francès

Novel·lista i assagista, fou professor de filosofia a la Universitat Mohammed V de Rabat des de l'any 1983 fins que es va jubilar. Dues de les seves novel·les històriques, escrites originalment en àrab, les ha traduïdes al castellà Federico Arbós: *El loco del poder* (ed. Libertarias/ Prodhufi, 1996) i *El Sapiéntísimo* (ed. Fundación José Manuel Lara, 2006), que narra en primera persona alguns episodis de la vida del gran filòsof, polític i historiador tunisenc Ibn Khaldun (1332-1406).

Bensàlem Himmich fou ministre de Cultura del govern d'Abbàs El Fassi (el vint-i-novè des de la independència del Marroc) entre 2009 i 2012. Després d'aquesta experiència, va dir que reescriuria força pàgines de la novel·la *El Sapiéntísimo*, sobretot les que es refereixen a pensaments sobre «l'art de governar».

Fragment de l'obra *Le savant* (1997)

El sultà dels Beni-Merim Abu Salem —per a qui he treballat en diversos departaments de la seva administració i en honor del qual he compost uns quants versos de circumstàncies— és per mi el model exacte del que avui dia anomeno el dèspota fracassat. Un cop recuperat el tron amb l'ajuda del tirà Pere, rei de Castella, els seus primers actes de govern van estar marcats per una violència nua i gratuïta, doncs va llançar al mar els seus germans i cosins, tots els emirs que d'una manera o d'una altra li eren parents i, en fi, els membres més destacats de la nombrosa família real.

LUÍS BERNARDO HONWANA

Maputo, Moçambic, 1941

Llengua: portuguès

ZUMBOFM.COM

La publicació del llibre de contes de Luís Bernardo Honwana a Moçambic, l'any 1964, va provocar força escàndol entre els simpatitzants del règim colonial. Un dels seus crítics acusava Honwana de vanitós perquè a la solapa del llibre es preguntava si es podia considerar un escriptor. «No ho és», escrivia el crític, «És un llibre dolent». L'any 2002 el llibre apareixia a la llista dels cent millors llibres africans del segle xx de la Fira Internacional del Llibre de Zimbàbue.

Va estudiar periodisme i aviat es va afiliar al FRELIMO (Front d'Alliberament de Moçambic), organització que lluitava per la independència. El 1964 les autoritats colonials el van empresonar tres anys. Després de la independència va ocupar alts càrrecs en el govern, relacionats amb la gestió cultural. A partir de 1987 va començar a treballar a la UNESCO. És autor d'un únic llibre de contes, *Nós matamos o cão tinhoso* (1964), que va revolucionar la narrativa moçambiquesa amb un estil directe i planer que aborda les conseqüències del colonialisme amb una gran complexitat. Les veus i els punts de vista es multipliquen i conformen una imatge del Moçambic colonitzat amb tots els seus matisos.

Fragment del conte «As mãos dos pretos», del llibre *Nós matamos o cão tinhoso* (1964)

Ja no sé a què feia al cas, però el senyor professor va dir un dia que els palmells de les mans dels negres són més clares que la resta del cos perquè ara fa pocs segles els seus avis corrien amb les mans a terra, com les bèsties del bosc, sense exposar-les al sol, que els anava enfosquint la resta del cos. Me'n vaig recordar quan el senyor mossèn, després de dir a la catequesi que no servíem per a res de res i que fins i tot els negres eren millors que nosaltres, va tornar a parlar d'això que les seves mans eren més clares, i va dir que era així perquè, d'amagat, sempre tenien les mans juntes, per resar.

TAHA HUSSEIN

Magaga, Minya, Egipte, 1889 – 1973

Llengua: àrab

Va ser un dels escriptors egipcis més influents del segle xx. Si Es'kia Mphahlele és considerat el degà de la literatura africana, Taha Hussein és considerat el degà de la literatura àrab. A més d'un estudiós de la literatura àrab, Taha Hussein també va ser ministre d'educació i va dirigir diverses publicacions. Es va quedar cec als dos anys, però tot i això va aconseguir entrar a la Universitat del Caire i posteriorment a la de Montpeller. Entre les seves obres més conegudes hi ha *Els dies* (1926-1967), una autobiografia en tres volums que ha estat traduïda a moltes llengües.

La casa on va viure Taha Hussein al Caire els darrers vint anys de la seva vida s'ha convertit en un museu sobre l'escriptor on es pot veure la seva biblioteca, amb més de 7.000 volums, i conèixer altres aspectes de la seva vida.

Fragment de l'obra *Al-Ayyām* (1926-1967)

...la vida universitària, quan els egipcis van començar a familiaritzar-s'hi, era una festa contínua que vivien cada dia quan es feia de nit, quan s'apilaven a les aules rics i pobres, amb les seves cultures diferents i també amb la diversitat dels seus vestits. Entre ells hi havia el ric que viu en el luxe i el pobre que no troba ni el que és més necessari, i entre ells hi havia jutges, metges, funcionaris i estudiants de l'excels Azhar.

INONGO VI MAKOMÉ

Kribi, Camerun, 1948

Llengua: castellà

És un escriptor camerunès que s'inspira en la tradició del relat africà. Entre els seus llibres trobem *Rebeldia* (1998), *Nativas* (2008), *Mam'Enyyingi Cosas de la vida* (2012), *Issubu* (2016) i les obres de teatre *Muna Anyembe*, *La hija de Dios* (2006) i *Bwee o Ititi: Una lucecita en la oscuridad* (2006). En les seves obres d'assaig ha reflexionat sobre la població negra a Europa: *España y los negros africanos* (1990), *La emigración negroafricana: tragedia y esperanza* (2000) i *Población negra en Europa. Segunda generación, nacionales de ninguna nación* (2002). També ha escrit obres per a nens com ara *La niña que curó el racismo* (traduïda al català per Gemma Brunat amb el títol *La nena que va curar el racisme* per a Edicions Wanafrica, 2018).

Fragment de l'obra *La nena que va curar el racisme* (2018)

L'Araceli no es va calmar. Després de les classes, se'n va anar a casa seva molt enrabiada. No entenia per què la Bamboa bá Essopi, en lloc d'ofendre's i enfadar-se quan li havia dit «negreta», no només no s'havia enfurismat, sinó que a sobre s'ho havia pres com una broma i s'havia atrevit a dir-li «blanqueta». No va poder concentrar-se mentre feia els deures i li va costar agafar el son quan es va ficar al llit. Abans d'adormir-se va jurar que no descansaria fins al dia que veiés aquella alumna negra plorar de genolls demanant-li perdó.

Traducció de Gemma Brunat

Edmundo Sepa li demana per l'actitud dels nous activistes d'origen africà i aquesta és la resposta d'Inongo vi Makomé: «No acabo de veure amb claredat en quina direcció s'orienta la seva lluita. La seva identitat africana sembla que només estigui determinada pel color de la pell si tenim en compte el desconeixement que mostren de les seves cultures d'origen. Tampoc se'ls veu prou coordinats, però el pitjor és que actuen com si fossin els pioners d'una lluita de la qual, segons ells, no hi ha referències. Dit en altres paraules: mostren una arrogància i un menyspreu total pel camí que han recorregut els seus predecessors —i n'hi ha—, com si no s'hagués fet res fins que van arribar ells. Així doncs, prefereixo observar-los des de la distància.»

CHEIKH HAMIDOU KANE

Mataru, Senegal, 1928

Llengua: francès

És un escriptor de l'ètnia ful autor de dues novel·les: *L'aventure ambiguë* (1961), per la qual va guanyar el Gran Premi Literari de l'Àfrica Negra, i *Les gardiens du temple* (1995). Segons l'autor, ambdues obres són complementàries i la primera és una recreació autobiogràfica. Explica la història d'un nen que, com l'autor, és educat per un marabut. Més endavant va a l'escola colonial i això li crea un conflicte entre ambdues cultures.

Fragment de l'obra *L'aventure ambiguë* (1961)

Les ungles del mestre es van desplaçar i van perforar el cartílag per un altre lloc. L'orella, plena de cicatrius que amb prou feines havien tingut temps de curar-se, tornava a sagnar. Amb un nus a la gola i els llavis secs, Samba Diallo tremolava tot sencer, mentre s'espavilava per repetir correctament el seu versicle i moderar els esgarips provocats pel dolor.

Cheikh Hamidou Kane va ser un alt funcionari del govern del Senegal durant molts anys. Tot i això, com a conseqüència d'una crisi de govern en què el president Leopold Sedar Senghor va destituir i empresonar el president del consell de govern, Mamadou Dia, Hamadou Kane va marxar del Senegal en desacord amb la decisió de Senghor i no va tornar fins que aquest va alliberar Dia al cap de dotze anys. A la tornada, Hamidou Kane va esdevenir ministre de Desenvolupament Industrial i de l'Artesanat. També va ser ministre de la Cooperació sota el mandat d'Abdou Diouf.

FARIDA KARODIA

Província del Cap, Sud-àfrica, 1942

Llengua: anglès

D'adulta es va veure obligada a emigrar al Canadà —perquè el govern sud-africà li va retirar el passaport durant l'apogeu de l'apartheid—, on va començar la seva carrera literària, que consta de novel·les, col·leccions de relats breus, textos per a nens, teatre i escrits de no-ficció. L'any 1994 retornà al seu país d'origen. Actualment viu entre Sud-àfrica i Canadà. La seva obra s'inspira en gran mesura en el continent africà. Tracta de les dificultats en l'accés a l'educació de la població negra o de la guerra civil de Moçambic. Part del seu treball s'inclou en nombroses antologies.

Fragment de l'obra *Coming Home and Other Stories* (1988)

Els blancs no se solien aventurar gaire lluny de casa, s'imposaven a si mateixos una mena d'autodetenció. Per a ells, la foscor amenaçadora que sotjava més enllà de les seves reixes de ferro i al llarg dels límits de les seves llums de seguretat d'alt voltatge suposava una nova font de terror.

En general, un personatge protagonista m'arriba al cap definit molt clarament. Llavors em poso a desenvolupar-lo, i li proporciono un context i un conflicte. Fet això, acostumo a saber el final de la història, però no pas el desenvolupament, ni tan sols com començarà. De vegades, he de treballar el principi més d'un cop fins que trobo la veu adequada. No cal dir que la resta és treball dur, almenys quatre o cinc hores al dia, en alguns casos dotze o quinze hores escrivint fins que tinc a les mans el primer esborrany de la història, normalment un esquelet que no és gaire cosa més que un índex.

Narrat per la mateixa Farida Karodia sobre el seu procés d'escriptura

EUPHRASE KEZILAHABI

Ukerewe, Tanzània, 1944 — Dar es Salaam, Tanzania, 2020

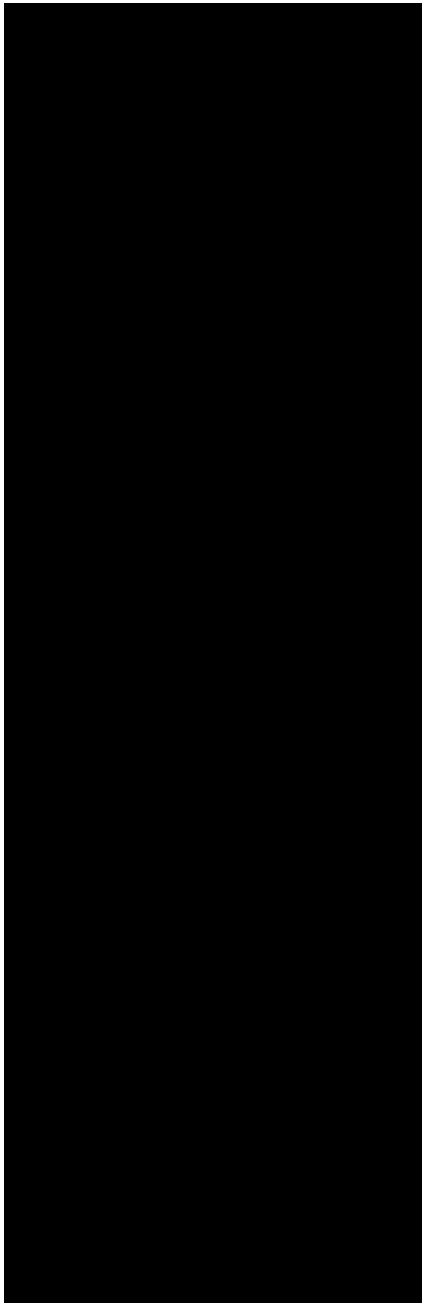
Llengua: suahili

Va ser escriptor i lingüista. Entre les seves obres hi ha *Rosa Mistika* (1971), *Kichwamaji* (1974), el poemari *Kichomi* (1974), *Dunia uwanja ua fujo* (1975) i *Gamba la Nyoka* (1979). En l'obra de Kezilahabi hi ha dos temes predominants: per una banda la crítica social, i per l'altra banda l'angoixa existencial. Kezilahabi, que havia passat pel seminari, es revoltà contra la colonització i també contra la formació religiosa.

«Ushairi» (Poema)

Mtu yeyote akiniuliza / Kwa nini vina mizani / Situmii na mistari
na / Beti sitoshelezi / Nitamwambia: Rafiki / Kuna njia yningi za kwenda /
Bustanini / Lakini kama mtu yule yule / kuniziza akiendelea na kuniambia
/ njia niliyoitumia ni mbaya / Nitamuwambia / Rafiki, twende nyumbani
kwangu / Kwa miguu, na nyumbani kwangu / Tukifika jaribu kunifunza /
Kutembea

Si algú em demana / perquè la rima i la mètrica / no faig servir i
els versos / i les estrofes no es combinen amb les frases / Li dic: amic
/ hi ha molts camins per caminar / al jardí / però si la mateixa persona
/ se'n riu de mi i encara em diu / que he anat pel camí equivocat / li
diré / amic, anem a casa meva / a peu, i a casa meva. / Quan arribem,
prova d'ensenyar-me / a caminar.

OTHER
SECRETS

Farida
Karodia

Historias de una selva africana para Muna

BEMAMA

(MONSTRUOS)

INONGO-VI-MACOMÉ

2a EDICIÓN

Euphrase Kezilahabi

SOFFERENZA

كتاب الهلال
علمي النمنم
طه حسين
والصهيونية

FARIDA KARODIA
COMING
HOME
AND OTHER STORIES

Tahar
Ben Jelloun
El retorno

NOVELA

Alanza Literaria

Cheikh Hamidou Kane

La aventura ambigua

GRAN PREMIO LITERARIO ÁFRICA NEGRA
"El auténtico precursor de la narrativa
moderna africana."
J. M. Coetzee

Taha Husein

LOS DÍAS

MEMORIAS DE INFANCIA Y JUVENTUD

MEMORIAS

DE

TAHA HUSEYN

Traducción, notas y prólogo de:
CARMEN RUIZ BRAVO-VILLASANTE

AHMADOU KOUROUMA

Boundiali, Costa d'Ivori, 1927 — Lió, França, 2003

Llengua: francès

Kourouma, de l'ètnia malinké, no tenia vocació d'escriptor, però després de ser empresonat unes setmanes l'any 1960 per la seva visió crítica de la política postcolonial del seu país, es convertí en un ferm opositor del règim. Obligat a l'exili, comença a escriure la novel·la *Les soleils des indépendances* (1968), traduïda al castellà per Mireia Porta i Arnau com *Los soles de las independencias* (Alpha Decay, 2005). A la seva manera i amb una llengua que li és pròpia i que inspirarà altres autors, prossegueix el projecte militant dels primers escriptors africans tot i que la lluita hagi canviat. Les dictadures amb *Esperant el vot de les feres* (Edicions 62, 2002) i les guerres tribals amb *Al·la no té cap obligació* (Edicions 62, 2001), que explica la història d'un nen soldat, es converteixen en alguns dels temes que preocupen l'autor.

Fragment de l'obra *Les soleils des indépendances* (1968)

Els sols de les independències s'havien anunciat com una tempesta llunyana i des dels primers vents en Fama s'havia desfet de tot —negocis, amiatat, dones— per passar-se la nit i el dia, els diners i la ràbia insultant França, el pare i la mare de França. Havia de venjar cinquanta anys de dominació i d'espoliació. D'aquell període d'agitació en van dir els sols de la política. Com la plaga de la llagosta, les independències van caure sobre Àfrica a continuació dels sols de la política.

Vaig conèixer Kourouma fa 8 anys a Djibouti, per la Festa del llibre [...] Recordo que una nit estava amb ell en una biblioteca de barri quan un grupat de xavals varen venir per escoltar els escriptors, el van abordar i li van demanar d'escriure sobre les guerres tribals. Uns anys després, Kourouma va publicar *Al·la no té cap obligació*, llibre que va dedicar als nens de Djibouti. Però quan el llibre va sortir, ningú va voler creure que l'havia escrit a demanda d'aquells nens.

Narrat l'any 2004 per l'escriptor djiboutià Abdourahman A. Waberi

MAZISI KUNENE

Durban, Sud-àfrica 1930 — Durban, Sud-àfrica 2006

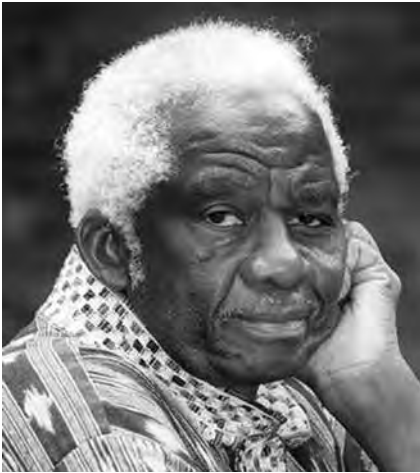
Llengua: zulu

Va ser un poeta sud-africà que sempre va escriure en zulu. Va començar a escriure de molt petit i, quan tenia 11 anys, ja li havien publicat poemes i contes en revistes locals. Ben aviat la seva obra va ser prohibida a Sud-àfrica i, com a membre del Congrés Nacional Africà, va haver de marxar a l'exili. Va ser el representant del CNA a Àfrica i Europa, i durant vint anys va ser professor a la UCLA. Entre les seves obres hi ha *Zulu Poems* (1970), *Emperor Shaka the Great* (1979), *Isibusiso Sikamhawu* (1994) i *Igudu lika Somcabeko* (1997). Ha estat traduït a una dotzena de llengües.

Fragment de l'obra, poema *Europe*

Europa // Europa, els teus fonaments / es basen en una pedra aspra / El teu cor és com teranyines / seques al desert. // Els teus fills ens omplen de por: / són com les cries d'un escurçó / que devoren la carn dels seus pares. // Jo m'havia cregut els contes / M'havia cregut que tenies pits / que vessaven de llet. // Us he vist corrent amb llibres / dels quals els oracles treuen les profecies / Us he sentit al bosc / udolant com llops / Trencant els ossos dels vostres clans. // Conec la duresa de les vostres visions / vau tancar les portes / i vau triar la núvia d'acer. // No la vau triar per amor / sinó perquè només ella / es va dedicar al silenci. // Amb ella vas fer les profecies / i vas convocar els oracles. / Te'n vas riure dels homes cecs. / Però tu mateix eres cec. / Lluintant en aquella gran nit. // Els fills han heretat el foc / i bufen les flames cap al cel / cremant els altres mentre dormen. // Què dirà el sol? / El sol riurà / Perquè ha anat cremant els bressols.

Resposta a una pregunta de Lewis Nkosi sobre la representació dels negres que fa Shakespeare: «Bé, Shakespeare representava els negres... Però, de fet, crec que la premissa del seu debat i de la teva pregunta és falsa en el sentit que es pensa en Shakespeare representant un personatge negre. Crec que en el moment en què Shakespeare escrivia no hi havia la tensió racial que hi ha actualment. Ell estava representant un caràcter. Podria ser que el negre cridés l'atenció a Europa perquè aleshores no n'hi havia gaires, però no crec que Shakespeare pensés en trets racials. Crec que representava una situació que es podia desenvolupar quan es troben dues persones d'origens culturals diferents. A Otel·lo, per exemple, crec que el preocupa més el conflicte entre dues persones, no com a entitats racials sinó com a individus d'origens culturals diferents».

KYBA-MWENYU

Angola, 1920 –1967

Llengua: kimbundu

Pseudònim del poeta António Marques. Va començar la carrera literària a la capital d'Angola, Luanda, amb edicions d'autor dels seus poemes en la llengua històrica de la regió, el kimbundu. Els seus primers llibres són *Mukumbu ni Mulokoso* (2005) i *Maxinganeku* (2005). El 2006 publica *Difuta* en versió bilingüe kimbundu-portuguès. La Universitat de Califòrnia Irvine li ofereix l'any 2008 una beca d'escriptura i de traducció. Fruit de la beca publica *Ngundu-wa-Ndala* en anglès.

FLICKR.COM

La publicació en les anomenades llengües nacionals angoleeses és molt escassa. Els llibres de poemes de Kyba Mwenyu constitueixen el primer cas de publicació en una d'aquestes llengües, el kimbundu, d'una obra original, no traduïda d'una altra llengua.

Fragment del poema «Han passat molts anys»

Alço la promesa a la teva silueta que veig / Anticipant els somnis que portes / O el passat que sorgeix de la marea // La meua veu assumeix una pregària ritual i una súplica / en la brisa que transforma les onades en ocells / A l'abast de la lluna que ara em mira / des de dalt // Mentre estic aquí assegut cada dia de mercat i cada nit de pelegrí / Canviant el nom de les llavors i les estrelles / esvanint-se frenèticament com cuques de llum / Els vents em porten el regal del pol·len / cada cop més // I em vens al cap com una flor feta d'ànima / O de sensualitat, tot i els anys que han passat!

CAMARA LAYE

Guinea Francesa, 1928 — Senegal, 1980

Llengua: francès

MAURICE PARTOUCHE

En una entrevista en un mitjà de París, Camara Laye sostingué que és quan l'autor ha sentit el llibre que ha escrit que la gent el sent també, sigui fent plorar el lector o fent-lo riure; confessà que més d'una vegada havia arribat a plorar escrivint un text que li recordava cert paisatge o imatge de l'Àfrica.

Fill de dos bons mestres de la cultura i les tradicions de la comunitat *malinke*, un ferrer i una mestressa de casa, l'autor va saber heretar i explotar exitosament aquests coneixements en la seva obra. Als 19 anys li van concedir una beca com a alumne d'una escola francesa de Conakry, on va rebre també l'educació alcorànica, fins que l'any 1947 es va traslladar a París. Allà va decidir treballar de mecànic per estalviar i començar la carrera de les seves il·lusions, l'enginyeria. A la vegada, va aconseguir trobar temps lliure per llegir i analitzar textos que l'atreïen, i acabà descobrint l'estil literari de Gustave Flaubert, amb el qual es va identificar i hi va trobar un impuls per a la seva ploma.

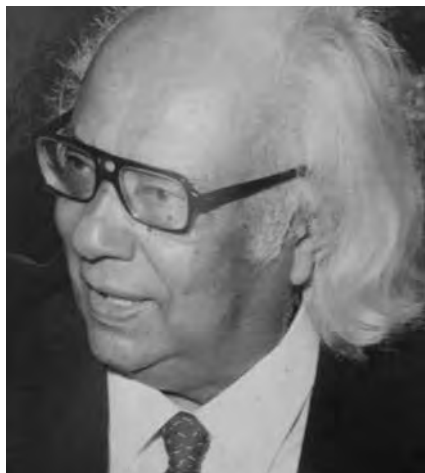
L'obra més exitosa de Camara Laye és, sense dubte, *L'enfant noir* (publicat en català per Pagès Editors l'any 1997 en traducció de Xavier Pàmies), una autobiografia publicada el 1953 que comença amb un vibrant homenatge a la seva estimada mare, traslladable a les dones africanes en general. Portada al cinema l'any 1975 per Laurent Chevalier, és un relat marcat per la nostàlgia de la infància i de l'entorn familiar, així com de l'educació tant escolar com social, amb un accent posat sobre la circumcisió com a ritual d'iniciació a la vida adulta. Nombroses generacions senceres d'alumnes de primària i secundària de diferents països de l'Àfrica central recorden haver recitat o estudiat algun text de *L'enfant noir*.

Un gran pecat de Camara Laye que molts col·legues s'han resistit a perdonar-li, és que en plena època colonial i enmig de lluites d'alliberament nacional, no dedicà cap text a criticar, rebutjar o combatre l'ocupació colonial, ni des de la repressió, ni des de l'exili o la proximitat.

Fragment de l'obra *El nen africà* (1953)

Vaig passar por? Vull dir: en vaig passar gaire més, vaig tenir en aquell moment un escreix de por, perquè de fet la por m'estalona d'ençà que havia arribat a aquell indret? No vaig tenir temps de passar por: vaig sentir com una cremada, i vaig tancar els ulls una fracció de segon. Diria que no vaig cridar. No, no devia cridar: segurament no devia tenir temps, de cridar! Quan vaig tornar a obrir els ulls, el circumcidador estava inclinat sobre el meu veí. Al cap de poca estona, la dotzena de noms que aquell any hi érem ens havíem convertit en homes: el circumcidador em va fer passar d'un estat a l'altre amb una rapidesa que no sé expressar.

Traducció de Xavier Pàmies

BALTASAR LOPES

Caleijão, illa de São Nicolau, 1907 — Lisboa, 1989

Llengua: portuguès

Pertany a la generació de *Claridade*, revista literària fundada l'any 1936 que va aglutinar un grup d'intel·lectuals que per primera vegada pretenien construir una cultura capverdiana autocentrada. Lopes va ser lingüista i mestre de professió. La seva tesi doctoral era una descripció del crioll capverdià, la llengua de l'arxipèlag. Va publicar diversos poemes, textos didàctics i nombrosos articles, i una novel·la, *Chiquinho* (1947), la història d'un noi capverdià que resulta una mena de retrat de la seva generació i que, finalment, com tants d'altres nascuts a les illes, acaba emigrant als Estats Units. La traducció al català, a càrrec de Pere Comellas, publicada per La Campana, va guanyar el premi de traducció Giovanni Pontiero l'any 2005.

Baltasar Lopes és un personatge molt estimat a Cap Verd, i molt especialment a Mindelo, a l'illa de São Vicente, on va ser professor i director d'una escola durant molts anys. Actualment, hi ha un carrer de la ciutat amb el seu nom, així com una escola. Fins i tot la nova república de Cap Verd independent li va dedicar un bitllet de banc de cinc-cents escuts.

Fragment de l'obra *Chiquinho* (1947)

Com aquell que sent una melodia molt trista, recordo la caseta on vaig néixer, a Caleijão. El destí m'ha fet conèixer cases força més grans, cases on sembla que hi visqui constantment l'alegria, però no en canviaria cap per la nostra llar coberta de teula francesa i arrebossada de calç per fora, que el meu avi va construir amb els diners guanyats al mar. La iaia recordava sempre amb orgull l'origen honrat de casa nostra. Llàstima que l'avi s'hagués mort tan jove, sense poder-se beneficiar del producte del seu treball.

Traducció de Pere Comellas

ESPERANCE LUVINDAO

Windhoek, Namíbia 1991

Llengua: anglès

És una poeta que ha donat a conèixer la seva obra sobretot a les xarxes i en actuacions públiques. Luvindao és metge de professió i una lluitadora pels drets dels pacients. Tot i la seva joventut, ha exercit com a metge al nord del seu país, on els pacients han de recórrer llargues distàncies per aconseguir atenció mèdica. També defensa una atenció mèdica igualitària per a les comunitats pobres i marginades.

Poema

Jo escrivia poesia mentre l'extreia / No la vaig treure de cop /
La seva mare era allà, amb les cames obertes, esperant que s'acabés
aviat / El seu pare agafava la mà de la seva mare i li xiuxiuejava coses
dolces mentre jo la treia / Els peus eren diminuts / Les seves mans
també / Jo escrivia poesia mentre l'extreia d'una mare que l'havia
estat cercant durant deu anys / No la vaig treure de cop / Jo escrivia
poesia mentre li deia a la seva mare que ho podria tornar a provar.

Luvindao és responsable de *1 Step at A Time*, una organització que ajuda a adquirir equips mèdics per a llocs remots i atén milers de pacients en llocs d'accés difícil.

ALAIN MABANCKOU

Pointe-Noir, República Democràtica del Congo, 1966

Llengua: francès

És un dels autors congolesos més premiats de la literatura d'expressió francesa. Avui dia és professor de literatura a la UCLA (Universitat de Califòrnia). Ha escrit novel·les, llibres de poesia, relats i memòries. Les seves obres més destacables són *Verre cassé* (2005), distingida amb tres premis, i *Mémoires de porc-épic* (2006), guanyadora del premi Renaudot. Les seves memòries d'infantesa, *Demain j'aurai vingt ans* (2010), ens ofereixen l'oportunitat d'acostar-nos a un moment fonamental de la història del continent africà a través de la mirada d'un nen atent a tots els detalls de les relacions humanes i dels desequilibris de poder en l'ordre mundial. Per la perspicàcia i el sentit de l'humor i de l'absurd que expressa en la seva escriptura, és considerat el Samuel Beckett de les lletres franceses. Abans d'escolaritzar-se en francès, Mabanckou parlava sis llengües africanes. Contràriament a altres autors, no es qüestiona gaire la seva tria d'escriure en la llengua del colonitzador. Per a ell, el francès no és només tan africà com altres llengües, sinó que conté aquestes altres llengües i les seves cultures en la pràctica creativa.

Fragment de *Verre cassé* (*Got trencat*, 2005)

Té les penques de tractar-me de capitalista, jo encara ho podria acceptar tot d'un diable que em diu va de retro Satanàs, però no pas que em tractin de capitalista, que exploto els pobres, jo, que potser només penso en el lucre, jo, que practico l'explotació de l'home per l'home, jo, jo soc en Zero Culpa, demaneu-ho a qualsevol i us dirà que torno la vista als cecs, les cames als paralítics, la veu als muts, els òvuls a les dones estèrils, l'erecció als homes que ja no trempen ni al matí quan el pipí infla normalment la cosa de tots els mascles, que potser no sabeu que vaig ajudar a fer reelegir l'alcalde d'aquest poble de per vida... per no parlar del retorn a la llar conjugal de la dona del prefecte d'aquesta regió, no és perquè sí que que em diuen Zero Culpa...

Alian Mabanckou forma part d'aquests intel·lectuals africans molt crítics també amb els propis pobles i cultures. Un dels seus personatges de *Black Bazar*, per exemple, comenta: «sou independents des de fa mig segle i tu em dius que no hi ha ni una carretera? Què heu fotut, tot aquest temps?». I a *Rumeurs d'Amérique*, sobre la seva experiència vital a Califòrnia, comenta que les seves relacions amb els negres americans són complexes: alguns fins i tot retreuen als africans la seva complicitat amb els negres que van deportar els seus avantpassats.

LE REGARD DU ROI

Camara Laye

Mazisi Kunene ANTHEM OF THE DECADES

A Zulu epic dedicated
to the women of Africa

DE PORC- ÉPIC

André Deutsch Paperback Poets

ZULU POEMS

MAZISI KUNENE

Cámara Laye

EL NIÑO AFRICANO

Ahmadou Kourouma ASPETTANDO IL VOTO DELLE BESTIE SELVAGGE

nci

Ahmadou Kourouma AL·LÀ NO TÈ CAP OBLIGACIÓ

BALTASAR LOPES

Chiquinho

TOC DE
FICCIÓ
30

NOVEL·LA

Una gran novel·la universal.
Estic segur que els catalans

Alain Mabanckou El llanto del hombre negro

NAGUIB MAHFUZ

El Caire, Egipte, 1911 — El Caire, Egipte, 2006

Llengua: àrab

Comença a escriure narracions curtes quan estudiava filosofia. De ben jove s'interessa per la història antiga d'Egipte, tema que reflectirà en les primeres novel·les. Després de la Segona Guerra Mundial i de les conseqüents dificultats per les quals passa Egipte, adopta temàtiques contemporànies molt lligades a la vida quotidiana del Caire. D'aquesta primera etapa en destaca *Zuqaq al-Midaq* (1947) (*El carreró dels miracles*, Bromera 2007, traducció d'Isaïes Minetto i Josep Franco). Amb l'anomenada *Trilogia del Caire*, formada per les novel·les *Bayn al-Qasrayn* (1956) (*Entre dos palaus*, Edicions 62 1996, traducció de Dolors Cinca), *Qasr al-Shawq* (1957) i *Al-Sukkariyya* (1957), retrata els canvis profunds que experimenta el seu país a través de les generacions d'una família. L'any 1959 publica en forma de sèrie en un diari la novel·la *Awlad Haratina*, que esdevindrà polèmica perquè hi fa aparèixer un alter ego de Mahoma. L'any 1988, obté el premi Nobel de literatura, el primer atorgat a un escriptor en llengua àrab.

L'any 1994 un home va apunyal·lar Mahfuz al coll mentre aquest caminava pel carrer. L'atemptat es va atribuir a un grup islamista i, de fet, poc després la policia en va matar el suposat cervell i va detenir nombrosos implicats. Mahfuz era considerat irreverent i blasfem per certs corrents islamistes des de la publicació d'*Awlad Haratina*. Mahfuz va sobreviure, però li van quedar serioses seqüeles de l'apunyalament.

Fragment de l'obra *Entre dos palaus* (1956)

I la criada els va agafar, dementre la senyora feia el gest de treure els diners de la bossa, però el senyor la va deturar.

—M'ofendríeu! —va dir.

—Ofendre, senyor? No hi ha cap mal a fer allò que és just —respongué la dona, aparençant sorpresa.

—Aquesta ha estat una visita d'agrair i cal fer-li l'honor que es mereix, encara que és del tot impossible fer-vos justícia.

Mentre ell deia això, ella s'aixecava disposada a no oposar resistència a aquella generositat, però encara va dir:

—Tanta magnanimitat em fa mala olor, m'ho hauré de pensar dues vegades abans de tornar.

—No patiu —va fer el senyor, enmig d'esclafits de riure—, soc generós la primera vegada; ara bé, a les següents me'n rescabalo, fins i tot cobro de més! Aquesta és la nostra manera de fer, els comerciants som així!

Traducció de Dolors Cinca

MOULOUD MAMMERI

Taurirt Mimoune Ait Yenni, Algèria, 1917 — Ain Defla, Algèria, 1989

Llengua: francès

Va ser un escriptor i lingüista amazic considerat per molts com el pare de la literatura amaziga. Va publicar la seva primera novel·la, *La colline oubliée*, el 1952. Entre les seves obres en francès hi ha *Le Zèbre* (1957), *L'Hibiscus* (1985) i *Escales* (1985). Entre les obres editades en amazic-francès hi ha: *Les Isefra de Si Mohand ou M'hand* (1969), *Poèmes kabyles anciens* (1980), *L'Ahellil du Gourara* (1984), *Yennayas Ccix Muhand* (1989), *Machaho, contes berbères de Kabylie* (1980) i *Tellem chaho, contes berbères de Kabylie* (1980). El 1988, Mouloud Mammeri va rebre el títol de doctor honoris causa a la Universitat de la Sorbona.

Fragment de l'obra *Escales* (1985)

L'Ameur també anava a comprar, perquè a Sant-Ferran ho sabia tot i coneixia a tothom. Havia comprat una cistella magnífica, tan alta com ell, i al matí ja es posava a la porta del mercat. Es mirava les mestresses de casa, grosses i impotents: «No és estrany això, cal menjar cada dia i potser més, diverses vegades al dia, t'ho dic!». Els ofería els seus serveis, seguia la dama grossa, que llançava tot el que tocava al fons de la cistella: «Vés amb compte, Ameur, posa els tomàquets a sobre del meló, els aixafaràs.» Però això tampoc no va durar: quan la cistella estava plena, l'Ameur se sentia els ossos de l'esquena al ritme de la caminada de la dona grassa. I també, sobretot, hi havia la competència, massa competència. Tots els nens de les arcades tenien cistelles i alguns, que tenien massa gana, demanaven tarifes ridícules, res. Per fi, hi havia també els captaires. L'Ameur podia fer com ells, però realment allò era «una feina de gossos»: cansa tant com les altres.

Després d'haver participat en la Segona Guerra Mundial i d'haver-se format a París, va tornar a Algèria el 1947. Pressionat per la situació política al país, va haver d'abandonar Alger el 1957. Des de llavors fins al 1962, va romandre al Marroc i va tornar a Algèria l'endemà de la independència. Des de 1968 fins a 1972, va ensenyar la llengua amaziga (berber) a la Universitat com a part de la secció d'Etnologia fins que la càtedra de berber va ser suprimida el 1962. El 1980 va ser prohibida una de les seves conferències a Tizi Ouzou sobre l'antiga poesia cabilenca, que és a l'origen dels esdeveniments de la primavera amaziga.

JACK MAPANJE

Kadango Villa, Malawi, 1944

Llengua: anglès

Va esdevenir director del Departament d'Estudis Anglesos de la Universitat de Malawi i, en publicar el llibre *Of Chameleons and Gods* (*De déus i camaleons*, 1981), va ser empresonat durant anys sense que mai se n'oferís una raó oficial. En sortir de presó, va marxar a l'exili al Regne Unit. Va ser professor d'escriptura creativa a diverses universitats britàniques, i també a algunes presons. Ara està retirat. Va publicar altres llibres de poesia i va ser guardonat amb tres premis literaris. També és autor d'un recull de memòries, *And Crocodiles Are Hungry at Night* (*I els cocodrils passen gana a les nits*, 2011).

FLICKR.COM

Mapanje va ser empresonat sense judici ni càrrecs durant tres anys, set mesos i setze dies. Sobre aquest període explica: «La presó era horrible... El problema més gran era el temps; el teníem però no podíem fer-lo servir. Jo componia poemes mentalment; en vaig compondre vint-i-cinc de sencers, com si fossin pergamins o espirals. Però quan em van alliberar no vaig aconseguir recordar-me'n de tots, i encara n'hi ha un parell que mai no he pogut recuperar. Ens explicàvem històries. Sovint eren descaradament falses, però si vols sobreviure has d'escoltar, i trobaràs que de vegades els fets són més falsos que la ficció».

Fragment del poema "The Palm Trees at Chigawe" (1991)

Éreu dempeus com a dones vestides de verd
viatgeres orgulloses amb barret Panamà i vestides de java
la llet de la vostra fruita esvalotava els pastors i els macacos
les vostres fulles seques eren banderes per als pescadors nocturns
però ara, atrofiats, s'alcen decapitats els arbres
una vista curiosa per als turistes.

DAMBUDZO MARECHERA

Zimbàbue, 1952 – 1987

Llengua: anglès

MODERNDIPLOMACY.EU

«Qüestionaria a qualsevol que m'anomenés escriptor africà (...). Si et consideres un escriptor per un país concret o una raça concreta, ves a la merda».

Durant la cerimònia de recollida del premi Guardian First Book, el 1979, Marechera, en un estat etílic evident, va llançar la vaixel·la contra les enormes làmpades d'aranya de la sala mentre exclamava que la cerimònia era una farsa hipòcrita que celebrava fastuosament el seu nomenament d'escriptor africà per excel·lència, mentre el seu país patia socialment i de gana. Era el primer escriptor africà a rebre el premi, però va deixar anar que no només rebutjava qualsevol poder establert, inclòs el del cànon literari, sinó que considerava que aquest premi volia condicionar el seu art. Anys més tard, al congrés d'escriptors de la Fira del Llibre de 1982, Marechera va ser empresonat després d'atacar el ministre Eddison Zvogbo, del qual va dir que era un venut i que els soldats que havien retornat de la *chimurenga* (la guerra civil de Rhodèsia) no tenien feina.

«Vaig agafar les meves coses i vaig marxar». Així comença l'obra més coneguda del novel·lista, dramaturg i poeta zimbabuès. Nascut a Vengere (al sud del que llavors era Rhodèsia) en un context de pobresa extrema, va arribar a ser un estudiant notable a Oxford, d'on va ser expulsat pel seu comportament. És conegut com *l'enfant terrible* de la literatura africana i la seva obra conté una innovadora energia creativa, molt crítica amb el postcolonialisme, que reflexiona també sobre la psique de l'escriptor amb un discurs iconoclasta, experimental, escatològic i subversiu. Marechera va guanyar el Guardian First Book el 1979 per *The House of Hunger*, on parla del context de pobresa, brutícia i fam de la seva infantesa. Escriu sobre les relacions humanes descarnades i plenes de soledat, i de com els llibres i el món dels somnis, la creativitat i l'art van ser la seva escapatòria. A la darrera època de la seva vida va viure als carrers de Harare, on escrivia els seus poemes als bancs dels parcs o als portals. Va morir de sida el 1987.

Fragment de l'obra *The House of Hunger* (1978)

Vaig agafar les meves coses i vaig marxar. Estava sortint el sol. No sabia cap a on anar. Vaig caminar cap a la cerveseria, però em vaig aturar a la botiga i em vaig comprar una cervesa. Hi havia gent al porxo de la botiga bevent. Vaig seure sota l'enorme msasa, el de les branques que esgarrapen la teulada metàl·lica. Intentava no pensar cap a on aniria. No estava dolgut. Estava satisfet de com havien anat les coses: no podia haver continuat en aquella Casa de la Fam on cada mos d'enteniment se t'arrencava tal com alguns ocells arrenquen el menjar dels becs dels seus fills.

MESHACK MASONDO

Sud-àfrica, 1961 – 2013

Llengua: zulu

MG00ZA

Quan va començar a escriure, alguns el van acusar de traduir contes de detectius de l'anglès al zulu. Va riure's de l'acusació. Deia que era només un camperol de Nqutu gairebé incapaç d'expressar-se en anglès, i encara menys de traduir-lo. A més, deia que les diferències culturals feien gairebé impossible traduir la ficció criminal de l'anglès al zulu, ja que els seus lectors no n'entendrien res.

Narrat per Chris Barron

Escrivia i publicava en la seva llengua materna. La seva obra inclou teatre, contes i novel·les, però va ser reconegut sobretot com a autor de ficció criminal. Va vendre 400.000 exemplars de les onze novel·les publicades, algunes de les quals van ser incloses en els plans d'estudis dels instituts sud-africans. Un dels temes destacables de la seva obra és el conflicte entre les tradicions ancestrals zulus i l'estil de vida imposat pels europeus. Va guanyar diversos premis literaris, com el premi Nasionale Boekhandel (1998) i el premi N. N. Ndebele Heinemann Drama Award (2005). Va ser assassinat davant de casa seva per un taxista. Les seves últimes novel·les tractaven, precisament, de les connexions entre el tràfic de drogues i les empreses de taxis.

Encara que Masondo va traduir obres de l'anglès al zulu, les seves novel·les en zulu no han estat mai traduïdes a cap altra llengua. El seu amic i novel·lista sud-africà Mike Nicol va escriure l'any 2008 que «ja és hora que algú pensi a traduir aquestes novel·les».

KOPANO MATLWA

Pretòria, Sud-àfrica, 1985

Llengua: anglès

És una jove metgessa i escriptora sud-africana amb diverses obres publicades i traduïdes. La primera que ens va arribar va ser *Evening Primrose* (traduïda al català per Elisabet Ràfols-Saguès amb el títol *Florescència* per a Sembra Llibres, 2019), una novel·la curta i intensa en què l'escriptora ens parla sobre la superstició, xenofòbia, raça, gènere, classe i pobresa mentre reflexiona entorn de la situació precària del sistema de salut sud-africà. Amb *Coconut* (traduïda al català per Elisabet Ràfols-Saguès per a Sembra Llibres, 2020), Matlwa ha estat guardonada amb l'European Union Literary Award el 2006 i també amb el Wole Soyinka Prize for Literature in Africa l'any 2010.

Fragment de l'obra *Florescència* (2017)

Em sap greu com els tracta el meu país. Ens hauríem de saber comportar, després de l'apartheid i tota la resta. Nyasha té la pell força clara i la veritat és que sembla sud-africana; no es nota que és estrangera fins que hi parles.

Com a metgessa, la Dra. Matlwa forma part de Grow Great, una organització dedicada a proveir serveis de salut a la població sud-africana, centrada especialment en la salut maternoinfantil.

MOHAMED MBOUGAR SARR

Senegal, 1990

Llengua: francès

És un jove escriptor senegalès que s'ha donat a conèixer l'any 2021 guanyant el Goncourt, prestigiós premi literari francès, amb el llibre *La plus secrète mémoire des hommes*. En aquesta novel·la, el narrador-protagonista emprèn la recerca d'un escriptor imaginari dels anys trenta, desaparegut i oblidat, i que la crítica havia anomenat el «Rimbaud negre». Mbougar Sarr, tot i la seva joventut, ha publicat prèviament tres novel·les, entre les quals destaca *De purs hommes* (2018), que va provocar polèmica al seu país pel fet d'abordar frontalment el tema tabú de l'homosexualitat.

Fragment de l'obra *La plus secrète mémoire des hommes* (2021)

Havíem comentat llargament les ambigüitats de vegades confortables, sovint humiliants, de la nostra situació d'escriptors africans (o d'origen africà) en el camp literari francès. De manera una mica injusta, i perquè els autors africans de les generacions precedents eren unes dianes evidents i fàcils, aclaparàvem llavors els nostres primogènits. Els fèiem responsables del mal que patíem: el sentiment de ser incapaços o de no tenir el dret (és el mateix) de dir d'on veníem. I després els acusàvem d'haver-se deixat engabiar en la mirada dels altres, mirada-vesper, mirada-xarxa, mirada-aiguamoll, mirada-trampa, que els exigia, alhora, que fossin autèntics. És a dir, diferents, i tanmateix similars; és a dir, comprensibles o, dit d'una altra manera, comercialitzables en l'entorn occidental en el qual evolucionaven.

Per escriure *La plus secrète mémoire des hommes*, Mohamed Mbougar Sarr s'inspira en un escriptor real de Mali, Yambo Ouologuem (1940-2017), a qui dedica el llibre. L'any 1968, Yambo Ouologuem publica *Le désir de violence*, un relat en el qual critica els clixés de l'existència d'una Àfrica verge i harmoniosa abans de la colonització. Aquest text, elogiat i recompensat amb un important premi literari francès (Renaudot), va ser ràpidament denigrat en descobrir-se que podia ser un plagi d'autors contemporanis i clàssics occidentals, una qüestió que va resultar polèmica.

FLORESCENCIA

Traducción d'Elisabet Ribes-Sagues

KOPANO MATLWA

Author of *Spilt Milk & Period Pain*

COCO
NUT

JACK MAPANJE
BEASTS OF
NALUNG

Naguib Mahfuz
Entre dos palaus

LES MILLORS OBRES DE LA LITERATURA UNIVERSAL (SEGLE XX)

MOHAMED MBOUGAR SARR

*La más recóndita
memoria
de los hombres*

PREMIO GONCOURT

ANAGRAMA
Panorama de narrativas

Mouloud Mammeri
La colline oubliée

Dambudzo Marechera
LA CASA DEL HAMBRE

Traducción de María R. Fernández Ruiz

JACK MATLWA

Naguib Mahfouz

Winner of the Nobel Prize for Literature

*Palace
Walk*

DEON MEYER

Sud-àfrica, 1958

Llengua: afrikaans

És l'escriptor sud-africà de trames policiaques més conegut arreu del món. Les seves divuit novel·les han estat traduïdes a més de vint llengües. Com altres escriptors sud-africans contemporanis, analitza l'evolució del seu país post-apartheid, de vegades celebrant el triomf de la democràcia, però també denunciant la corrupció dels governs actuals.

Fragment

El Director havia de conèixer la història d'Inkululeko des dels anys vuitanta, quan els rumors al cercle de dirigents de l'ANC [African National Congress] es consideraven contraintel·ligència maliciosa confeccionada pel Règim per destruir la unitat entre els xhoses i els zulus dins de l'organització. Fins i tot després del 1992 els rumors persistien, la violència en Kwa-Zulu, la Tercera Força. I des de les eleccions de 1994 hi havia la sensació que la CIA en sabia massa.

Encara que la majoria de les seves obres són de ficció criminal, l'any 2016 va publicar *Koors (Febre)*. És una obra de ficció especulativa que segueix la lluita per sobreviure del protagonista i el seu fill després d'una pandèmia gripal que causa la mort del 90% de la població mundial. Hi ha tota mena de detalls que estimularan la imaginació dels amants de les teories de la conspiració.

LÉONORA MIANO

Duala, Camerun, 1973

Llengua: francès

SEAGULLBOOKS.ORG

Léonora Miano explica en el seu assaig *Afropea. Utopie post-occidentale et post-raciste* (2020) que el seu interès pels afrodescendents va començar quan la seva pròpia filla era adolescent. «La meua filla va néixer a França. Actualment, és una dona jove tan francesa que la subsahariana que soc a vegades no pot evitar trobar-la exòtica». És per ella que Miano va escriure *Blues pour Elise* (2010) quan va constatar la falta de corpus *afropeu* i de personatges amb els quals la seva filla es pogués identificar. Aquest canvi d'interès no va ser del gust del seu editor, amb qui va trencar l'any 2012.

Es va instal·lar a França quan va fer divuit anys per estudiar literatura anglesa. A partir del 2005, es va donar a conèixer amb la trilogia *Suite africaine*, que situa la intriga en un país imaginari de l'Àfrica subsahariana anomenat Mboasu («humans» en llengua kongo). Tot i que la novel·la sigui el seu gènere literari predilecte, també ha escrit obres teatrals, relats curts i assaigs com *Habiter la Frontière* (2012) o *Afropea* (2020). El conjunt de la seva obra aborda les relacions entre dominants i dominats i la seva història comuna, l'espai que habiten, comparteixen i es disputen. Amb els seus personatges, Miano mostra mil maneres de ser «negre» a França —immigrat o *Afropeu* (afrodescendent)—, i mostra la identitat en el seu aspecte mal·leable i fràgil.

Fragment de l'obra de teatre *Ecrits pour la parole* (2012)

Afropea

Habito un terror interior un espai sense límits tres llengües l'eco de quatre cultures Habito uns avantpassats múltiples una paraula pròpia Central perquè perifèrica porta les meves cicatrius amb elegància no reivindico afirmo dic tranquil·lament Jo soc No busco el meu lloc el creu i el teu també Jo soc No sento ni odi ni por Jo soc ni odi ni por Escric les pàgines de la meua història

MALIKA MOKKEDEM

Kanadisa, Algèria, 1949

Llengua: francès

És filla d'una família nòmada sedentaritzada. Va decidir dedicar-se a la literatura després d'haver exercit com a metge. Sempre ha lluitat perquè les dones puguin estudiar, i en la seva obra acostuma a retratar la vida de les seves compatriotes algerianes. Entre les seves novel·les hi ha *Les hommes qui marchent* (1990), *L'interdite* (1993), *Des rêves et des assassins* (1995) —traduïda al català per Àngels Santa com a *Somnis i assassins*—, *N'zid* (2001), *La transe des insoumis* (2003) o *Je dois tout à ton oubli* (2008).

Com altres escriptors africans, Malika Mokkedem veu la llengua colonial com un instrument per a l'alliberament. Tal com diu: «La meva infància i la meva adolescència no haurien estat més que una interminable reclusió sense la meravellosa connivència d'aquesta llengua».

Fragment de l'obra *Somnis i assassins* (1995)

Camino amb les mans a les butxaques. Penso en Selma, que encara deu plorar, reoberta la nafra. S'ha tancat mai aquesta ferida? No. En la veu de Selma, les llàgrimes no són gaire lluny. Fins i tot quan està enrabiada. Fins i tot en la joia, en la burla. El dolor és just al darrere. Fa dos anys, acabat els estudis, el seu enamorat l'abandonà per casar-se amb una joveneta triada pels seus pares. Per ell també. Actitud comuna a tants estudiants. L'elit, diguem-ne.

Traducció d'Àngels Santa

MONGO BETI

Akometam, Camerun, 1932 – 2001

Llengua: francès

És un escriptor que es va donar a conèixer a la dècada de 1950 amb quatre novel·les en les quals denuncia de forma brutal els mals del colonialisme quan el seu país encara no era independent. Després de *Ville cruelle* (1954), la seva segona novel·la, *Le pauvre Christ de Bomba* (1956), fou un escàndol per la visió satírica del món colonial i missioner que ofereix. A poc a poc, la crítica colonial es convertí en un atac del neocolonialisme fins al punt que el seu assaig *Main basse sur le Cameroun* (1972) fou censurat pel ministre de l'Interior francès, a demanda del president i dictador camerunès Ahmadou Ahidjo. Finalment, la justícia francesa donà la raó a l'escriptor l'any 1976. Després d'un llarg exili, no tornà al Camerun fins a la mort del dictador, i fou des de la seva terra que escriví *La France contre l'Afrique, retour au Cameroun* (1993).

Fragment de l'obra *Ville cruelle* (1954)

Tanga, Tanga-nord, vull dir, era un autèntic nen de l'Àfrica, tot just acabat de néixer, es trobava tot sol en la natura. Creixia i es formava massa ràpid. S'orientava i es formava massa a l'atzar, com els nens abandonats a ells mateixos. Com ells, no es feia gaires preguntes, tot i que se sentís derrotat. Ningú podia dir del cert en què es convertiria, ni tan sols els geògrafs, ni els periodistes, i encara menys els exploradors.

Alexandre Biyidi Awala és el veritable nom de Mongo Beti, tot i que aquest pseudònim no és l'únic utilitzat per l'autor. Amb 22 anys firmà *Ville cruelle* amb el nom d'Eza Boto. En la llengua ewondo, parlada pel grup ètnic beti, significa «que pertany als altres homes». Així, el jove escriptor denuncia el trauma d'habitar una terra que no li pertany i que el converteix en una possessió dels altres, els colonitzadors. Ràpidament, però, adoptà el nom de Mongo Beti, que en la mateixa llengua el designa com a «fill dels beti», una manera de retrobar i afirmar les arrels que motiven el seu combat crític i literari.

AHLAM MOSTAGANEMI

Algèria, 1953

Llengua: àrab

Novel·lista i poeta. Nascuda a Tunis, on els seus pares s'havien exiliat, retornà amb la família a Alger l'any 1962, quan el país obtingué la independència. Als 17 anys publicà el seu primer poemari i, tot i que havia estat escolaritzada en francès, escollí l'àrab com a llengua literària. La novel·la (*Memòria del cos*), guanyadora del premi Naguib Mahfuz de 1998, la convertí en una autora molt cèlebre al món àrab. L'obra fou traduïda a l'anglès (*Memory in the Flesh*) per Baria Ahmar Sreih (2000).

YOUTUBE

Després de llicenciar-se a la Facultat de Lletres, Ahlam Mostaganemi no va ser admesa a la Universitat d'Alger per a cursar-hi un màster. Les autoritats acadèmiques al·legaren que la llibertat amb què s'expressava era immoral, impròpia d'una dona i un mal exemple per a la resta d'estudiants.

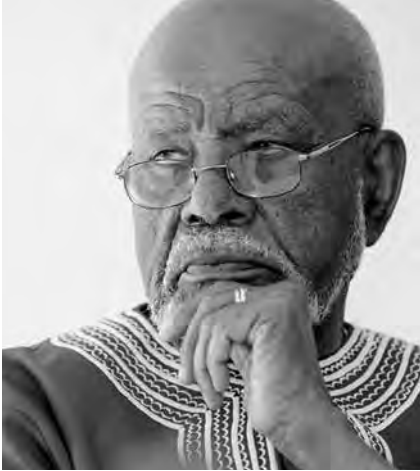
Fragment de l'obra *Memòria del cos* (1998)

Abans de tu, escrivia cartes però mai no m'havia esforçat tant a cercar les paraules adequades. El francès semblava seduir-me sense esforç amb la seva llibertat de dir coses sense complexos, sense límits. Amb tu estava descobrint l'àrab, aprenent a explotar-ne la meravella, a localitzar-ne els encants amagats i la inspiració.

EZEKIEL (ES'KIA) MPHAHLELE

Sud-àfrica, 1919 — 2008

Llengua: anglès

WIKIPEDIA

Quan Mphahlele era a Kenya li van encarregar que muntés una obra de teatre en una escola de noies dels afores de Nairobi. En aquests casos se solien representar obres de Shakespeare, però Mphahlele va optar per *The rain came*, una obra de l'escriptora kenyana Grace Ogot, i hi va afegir refranys i frases fetes en les llengües de les alumnes, de manera que el resultat va ser molt més proper a l'audiència.

Va ser un escriptor sud-africà que, com tants escriptors del seu país, va haver de viure uns quants anys a l'exili, començant per Nigèria, on va treballar amb Wole Soyinka, Gabriel Okara i Amos Tutuola. Després, va ser a França on va desplegar una gran activitat per promoure la literatura africana. Allà va entrar en contacte amb Mazisi Kunene i Lenrie Peters. Amb Ulli Beier va fundar Mbari, un organisme cultural que va començar a publicar escriptors africans i va organitzar el congrés de Makerere. Va arribar a Kenya amb l'encàrrec de crear un altre centre Mbari a Nairobi i, un cop feta la tasca, va anar als Estats Units, on va ser professor a les universitats de Denver i Pennsilvània. Va escriure narracions i poemes i, en la seva novel·la *Down Second Avenue* (1959), va explicar la seva experiència sota el règim de l'apartheid.

Fragment de l'obra *Down Second Avenue* (1959)

En un moment la vella Elisha, el pare barbut de l'Abdul, la dona de l'Abdul, i una multitud d'altres indis que se suposava que eren els seus fills, cosins, nebots i nebodes i germanes —gent que no havíem vist mai abans— havien sortit del lloc on vivien darrere de la botiga. Es movien alterats, ajustant-se els saris, agafant-se els uns amb els altres tots alhora, cascades de paraules hindús que emergien d'ells en un soroll continu.

V. Y. (VALENTIN-YVES) MUDIMBE

Congo, 1941

Llengua: francès

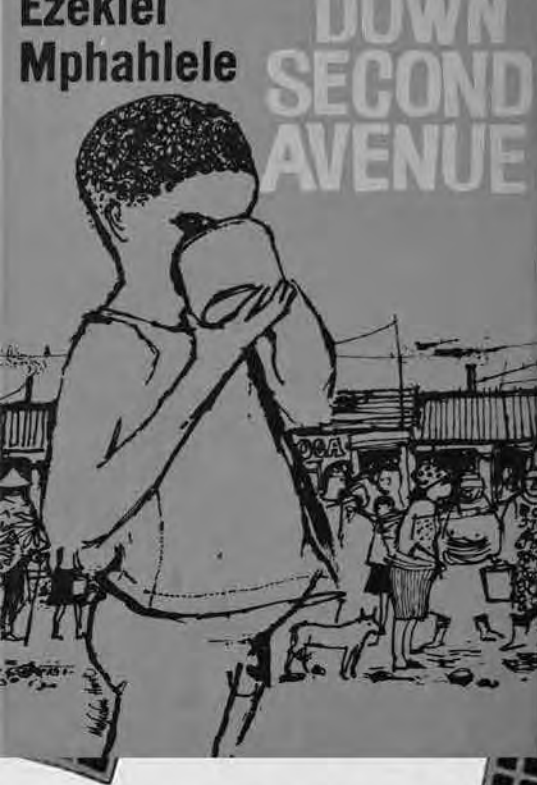
És un escriptor, filòsof, novel·lista i professor d'universitat, actualment a la Universitat de Duke als Estats Units. La seva obra ha reflexionat exitosament sobre les cultures africanes rebutjant l'eurocentrisme des de la perspectiva dels estudis postcolonials. La seva obra més famosa és l'assaig *The Invention of Africa* (1988), on va fer una aposta ferma per construir una història intel·lectual del continent rebutjant l'eurocentrisme i els efectes del colonialisme sobre les societats africanes.

Fragment de l'obra *Entre les eaux. Dieu, un prêtre, la révolution* (1973)

Som aquí: era massa complicat. La marca idiota d'una carrera universitària... Però la simplificació no és a vegades un empobriment? Com transmetre la riquesa del missatge amb una pobresa de símbols? Si simplifiquem massa la forma, no matem el contingut? Si el purifiquem dels remolins i les agitacions de la vida, no esdevé una brossa sensorial, ja no és cert perquè se n'han esborrat tots els matisos i subtileses humanes?

La seva bona participació en el seminari va ser una experiència especial; era amable escoltant... Les seves il·lustracions anecdòtiques, humorístiques, segueixen sent memorables, sobre l'aplicació intergeneracional del consum de sopa de bròquil... com a exemple d'una episteme del desavantatge.

Narrat per Kay Kreese

EZA BOTO
VILLE
CRUELLE

MONGO BETI

MISSION
TERMINÉE

roman

Shaba deux

Les Carnets de Mère
Marie Gertrude

V.Y. MUDIMBE

Sonnets à
assassins

Malika Mokeddem

Ahlam Mosteghanemi

LA MEMORIA
DEL CORPO

Léonora Miano

Crépuscule
du tourment

roman
Grasset

"One of the best crime writers on the planet"
Daily Mail

DE N
MEYER

THE WOMAN IN
THE BLUE CLOAK

A crime reaching across the world . . . and
back through the centuries

Los
hombres
que
caminan

Malika Mokeddem

MICERE GITHAE MUGO

Baricho, Kenya, 1942

Llengua: anglès

És una escriptora i activista de Kenya que viu a l'exili des de 1982 i s'ha establert als Estats Units. És coautora, amb Ngugi wa Thiong'o, de l'obra de teatre *The Trial of Dedan Kimathi* (1976) i en solitari dels poemaris *Daughter of my People, Sing!* (1976) i *My Mother's Song and Other Poems* (1994). Ha investigat la tradició oral africana i va escriure l'autobiografia *Writing and Speaking from the Heart of my Mind* (2012).

WIKIPEDIA

A més de la pròpia obra literària i assagística en anglès, Micere Githae Mugo ha col·laborat amb l'escriptor de Zimbàbue Shimmer Chinodya en l'edició d'obres de teatre i contes per a adolescents en xona, una de les llengües d'aquell país.

Poema

Vull que sàpigues
amb quina cura
vaig regar els brots tendres
que vas plantar
al meu petit jardí.

Ara hi ha flors que adornen el terra
i els fruits són madurs
Vine
porta un cistell ben trenat
i porta també
el millor vi de palma
que el teu toc expert
pugui elaborar
hem de festejar i beure
fins les hores petites
dels nostres curts dies junts

l'alegria i l'amor
seran les nostres cançons
de collita diària.

CHARLES MUNGOSHI

Chivhu, Zimbàbue, 1947 — Harare, Zimbàbue, 2019

Llengües: xona i anglès

Va ser un dels escriptors més reconeguts del seu país entre els qui escriuen en una de les llengües africanes que s'hi parlen. Va ser un lluitador anticolonial, però també va ser opositor després de la independència. Entre les seves obres hi ha: *Ndiko Kupindana Kwamazuva* (1975), *Waiting for the Rain* (1975), *Makunun'unu Maodzamoyo* (1977), *Inongova Njake Njake* (1980), *Kunyarara Hakusi Kutura?* (1983) i *Stories from a Childhood* (1989).

WIKIPEDIA

Mungoshi també va fer d'actor en sèries produïdes a Zimbàbue. La seva dona, Jesesi Mungoshi, va ser la protagonista de *Neria*, una pel·lícula dirigida per Godwin Mawuru, el guió de la qual el va escriure Tsitsi Dangaremba, una altra escriptora de Zimbàbue.

Fragment de l'obra *Waiting for the Rain* (1975)

Finalment, temorós del silenci, temorós de no tenir res realment important per dir-li al seu fill, temorós que el noi li quedi lluny de casa perquè ell, el seu pare, no té res per donar-li. Tongoona comença a parlar dels cultius, tot i que encara és l'estació seca, i sembla que el cel diu que la pluja trigarà molt a venir. Lucifer troba que el to del seu pare és vacil·lant, una mica exagerat i la veu massa alta per ser creïble, i se sent primer ressentit, després avergonyit i després senzillament trist per la manca de confiança en ell mateix del seu pare. No diu res.

JOHN MUNONYE

Nigèria, 1929 – 1999

Llengua: anglès

Va ser un escriptor igbo considerat una de les grans veus nigerianes del segle xx. Entre les seves obres més conegudes hi ha *The only son* (1966), la seva seqüela *Obi* (1969), *Oil man of Obange* (1971), *A dancer of fortune* (1974) i *Bridge to a Wedding* (1978). A diferència dels seus contemporanis, que es manifesten obertament contra la colonització, les obres de Munonye plantegen el colonialisme com un repte o una oportunitat, una circumstància que permet la modificació dels costums tradicionals.

Munonye explicava que, quan estava escrivint el seu tercer llibre, *Oil man of Obange*, un dia que era a Oweri, a la zona de guerra «[...] els avions brunzien passant per sobre. El llibre era tan absorbent que no vaig saber què passava fins que vaig arribar al final d'una frase. Aleshores vaig sentir la gent cridant que l'avió havia bombardejat la zona però que ningú no havia mort. M'hauria pogut liquidar sense que ni me n'adonés, tot i que tampoc hauria estat tan important...».

Explicat per John Munonye a Lee Nichols

Fragment de l'obra *Obi* (1969)

Era el costum, que ho demanava, però també era una qüestió de sentit comú. Perquè, com es podia quedar allà i veure el cosí del qual ell havia matat la dona a bastonades? L'Obieke, que havia estat tan amable amb ell i que l'havia ajudat tant! I amb quins ulls miraria les criatures que havia deixat sense mare? «Tu vas ser el qui va matar la nostra mare, ningú més no ho va fer». Això és el que li dirien en els seus cors. Potser era més una qüestió de sentit comú que de costum.

MEJA MWANGI

Kenya, 1948

Llengua: anglès

És un escriptor que retrata els paisatges urbans de Kenya, la pobresa del poble i les conseqüències de la SIDA. Ha estat traduït a molts idiomes i li han atorgat diversos premis literaris. També ha treballat en l'àmbit del cinema. Entre les seves obres destaquen *Kill me quick* (1973), *Carcasse for Hounds* (1974), *The Cockroach dance* (1979), *Weapon of Hunger* (1989), *The Hunter's dream* (1994), *The last plague* (1997), *The mzungu boy* (2006) i *Rafiki* (2013).

HOMERAZI.CO.KE

Meja Mwangi també ha treballat en la indústria del cinema i va ser ajudant de direcció de *Memòries d'Àfrica*, de Sydney Polack, protagonitzada per Robert Redford i Meryl Streep. També va ser segon ajudant de direcció de *White Mischief*, de Michael Redford, i director de càsting de *The Kitchen Toto*, de Henry Hook.

Fragment de l'obra *Kill me quick* (1973)

L'autobús nedava en un mar de pols i fum com si busqués el camí cap a un terreny familiar. Els ulls del jove no es perdien res mentre mirava per la finestreta no més gran que un llibre d'exercicis obert. Aquí i allà veia alguna fita que reconeixia. Aquelles marques del passat que li eren familiars li removien els records a la ment; va seure i va deixar que la memòria anés i vingués com volgués.

FISTON MWANZA MUJILA

República Democràtica del Congo, 1981

Llengua: francès

És novel·lista, poeta i dramaturg. La seva novel·la *Tram 83* (Edicions del Periscopi, 2015, traducció al català d'Anna Casassas Figueras) el va catapultar a l'èxit, i el va fer guanyar el Grand Prix de la Société des Gens de Lettres i el premi literari Ciutat de Graz, tots dos l'any 2014. Avui dia exerceix de professor de literatura africana a la Universitat de Graz, Àustria, on viu des del 2009.

Fragment de l'obra *Tram 83* (2014)

La gent no depenia de l'electricitat. Després van venir el turistes amb ànim de lucre i les seves empreses d'excavació de matèries primeres. Després les rebel·lions i els amotinaments... Va ser cap als anys 1990 que van aparèixer per primera vegada els episodis de desllastament. Amb la força que li donaven les seves victòries sobre l'exèrcit regular, el cap rebel de l'època, germanastre del general dissident, accionista principal d'unes setanta-sis empreses, cunyat d'un inversor famós per les seves liberalitats, va irrompre a les ones i va declarar: «Per permetre que les empreses funcionin a tot gas, la població rebrà el subministrament quatre dies a la setmana».

Traducció al català d'Anna Casassas Figueras

Al llarg d'una entrevista concedida al diari *Le Monde* l'octubre del 2020, i en relació amb el seu nom (*fiston* en francès designa un noi jove), l'escriptor va explicar: «Vaig néixer a l'època de l'"autenticitat". Va ser un moviment econòmic, polític i cultural de "zairització" impulsat per Joseph-Désiré Mobutu (1930-1997). Estava prohibit tenir un nom cristià, és a dir, un nom d'Occident. Ell mateix es va convertir en Mobutu Sese Seko, mentre que Congo-Kinshasa va ser rebatejat com a "Zaire"». Quan la política de l'autenticitat es va esgotar, els seus pares li van preguntar si volia un nom «real». Resposta del fill jove: «No m'interessa». El que li interessava, en canvi, era estar vinculat pel seu nom inusual als canvis sociopolítics del Zaire.

DONATO NDONGO

Niefang, Guinea Equatorial, 1950

Llengua: castellà

Considerat per molts com el pare de la literatura equatoguineana, l'any 1987 va publicar la novel·la *Las tinieblas de tu memoria negra* que molts consideren autobiogràfica i que, amb el ritme i les formes narratives africanes, mostra les experiències i contradiccions de l'Àfrica a través de la visió d'un nen sense nom. També ha publicat les novel·les *Los poderes de la tempestad* (1997) i *El metro* (2007), a més de poesia com *Olvido. Poemas* (2016) i obres assagístiques entre les quals hi ha *Historia y tragedia de Guinea Ecuatorial* (1977). Ha estat també un gran divulgador de la literatura equatoguineana amb llibres com *Antología de la literatura guineana* (1984) i, amb Mbaré Ngom, *Literatura de Guinea Ecuatorial (antologia)* 2000.

Fragment de l'obra *Las tinieblas de tu memoria negra* (1987)

Tothom et considerava un nen intel·ligent i només tu sabies que no ho eres. Tenies l'avantatge que a casa teva es parlava l'espanyol amb correcció i per això mai no et van fer agenollar sobre la pila de grava que tenia preparada Don Ramon per als nens que parlaven fang a l'escola, o davant seu, encara que fos a fora.

Donato Ndongo és un lluitador que ha viscut molts anys fora del seu país a conseqüència de la repressió i de la persecució de què ha estat objecte. L'any 1985 hi va tornar amb l'esperança de contribuir a la construcció del país, però el 1994 en va haver de marxar. Des d'aleshores no ha parat de denunciar la corrupció que hi ha al seu país d'origen.

AGOSTINHO NETO

Icolo e Bengo, Angola, 1922 — Moscou, Rússia, 1979

Llengua: portuguès

WIKIPEDIA

L'any 1955, la PIDE (policia política del règim de Salazar) va empresonar Agostinho Neto. Aleshores es va organitzar una campanya internacional i personalitats literàries com Jean-Paul Sartre, André Mauriac, Simone de Beauvoir, Louis Aragon o Nicolás Guillén van signar una petició de llibertat. El 1961, novament pres, les protestes d'intel·lectuals s'intensifiquen, amb noms com Day Lewis, Doris Lessing, Iris Murdoch, Angus Wilson, Alan Silitoe, Jonh Osborne o Arnold Wesker. La llarga i amarga experiència penitenciària de Neto, però, no li va impedir autoritzar la repressió ferotge contra els seus opositors durant l'intent de cop d'estat de 1977 a Angola.

Va estudiar medicina a Portugal. Va ser un dels dinamitzadors de la Casa dos Estudantes do Império, institució que pretenia formar elits amb esperit favorable al colonialisme i que es va convertir en un centre de contestació. Des de ben jove, Neto va estar implicat en activitats contràries al règim salazarista. Va ser empresonat diverses vegades i finalment es va exiliar. Va esdevenir president del Moviment per a l'Alliberament d'Angola (MPLA) i el primer president d'Angola independent. La seva activitat literària se centra en la poesia. L'any 1974 publica *Sagrada esperança*, on recull part de la seva producció prèvia. Pòstumament, el 1982 es va publicar *A renúncia impossível* (inclòs en *Obra poètica completa: Sagrada Esperanza, Renúncia imposible, Amanecer*, publicada per AECID el 2010, traducció castellana revisada per Enrique Gismero). El 1980 l'editorial Laia va publicar una selecció de poemes d'Agostinho Neto feta per José Agustín Goytisolo amb el títol *La lucha continua*. Se sol relacionar la seva obra amb el moviment de la Négritude. Neto escriu sovint poemes amb un component de denúncia i de solidaritat negra, amb tocs de messianisme.

Fragment del poema *Mussunda, amigo del llibre Sagrada Esperança*

A tu, amic Mussunda / a tu et dec la vida // I escric versos que no entens / comprens la meva angoixa? // Soc aquí, jo / amic Mussunda / escrivint versos que tu no entens // No era això / el que volíem, prou que ho sé // Però en l'esperit i en la intel·ligència / nosaltres som! // Nosaltres som / amic Mussunda / nosaltres som // Inseparables / i caminant encara cap al nostre somni // En el meu camí / i en el teu camí / els cors bateguen ritmes / de nits de fogueres / els peus ballen en escenaris / de místiques tropicals / Els sons no s'esborren de les orelles / O ió kalunga ua mu bangele... / Nosaltres som!

Daniel Yağayé Tom
Enoh Meyomesse

Agostinho
Neto
UN GRAND
Panafrikaniste
REVOLUTIONNAIRE
à redécouvrir aujourd'hui

Ed&BOOKS

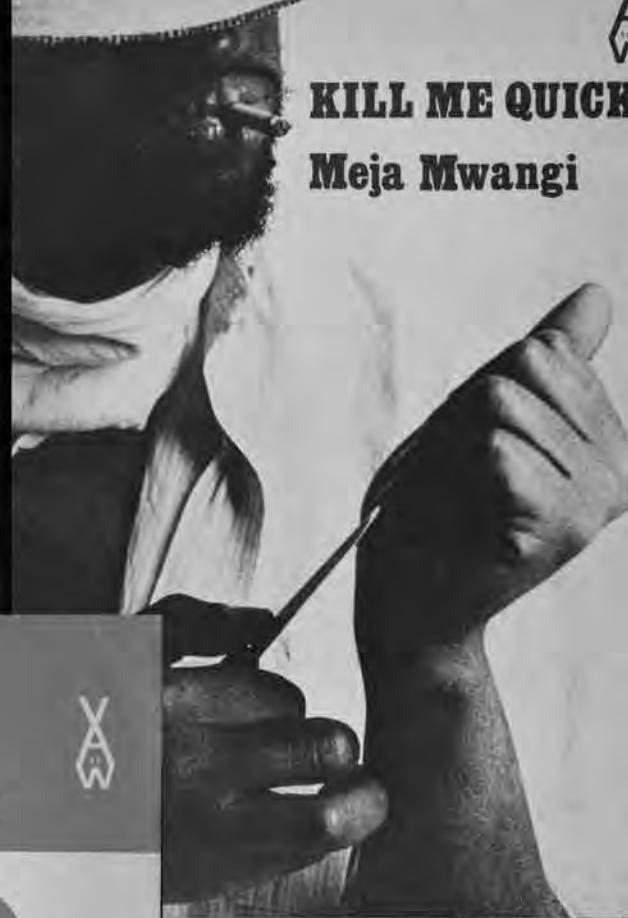
Mbaré Ngom

Literatura de Guinea Ecuatorial
(Antologia)

Casa de África

KILL ME QUICK
Meja Mwangi

Micere Githae Mugo
My Mother's Poem
and Other Songs

Waiting for the Rain
CHARLES L. MUNGOSHI

OBI
JOHN MUNONYE

Donato Ndongo-Bidyogo

*Los poderes de
la tempestad*

Fiston Mwanza Mujila

Tram 83

Pròleg de Yannick Garcia
Traducció del francès d'Anna Casassas Figueras

El Tram 83 és un local nocturn, bar, prostíbut, discoteca, vintre de negocis i parlament, tot al mateix temps, que exerceix de centre neuràlgic de Ciudad-Palm, una geografia imaginària que se sosté únicament per l'existència d'una mina de diamants i que està liderada per un militar dissident. Una ciutat sense llei que exerceix d'amarit de tot tipus de vivadors, karlatans, entabanadors, prostitutes i tot aquell dispositiu a viure i presentar-se com el que no és.

«Quanta creativitat, innovació lingüística, i quin plaer de lectura! La gran descoberta d'entre les novel·les recents. Una obra mestra.»
Alain Mabanckou

Tram 83 submergeix el lector en una moderna fetra de tot a l'africana que és, alhora, cinema, còmica i mèdica. Una atrevida festa de la imaginació, amb un ritme i una creativitat lingüística que utilitza anèctodes i patrons tribals sense del jazz més pur i agraïat per emul·lorar un bel·líssim joc de relacions humanes en un món

GEORGE NGALA

Mayanda, República Democràtica del Congo, 1933

Llengua: francès

És professor universitari, especialista en Aimé Césaire, escriptor i crític literari que construeix el seu pensament en el context ideològic de la postindependència. Conscient que els contactes entre civilitzacions han marcat el continent africà, se situa com un intel·lectual dividit per diversos discursos que cohabitaven en ell, sense aconseguir controlar-ne cap. Aquesta divisió fundadora queda palesa tant en les seves obres teòriques com en la seva primera novel·la, *Giambatista Viko ou le viol du discours africain* (*Giambatista Viko o la violació del discurs africà*, 1975). En aquest text, el protagonista intenta conciliar les cultures africanes i occidentals creant una novel·la inspirada en els relats orals africans. Aquest intent serà jutjat pels savis africans com un robatori del seu patrimoni cultural i una dessacralització de l'oralitat: el condemnaran al vagareig, que s'explica en la novel·la següent, *L'Errance* (1979).

Fragment de l'obra *Giambatista Viko ou le viol du discours africain* (1975)

La raó fonamental que em prohibeix interpel·lar-vos directament és perquè els nostres universos no encaixen: la paraula i l'escriptura. Entre vostè i nosaltres, vostè ha interposat irreverentment un abisme. Ha escollit l'univers del llibre —l'espai escriptural— abandonant aquell que ha nodrit la seva infància, alimentat el seus somnis, moblat el seu subconscient. [...] Les riqueses sagrades de l'oralitat rebutjades amb menyspreu sempre deixen sobre els culpables una olor que els persegueix com un remordiment rosegador. [...] Aquest sacrilegi no pot quedar impune.

Una querella literària anomenada de Lubumbashi enfrontà Georges Ngala amb el també escriptor i universitari congolès V. Y. Mudimbe. Aquest, amb qui Ngala havia cofundat l'editorial Editions du Mont Noir per promoure la literatura congoleesa, veié en el protagonista Giambatista Viko un retrat paròdic de la seva persona: el d'un intel·lectual pagat de si mateix i rodejat per un cercle d'admiradors. Mudimbe i els seus deixebles interpretaren el text de Ngala com una resposta a la seva obra *Entre les eaux* (1973), en la qual el protagonista era un antic sacerdot (Ngala havia estudiat teologia) que, com Ngala, qüestionava el posicionament dels intel·lectuals africans de cara als valors occidentals. El malestar de Mudimbe el dugué a denunciar-lo per difamació, tot i que el tribunal no acceptà la demanda.

NGUGI WA THIONG'O

Kamirithu, Kenya, 1938

Llengua: kikuiu i anglès

És un escriptor que sona sovint com a candidat al Nobel de Literatura. Durant la seva infància i adolescència visqué sota el domini colonial britànic. Quan ingressà a la comunitat universitària, inicià una sèrie de reflexions sobre la concepció acadèmica de les cultures i literatures d'Àfrica, plantejaments que són a la base de moltes teories postcoloniales. Les seves obres anaren centrant cada vegada més l'atenció en els problemes polítics, culturals i socials de Kenya, raó per la qual patí persecució política dins i fora del país. Avui en dia, és professor d'anglès i de literatura comparada a la Universitat de Califòrnia, a Irvine. En català es poden llegir diversos llibres d'aquest autor, publicats per Raig Verd: *Descolonitzar la ment* (2017, traducció de Blanca Busquets), *Desplaçar el centre* (2017, traducció de Dídac Gurguí), *Somnis en temps de guerra* (2016), *A la casa de l'interpret* (2017), *Neix un teixidor de somnis* (2020), *La revolució vertical* (2019) i *El diable a la creu* (2021), totes traduccions de Josefina Caball. Així mateix, Pagès va publicar en aranès *Era revolució vertical* l'any 2019, en versió de Jordi Suïls.

Fragment de l'obra *Decolonising the Mind: The Politics of Language in African Literature* (1986)

El pitjor era quan s'exposava el nen colonial a imatges del seu món tal com es reflectien en les llengües escrites dels seus colonitzadors. Imatges amb què la seva pròpia llengua nativa quedava associada en la seva ment impressionable a un estatus baix, a la humiliació, al càstig físic, a la intel·ligència i la capacitat malaptes o a l'estúpidesa patent, a la inintel·ligibilitat i al barbarisme.

Descolonitzar la ment, 2017, traducció de Blanca Busquets

Ngugi va ser detingut després que es representés una obra seva escrita en kikuiu. Fins aleshores sempre havia escrit en anglès i, malgrat la radicalitat dels seus textos, no havia tingut cap problema. Va ser a la presó, després de la conversa amb un funcionari de presons que descriu en la seva obra *Detained: A Writer's Prison Diary*, que va prendre la decisió d'escriure tots els seus llibres en kikuiu. La decisió ha estat impracticable perquè des que va sortir de la presó ha viscut a l'exili, però ha escrit novel·les i assaig en kikuiu, a més de llibres per a infants.

MIKE NICOL

Sud-àfrica, 1951

Llengua: anglès

NEWS24.COM

Escriptor i periodista, va néixer a Ciutat del Cap, on encara viu. Ha escrit i publicat poesia, contes, biografies i estudis sobre el seu país. És conegut internacionalment per les seves novel·les criminals, sobretot la trilogia *Revenge: Payback* (2009), *Killer Country* (2010) i *Black Heart* (2011). Els dos protagonistes, Mace Bishop i Pylon Buso, són exsoldats antiapartheid convertits en guardaespalles que es guanyen la vida protegint turistes rics. Aquesta és l'excusa que fa servir Nicol per explorar la corrupció, la violència i la criminalitat de la Sud-àfrica contemporània.

Fragment

Pylon va fer un pas enrere. «He de buidar les butxaques, totes plenes de sang i merda? Aquest fill de puta deu ser seropositiu.»

«Renta't les mans després», va dir Mace. «L'aigua té qualitats purificadoras.»

Pylon va dir, «No fotis» —va picar les butxaques d'en Mikey amb la punta de la sabata fins que va trobar el bony de les claus i les en va poder treure, però igualment li van quedar les mans tacades de sang. «Merda», va dir, «així em moriré» —i va pujar escales amunt a rentar-se les mans i les claus.

Mace va cridar, «Primer em podries haver deslligat».

Al llarg de les novel·les, els protagonistes, els personatges secundaris i els criminals escolten i parlen de música, sovint sud-africana, però també internacional. A les últimes pàgines de les obres, l'autor compila una llista de tota la música mencionada. Destaca *Mannenber*, del pianista de jazz sud-africà Abdullah Ibrahim, considerada una de les grans composicions de la lluita contra l'apartheid.

REBEKA NJAU

Kanyariri, Kenya, 1932

Llengua: anglès

És una escriptora i artista kenyana que ha abordat els temes referits a les dones de manera molt radical i innovadora en la literatura postcolonial. En la seva primera obra, *The Scar* (1965), condemna l'ablació; en la seva novel·la *Ripples in the Pool* (1975) descriu el que es considera el primer retrat d'una lesbiana en la literatura africana, i en *The Sacred Seed* (2003) fa una crítica als efectes que té l'heteropatriarcat en la vida de les dones a l'Àfrica rural. També és autora de *The Hypocrite and Other Stories* (1977), en què recrea els mites kenyans, i de *Kenyan Women Heroes and Their Mystical Power* (1984), en què reivindica el paper de les dones en la història de Kenya.

Fragment de l'obra *Ripples in the Pool* (1975)

Ningú no podia explicar per què en Gikere s'havia casat amb la Selina fins i tot tenint en compte la clara oposició de la seva mare. Ni ningú no podia entendre tampoc que la Selina hagués triat viure amb algú com en Gikere. Tot plegat semblava una equivocació i els homes en parlaven per tot arreu a la ciutat. Perquè la Selina no era una noia corrent: era arrogant, autocentrada, molt cara i no temia els homes. Un cop l'any visitava el poble on havia nascut com si fos una turista que va a prendre vistes a llocs subdesenvolupats. Quan caminava pels carrerons estrets del poble, sentia una mena de poder que l'enlairava i la feia caminar balancejant-se sobre els seus alts talons. De tant en tant treia el mirall i somreia al reflex de la seva cara.

The Scar és considerada la primera obra de teatre escrita per una dona a Kenya. La seva obra *In the Round* va ser prohibida pel govern ugandès.

LEWIS NKOSI

Sud-àfrica, 1936 – 2010

Llengua: anglès

Va ser un escriptor sud-africà que, com molts altres del seu país, va ser censurat pel govern de l'apartheid i va haver de viure a l'exili. És un dels escriptors sud-africans més reconeguts; quan va poder tornar al seu país va gaudir encara d'aquest reconeixement i el van honorar amb l'Ordre d'Ikhamanga. Tot i això, els seus darrers anys al país van ser molt difícils per motius de salut i econòmics. Entre les seves obres trobem *Underground People*, publicat originalment en afrikaans el 1994, *Mandela's Ego* (2006) i també llibres d'assaig, com ara *Home and Exile* (1965) i *The Transplanted Heart: Essays on South Africa* (1975).

Lewis Nkosi va estudiar periodisme a la Universitat de Harvard i, com a tal, va entrevistar un gran nombre d'escriptors africans, com ara Chinua Achebe, J. P. Clark, Cyprian Ekwensi, Mazisi Kunene, Christopher Okigbo o Wole Soyinka, entre d'altres. També va conrear la crítica literària i és un dels crítics de literatura africana més reconeguts.

Fragment de l'obra *Home and Exile* (1965)

Hem d'entendre la necessària connexió entre el nostre passat històric com a pobles colonials esclavitzats i la manca d'una escomesa tecnològica agressiva per donar una sortida a les nostres cultures humanistes. Ara sembla realista admetre que els nostres déus ens van fallar profundament en l'únic àmbit on la nostra supervivència com a poble era crucial; però ara no és l'hora de lamentar el nostre passat; més aviat és una oportunitat per construir el futur.

MARÍA NSUE ANGÜE

Ebibeyín, Guinea Equatorial, 1945 — Malabo, Guinea Equatorial, 2017

Llengua: espanyol

Sempre em va cridar l'atenció la capacitat de la María d'enllernar qualsevol audiència amb les seves anècdotes i ocurrències. En aquest aspecte, es diria que era la literatura personificada.

Explicat per Juan Tomás Àvila-Laurel

De petita es va traslladar a Espanya, on va estudiar periodisme i l'art d'observar la societat. La seva trajectòria vital i els nombrosos projectes en què es va embarcar la van obligar a fer diversos viatges entre Espanya i Guinea. María Nsue Angüe va escriure diversos contes, la majoria inèdits fins ara. Va fer incursions en la poesia i va escriure una novel·la que l'encimbellaria per sempre en la literatura de Guinea Equatorial i també en l'africana en general, doncs és considerada la primera novel·la publicada per una dona equatoguineana: *Ekomo* (1985).

Fragment de l'obra *Ekomo* (1985)

Després de picar com abans, el resultat va ser el mateix. La fulla va sonar a mitges. Un so sord, mig apagat i mig fort. Llavors va agafar la gallina blanca i va dir furiós a l'Ekomo:

—Et podré curar només si tu confesses els teus pecats i sacrificis amb aquesta gallina blanca.

A la qual cosa l'Ekomo va contestar:

—No en sé res, ho juro! Si en sé alguna cosa, no en soc conscient.

FLORA NWAPA

Oguta, Nigèria, 1931 — Enugu, Nigèria, 1993

Llengua: anglès

GUARDIAN.ING

A començament dels anys seixanta, quan treballava de professora i s'entretenia escrivint històries, Flora Nwapa va escriure a Chinua Achebe i li va enviar el manuscrit de la que seria la seva primera novel·la, *Efuru*. Achebe, que s'acabava d'integrar en el comitè editorial de l'*African Writers Series* de Heinemann, no només li va contestar dient-li que la novel·la li havia agradat molt, sinó que li va fer arribar els diners necessaris per enviar el manuscrit a Londres.

Se la coneix com a mare de la literatura africana moderna. Flora Nwapa va ser la primera autora dona africana a publicar en anglès i a ser reconeguda a escala internacional. La seva primera novel·la, *Efuru*, la va publicar Heinemann l'any 1966 i es compta entre els clàssics més importants de la literatura africana en anglès. La van seguir altres novel·les, obres de teatre, llibres infantils, un poemari i dues col·leccions de contes. Nwapa va participar activament en la vida política del país després de la guerra civil nigeriana, entre altres coses en el càrrec de ministra de Sanitat i Afers Socials. També va ser pionera amb el llançament de l'editorial Tana Press l'any 1974 —la primera editorial creada i dirigida per una dona a l'Àfrica occidental— i d'una editorial especialitzada en literatura infantil. En la seva obra, Nwapa retrata la vida i els costums igbos, i posa l'accent en la perspectiva de les dones. Escriptora, professora, política i dona de negocis, Flora Nwapa ha estat un model per a generacions de dones dins i fora del continent africà.

Fragment de l'obra *Efuru* (1966)

Quan *Efuru* va arribar a casa, Ajanupu no va poder evitar admirar el seu temperament. «És una dona entre dones. M'agrada com porta la seva càrrega. Encara estima aquest imbècil de marit i el va a buscar».

dtv

Lewis Nkosi
Weiße Schatten
Roman

Descolonitzar la ment

Ngũgĩ wa Thiong'o

Traduït per Blanca Busquets
Pròleg de M. Carme Junyent

La importància de la recuperació de la llengua pròpia en la
construcció de la identitat nacional, cultural, social i històrica

ONE IS ENOUGH

FLORA NWAPA

María Nsue Angüe
Ekomo

Sial / Casa de África

S

REBEKA NJAU & Ripples in the Pool

MLA TEXTS & TRANSLATIONS

G iambatista
Viko

OR, THE RAPE OF
AFRICAN DISCOURSE

Flora Nwapa

EFURU

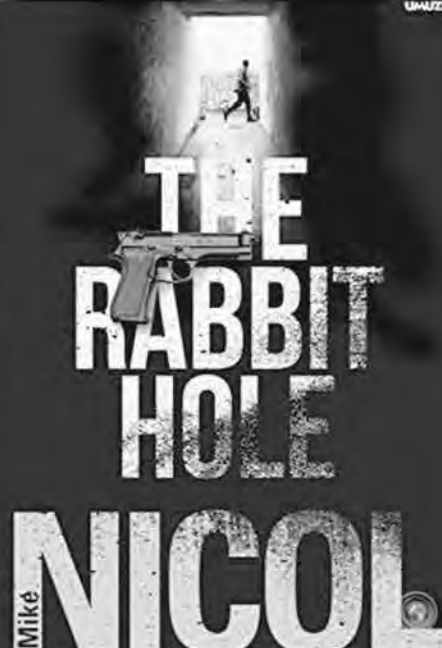
roman nigèrian

Traduït de l'anglès per M.-J. Dumoulin-A

Home and Exile
Lewis Nkosi

Forum Series

Mike

NICOL

GRACE OGOT

Asembo, Kenya, 1930 — Nairobi, Kenya, 2015

Llengua: luo i anglès

Va ser la primera dona kenyana a qui van publicar un llibre. Escrivia sobre les tradicions del seu poble convençuda que s'havia de donar a conèixer l'Àfrica precolonial. Entre els seus llibres hi ha *Aloo kod Apul-Apul* (1981) i *Ber wat* (1981), ambdós en luo, *The Island of Tears* (1980), *Land Without Thunder and Other Stories* (1968), *The Other Women* (1968), *The Strange Bride* (1989), que és la traducció de la seva obra *Miaha*, escrita originalment en luo, i *Simbi Nayme, the Lake that Sank* (2018), publicada pòstumament pel seu home.

Quan Grace Ogot era a Anglaterra formant-se per ser infermera, escrivia cartes a l'historiador B. A. Ogot, aleshores el seu promès. L'autora explica: «Al cap d'unes quantes cartes, em va escriure i va dir "Grace, saps que podries escriure poesia?, perquè les teves cartes són tan romàntiques!". Naturalment vaig pensar que ho deia perquè estava enamorat i això era tot. Li vaig contestar i li vaig dir: "Mira, noi, jo no entenc la poesia, no en llegeixo i mai n'escriuré". Ell era molt tossut amb això i finalment em va dir: "Si no pots escriure poesia, per què no contes curts?". Vaig provar-ho i va funcionar».

Fragment de l'obra *Land Without Thunder and Other Stories* (1968)

La família d'Owuor no ens va tractar bé quan els vam preguntar per la noia. Sembla que els havia arribat el rumor que el noi, el vostre fill, voldria demanar la seva mà. Van insistir que Awiti era massa jove, que se'ls hauria de donar més temps. Però els vam pressionar. Vam veure la noia —és bonica i madura per al matrimoni. Aleshores la família es va reunir a fora i, quan van tornar, ens van dir que l'Awiti podria no voler casar-se amb el fill del cap.

CHRISTOPHER OKIGBO

Ojoto, Nigèria 1932 — Nsukka, Nigèria 1967

Llengua: anglès i igbo

Va ser un poeta igbo. Tot i que va publicar bona part de la seva obra a *Black Orpheus*, una revista que publicava obres d'autors africans i afroamericans, ell rebutjava la idea que hi hagués poetes «negres»; per això també era un detractor de la Négritude. Per aquest motiu, l'any 1966 va rebutjar el premi que li van concedir al festival Internacional d'Arts Negres de Dakar. Okigbo va morir a la guerra de Biafra. Entre les obres que va publicar en vida hi ha *Heavensgate* (1962), *Limits* (1964) i *Silences* (1965). El 1971 es va publicar *Labyrinths* pòstumament.

EXHOTBLOG.COM

Christopher Okigbo va ser molt amic de Chinua Achebe. Junts van crear l'editorial Citadel Press. Pocs dies abans de morir, es va trobar amb Achebe a la seu de l'editorial per parlar de qüestions editorials. Achebe explica que, la tarda d'aquell dia, ja gairebé no van parlar perquè hi havia molta gent i tothom volia parlar amb Okigbo. Pocs dies després, un vespre que Achebe tornava amb cotxe cap al seu poble, va sentir a la ràdio que el seu amic havia mort en una acció de guerra.

Fragment del poema «Love Apart» (1963)

La lluna ha ascendit entre nosaltres
entre dos pins
que s'inclinen l'un cap a l'altre

L'amor ha ascendit amb la lluna
S'ha alimentat de les nostres tiges solitàries

I ara som ombres
que s'aferren l'una amb l'altra
però que només besen l'aire

BEN OKRI

Minna, Nigèria, 1959

Llengua: anglès

NEWYORKER.COM

El 2009 va inventar una nova forma poètica que va anomenar «Stoku», que és una barreja d'història o relat curt (*short story*) i haiku. En va publicar tretze peces al llibre titulat *Tales of Freedom*, que s'ha fet tan popular que n'apareixen citacions a sèries de televisió com ara *Criminal Minds*.

Durant la seva infantesa es va traslladar a Anglaterra durant uns anys amb la seva família, i hi retornà per viure-hi fins a l'edat adulta. Va estudiar Literatura Comparada a Londres i, simultàniament, va començar a publicar els seus escrits. Quan tenia 32 anys, el 1991, va guanyar el Booker Prize amb la novel·la *The Famished Road* (*El camino hambriento*, Ediciones La Otra Orilla 2008, traducció d'Ana Gómez de Cárdenas), que de seguida va esdevenir un èxit de vendes absolut. Amb aquesta novel·la esdevenia l'autor més jove a rebre el premi. *The Famished Road* és el primer llibre d'una trilogia que continua amb *Songs of Enchantment* (1993) [*Canciones del encantamiento*, Ediciones La Otra Orilla 2008, traducció d'Hernan D. Caro] i *Infinite Riches* (1998) [*Riquezas infinitas*, editorial El Cobre 2009, traducció de Juanjo Estrella]. D'aleshores ençà ha publicat un gran nombre d'obres en diversos gèneres, que inclouen també l'assaig, el teatre i l'escriptura fílmica. Ell es considera sobretot un poeta, malgrat que destaca per la seva obra novel·lística. L'any 2019, *Astonishing the Gods* (1995) va ser seleccionada per la BBC com una de les 100 novel·les que han modelat el nostre món. Ha rebut nombrosos guardons i reconeixements, entre els quals hi ha el de Cavaller de l'Ordre de l'Imperi Britànic (OBE).

Fragment de l'obra *The Famished Road* (1991)

Em vaig adonar que, en un racó, a l'altra banda de l'espai on ells dinaven amb un plaer tan innocent, assegut amb un aire d'abandó i desolat, hi havia el fantasma del seu fill. Havia perdut tots dos braços, la meitat de la cara es veia aixafada, i els ulls li havien explotat. Tenia unes ales blavoses. Era el fantasma més trist de la casa.

Traducció d'Isabel Alonso Breto

ONDJAKI

Angola, 1977

Llengua: portuguès

BONASHISTORIAS.COM.BR

Ondjaki sol tenir una bona relació amb els seus traductors. En general, quan un editor estranger vol publicar-ne un llibre, li diu a l'agent que envii el seu correu electrònic a la persona que el traduirà. En una ocasió ho va fer així, com sempre. Però el traductor li va contestar: «he traduït Luís de Camões, he traduït Fernando Pessoa... i mai no me n'ha calgut el correu electrònic». A la qual cosa l'autor va replicar: «En el cas de Camões no tinc tanta pressa, però si per casualitat aconseguís el correu de Fernando Pessoa, si us plau passi-me'l, tinc un munt de preguntes per fer-li».

Explicat pel mateix autor

Pseudònim de Ndalú de Almeida. Novel·lista, contista i poeta. Va estudiar sociologia i literatura. Va publicar un llibre de poemes, *Actu Sanguíneu* (2000), amb només vint-i-tres anys, i des d'aleshores s'ha mostrat força prolífic. La seva primera novel·la, *Bom dia camaradas* (2000), reflecteix el període postindependència d'Angola des d'una mirada infantil, suposadament ingènua, que l'autor utilitza per fer un retrat lúcida i crític de la seva societat. Farà servir el mateix recurs a *Avó Dezanove e o segredo do soviético* (2008), amb el qual va guanyar el prestigiós premi brasiler Jabuti. La seva obra ha obtingut altres premis i reconeixements, com el premi Grinzane al millor autor africà (2008) i el Saramago (2013).

Fragment de l'obra *Avó Dezanove e o segredo do soviético* (2008)

Era el toc del Camarada Bunatardov, sempre tres vegades, així una mica separades.

—Àvia Nhète, put obril, su jo, Bilhardov. Pluja molt, aquí.

—Fa deu anys que és aquí i encara no ha après el portuguès d'Angola. Aquests soviètics són una vergonya del socialisme lingüístic —va dir l'Àvia Catarina.

Mentre ell entrava tot xop i estrenyia la mà de l'Àvia Agnette, ens vam asseure tots a l'escala com si fos la sessió matinal del cine.

—Bunatarda, minuts.

—Bunatarda, camrad —el vam imitar nosaltres. L'Àvia va fer mala cara.

MARGIE ORFORD

Londres, Regne Unit, 1964

Llengua: anglès

Va néixer a Londres però ha viscut a Sud-àfrica i Namíbia des de la seva infantesa. Com a estudiant de la Universitat de Ciutat del Cap, l'any 1985 va ser detinguda per participar en una manifestació pacífica contra el règim apartheid i va haver d'acabar els exàmens universitaris a la presó. Ha publicat cinc novel·les policíiques amb la Dra. Clare Hart, una especialista perfiladora, com a protagonista.

Fragment de l'obra *Gallows Hill* (2011)

La dona olorava l'aire. Sal, algues podrides, dièsel, els mariners que desembarcaven amb diners a la butxaca. Era ja massa vella, massa *uitgenaai*, fins i tot per als mariners borratxos que havien estat sis mesos al mar. Hi havia més carn als clubs nocturns dels barris del fons de la ciutat. Les portes tancades, els tambors dels guardes de seguretat cap per avall a l'escala. Dues prostitutes pujaven a un taxi.

Què et sembla que et diguin «reina de la ficció criminal sud-africana»? Em sento força règia. Espero que sigui més com una reina isabelina que com a noia Bolena. Seria millor per a les vendes.

Alguns diuen que la ficció criminal és l'única manera de plantejar els temes socials que ens importen més. És així?

Primer de tot soc una narradora, però els assassinats, la crueltat i el poder han sigut els temes principals dels contes des del primer foc a la primera caverna. La ficció criminal, però, s'ubica als carrers urbans pobres on els problemes socials tenen el protagonisme: la pobresa i la riquesa, el perill per a les dones, la història d'una societat complexa. Així que aquests problemes socials sorgeixen d'això, tothom ve d'algun lloc. I arrossegueu el tema social.

Entrevista amb Sue Lord

YAMBO OUOLOGUEM

Bandiagara, Mali, 1940 — Sévaré, França, 1979

Llengua: francès

La seva ciutat natal, Bandiagara, al país Dogon, és cruïlla de diferents cultures i llengües. De fet, Yambo Ouologuem parlava diverses llengües, tot i que només va escriure en francès. Va fer estudis superiors a França, on també va treballar de professor. L'any 1968 publica una novel·la amb el títol de *Le devoir de violence*, que té una molt bona acollida crítica i que el fa guanyador del premi Renaudot, per primera vegada concedit a un escriptor africà. La novel·la és molt crítica amb l'actitud de les elits africanes davant de la colonització, fet que en aquell moment de descolonitzacions recents i una certa mitificació d'Àfrica, va provocar força polèmica. Més endavant publicarà diverses novel·les amb pseudònim, com ara *Les mille et une bibles du sexe* (1969), novel·la eròtica, o *Lettre à la France nègre* (1969). No ha estat traduït al català.

Fragment de *Le devoir de violence* (1968)

Però aquesta gent és civilitzada, civilitzada fins al moll de l'os! Avingudes amples pertot, tranquil·les, pacífiques, on es respira la grandesa d'un poble, el seu geni humà... L'imperialisme blanc s'hi va haver d'infiltrar, amb la seva violència, el seu materialisme colonitzador, perquè aquest poble tan civilitzat caigués de cop en un estat salvatge, es veiés acusat de canibalisme, de primitivisme, mentre que, per contra —un testimoni: l'esplendor del seu art—, la grandesa dels imperis de l'Edat Mitjana constituïa el veritable rostre de l'Àfrica, sàvia, bella, rica, ordenada, no violenta i poderosa, a més d'humanista: el bressol mateix de la civilització egípcia.

Quatre anys després de la publicació de *Le devoir de violence*, el Times Literary Supplement va denunciar que hi havia un fragment plagiat de la novel·la *It's a Battlefield* (Graham Greene, 1934). Després també es va dir que tota la novel·la s'havia inspirat de molt a prop en *Dernier des justes*, d'André Schwarz-Bart, i que Ouologuem havia substituït els jueus per africans. Tanmateix, en una carta a l'editor, Schwarz-Bart deia que estava encantat que l'autor africà s'hagués inspirat en la seva novel·la, i que en tot cas no era Ouologuem qui li havia d'agrair res, sinó al contrari. *Le devoir de violence*, però, no es va tornar a publicar fins quaranta anys després de la polèmica.

YVONNE ADHIAMBO OWUOR

Nairobi, Kènia, 1968

Llengua: anglès

Va estudiar Literatura i Història a la Kenyatta University, i va completar la seva formació al Regne Unit i a Austràlia. Ha estat directora del Zanzibar International Film Festival i és molt activa en temes polítics i de medi ambient. El seu relat *Weight of Whispers* (2003), ambientat en el context del genocidi de Ruanda, guanyà el prestigiós premi Caine d'Escripura Africana l'any 2003. Després ha publicat dues novel·les, *Dust* (2014) i *The Dragonfly Sea* (2019). El 2016 va rebre la distinció del Head of State Commendation de Kenya per les seves contribucions culturals a la vida del país.

POCOLIT.COM

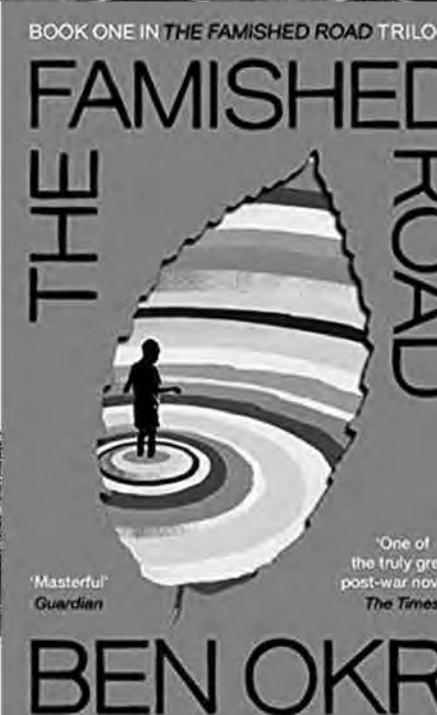
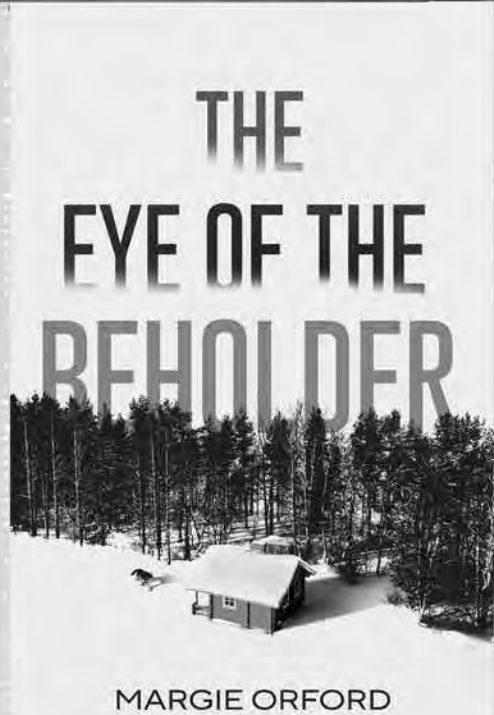
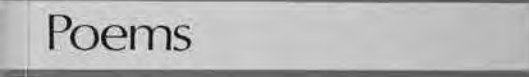
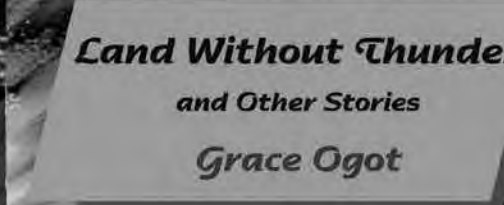
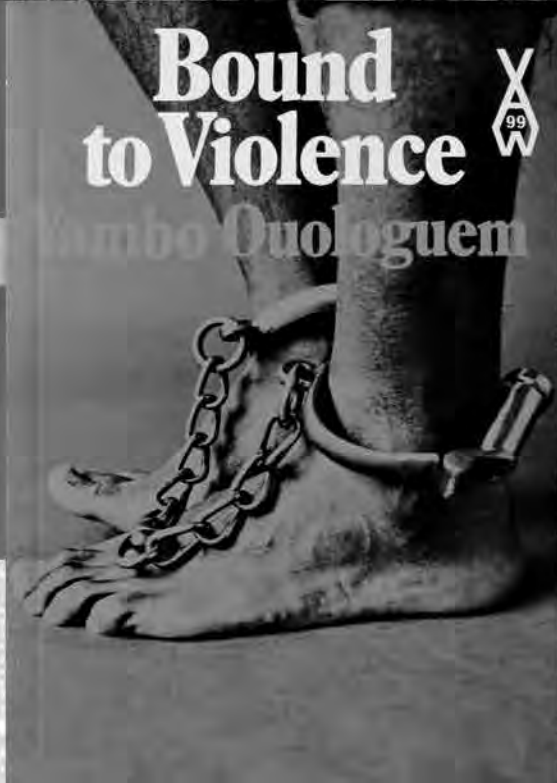
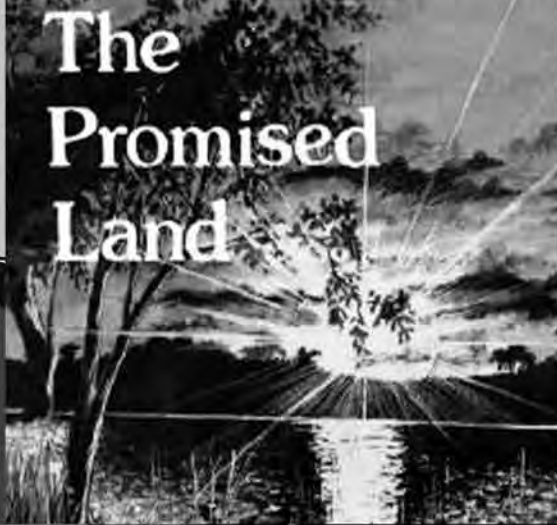

El seu relat *The Knife Grinder's Tale* (2005) relata la tràgica història d'un pare que investiga la raó de la mort del seu fill adolescent en una barriada de Nairobi. Un estudiant de cinema de la Southern University de Califòrnia, R. L. Hooker, va llegir-lo i, impressionat, va voler adaptar-lo al cinema per a la seva tesi de final de carrera. Va saber que Adhiambo Owor feia una conferència en una universitat de l'estat de Massachusetts i va trucar a tots els hotels d'aquella ciutat fins que la va localitzar. Li va enviar un missatge per fax que els treballadors de l'hotel van passar per sota la porta de l'habitació de l'escriptora. Ella el va trucar i li va dir: «Déu meu, de debò? Aquí tens la història, endavant!».

Fragment de l'obra *Weight of Whispers* (2003)

En Roger, el majordom, ja servia a casa nostra abans del meu naixement, feia trenta-set anys. Va repararèixer a la nostra porta la vesprada del cinquè dia després de la mort dels dos presidents. Havia desaparegut el dia que van ocórrer les morts a l'avió. El dia que va ressorgir, estàvem celebrant el tercer aniversari del meu compromís amb Lune. Jo havia pensat que l'olor que va envair l'habitació amb la seva presència es devia simplement al formatge gorgonzola que en Lune acabava d'obrir.

Traducció d'Isabel Alonso-Breto

FERDINAND OYONO

Ngoulemakong, Camerun, 1929 — Yaoundé, Camerun, 2010

Llengua: francès

Va escriure una trilogia en què descriu la vida dels camerunesos en el temps de la colonització. La primera novel·la, *Une vie de boy* (1956), traduïda al català per Bruna Nogué Escarhuela amb el títol *La vida d'un boy* (2019) per a Wanafrica, explica la vida d'un noi instruït que ha de servir el comandant d'un districte de la colònia, i escriu les seves experiències en un diari. La segona, *Le veïx nègre et la médaille* (1956), se centra en la festa del 14 de juliol, i la tercera, *Chemin d'Europe* (1960), explica la història d'un jove camerunès que vol anar a estudiar a França.

Ferdinand Oyono va ser ambaixador del Camerun i també va ocupar tres ministeris. Quan era ambaixador a París, l'escriptor camerunès Mongo Beti va publicar *Main basse sous le Cameroun* (1972), un llibre que denunciava que la independència de Camerun era només nominal. Oyono, com a ambaixador, va sol·licitar la prohibició del llibre, i després d'una llarga batalla judicial, l'editor François Maspéro va aconseguir anul·lar la prohibició de la publicació l'any 1976.

Fragment de l'obra *La vida d'un boy* (1956)

Un presoner ha dut dos pollastres i un cistell d'ous a la residència. Significa que el director de la presó ha tornat del viatge. Els blancs de Dangan sempre envien alguna cosa al comandant quan tornen de foravila. El doctor és el que s'hi mira més.

He ofert el pollastre i els ous a l'amo. S'ha empassat dos ous crus. Em feia venir basques. Li he preguntat si volia ous crus per dinar. M'ha ensenyat la porta... Tot i això, l'he ajudat a calçar-se les botes d'aigua perquè plovia. Els he acabat de passar el drap. Quan se n'anava, el comandant m'ha trepitjat els dits. No he cridat. Ell no s'ha girat.

Traducció de Bruna Nogué Escarhuela

OKOT P'BITEK

Gulu, Uganda, 1931 — Kampala, Uganda, 1982

Llengua: acholi

Va ser un poeta d'origen acholi que va escriure la seva primera obra, *Lak Tar Miyo Kinyero Wi Lobo* (1953), en luo. L'any 1966 va publicar *Wer pa Lawino* (*cançó de Lawino*) en acholi, un llarg poema satíric segons la crítica, però, en realitat, un plany, com l'autor anuncia en la traducció que ell mateix en va fer a l'anglès (*Song of Lawino: a lament*), i que és la queixa d'una dona ignorada pel marit alienat per la cultura occidental. Com a antropòleg es va interessar també pel folklore, la religió i la cultura tradicional dels luos i els acholis, i va traduir poesia tradicional a l'anglès.

Fragment de l'obra *Corn del meu amor* (1974)

Tidi pa liwota
Tidi pa liwota ye
Tidi ma myero, ada
Tidi
Liwota yo
Liwota dong mot
Layai na

La meva estimada és petita
La meva estimada és petita, oh
És petita i molt bonica
És petita
La meva estimada, oh
Creix a poc a poc, amor, no hi ha pressa
Oh, el meu amor

Durant una entrevista de Robert Serumaga, Okot p'Bitek va dir: «M'agrada veure el Teatre Nacional com una mena de taller on es fa molta feina experimental. Realment el problema és que als pobles no tenim teatre artificial o música artificial ni res que s'hi assembli, i amb 'artificial' vull dir coses que es treuen fora de context. Als pobles tens danses de la mort o danses de casament i coses així, i la poesia i les danses de la mort són sobre la mort i són molt reals, i quan la gent repeteix aquests poemes vessen llàgrimes al mateix temps. M'agradaria veure que al Teatre Nacional hi portem aquesta cosa tan autèntica, aquest drama tan real dels pobles, hi experimentem i mirem com podem projectar-lo. No només d'una part d'Uganda a una altra pels problemes lingüístics, sinó al món».

ALAN PATON

Pietermartizburg, Sud-àfrica, 1903 — Durban, Sud-àfrica, 1988

Llengua: anglès

Va ser un escriptor i polític sud-africà que sempre va lluitar contra l'apartheid. La seva primera novel·la, *Cry, the Beloved Country* (1948), ha estat traduïda a moltes llengües, entre les quals el català, a càrrec de Ramon Planas, amb el títol *Plora, pàtria estimada* (2011), per a Club Editor. En aquesta novel·la trobem una de les frases més conegudes de Paton: «El meu cor només tem una cosa, i és que un dia, quan ells (els blancs) es posin a estimar, es trobin que nosaltres (els negres) ens hem posat a odiar».

La primera edició de *Cry, the Beloved Country* es va exhaurir el primer dia que va sortir. Es calcula que, fins a la mort de l'autor, se n'havien venut quinze milions d'exemplars. D'aquesta novel·la se n'ha fet un musical i també dues pel·lícules, la primera dirigida per Zohan Korda i la segona per Daniel Roodt.

Fragment de l'obra *Cry, the Beloved Country* (1948)

L'herba és tan espessa i tofuda que no hi ha manera de veure la terra. Reté la pluja i la boira, que xopen la terra i alimenten els rius per totes les barrancades. L'herba és tan abundant que no hi ha prou prats per pasturar-hi ni prou incendis per destruir-la. Descalceu-vos per caminar-hi, perquè aquesta terra és tan sagrada encara com quan sortí de les mans del creador. Protegiu-la, guardeu-la perquè protegeix els homes, és la guardiana dels homes. Destruïu-la, i l'home és destruït.

Traducció de Ramon Planas

PEPETELA

Benguela, Angola, 1941

Llengua: portuguès

Artur Pestana, àlies Pepetela (que en quimbundo vol dir pestanya, com el seu cognom) és un novel·lista d'una llarga trajectòria. Les seves primeres novel·les, *As aventuras de Ngunga* (1972), *Muana Puó* (1978) i *Mayombe* (1979), les va escriure mentre era a la guerrilla anticolonialista. Són narracions amb un cert caire pedagògic i una ideologia revolucionària explícita, però també amb esperit crític. Amb la independència, Pepetela va ocupar càrrecs importants al govern relacionats amb l'educació. Un cop fora de la política, l'autor ha conreat sovint la novel·la històrica i ha fet ús del paral·lelisme entre èpoques més o menys remotes i l'actualitat. A partir de la dècada dels noranta adopta un to més àcid quant a l'evolució política d'Angola. *A geração da utopia* (1992) és un retrat de la desil·lusió d'una part dels qui van lluitar per la independència davant dels instal·lats en el poder. L'any 1997 va obtenir el premi Camões.

Fragment de l'obra *A geração da utopia* (1992)

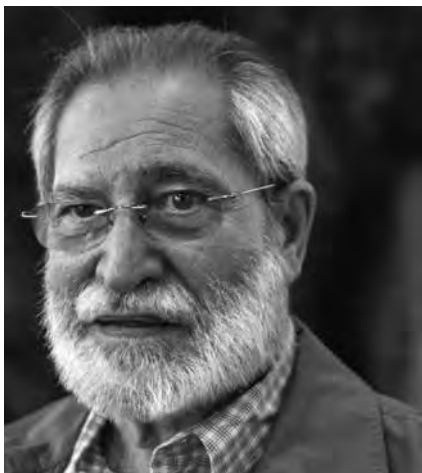
—No et cau bé.

—Potser perquè me'n queia massa. Saps què, la desil·lusió és el pitjor que hi ha. Era com el meu germanet, tractat amb tot l'afecte. Li perdonava tots els petits defectes, el defensava quan calia, me'n refiava. Al capdavall, no és res més que un oportunista.

—Exageres. És un dirigent capaç...

—Com tots, mentre són dirigents. Són tots capaços i honestos, sense excepció. Quan un deixa de ser dirigent, llavors és quan se sap que al final era un incompetent i un corrupte.

Una de les novel·les de Pepetela té de protagonista un personatge fascinant de la història anglesa. Es tracta de *Lueji: o nascimento de um império* (1990). Lueji va ser, en efecte, la sobirana del regne Lunda durant uns anys del segle XVII. La seva personalitat ha estat mitificada i també presentada de maneres controvertides: com una dona amb un enorme caràcter, sovint cruel, però també com una governant hàbil i innovadora. Altres escriptors, com el també angolès José Eduardo Agualusa o el brasiler Alberto Mussa, n'han fet un personatge literari.

LENRIE PETERS

Banjul, Gàmbia 1932 — Dakar, Senegal 2009

Llengua: anglès

Va ser un escriptor gambià. Es va formar a Freetown i a Cambridge, i va treballar a diversos hospitals d'Anglaterra fins que va tornar a Gàmbia, on va fer de cirurgià. Entre les seves obres hi ha els poemaris *Satellites* (1967) i *Katchikali* (1971), i una única novel·la, *The second round* (1965).

Fragment del poema «The panic of growing older» (1967)

Ama Ata Aidoo diu de Lenrie Peters: «Els seus poemes per a mi tenen ecos de Soyinka. Trobes que tenen el mateix domini de la llengua anglesa i en conseqüència el mateix ús relaxat que en fan. I també hi ha l'aproximació familiar als temes, però la comparació s'acaba aquí... La imaginació del poeta vaga per una zona il·limitada de la terra, des de Kroo Twon fins a Txaiovski, i de levtuixenko a l'explosió de la bomba atòmica. Això no és una mancança, atès que li dona al poema una sòlida ressonància metropolitana que pot atraure els parlants de llengua anglesa».

El pànic
a fer-se gran
s'escampa com ales bategant
any rere any.

Als vint
calmat per l'esperança
d'èxits gegantins
temps i exploració.

Als trenta,
un sobtat batec de
dolor. Els tests de laboratori
no tenen res per ensenyar

Les cames lligades
a la domesticitat no
permeten salts sobtats
a la lluna.

SOL T. PLAATJE

Boshof, 1876 — Johannesburg, Sud-àfrica, 1932

Llengua: setswana

Va ser un escriptor i lingüista que escrivia habitualment en setswana. Fundador i primer secretari general del South African Native National Congress que va acabar sent l'African National Congress. Plaatje va ser un lluitador que va viatjar molt cercant suports per a la seva causa. La seva obra *Mhudi* (1919) és considerada la primera novel·la en anglès escrita per un sud-africà negre. A més del setswana, Plaatje va aprendre sis llengües més i això li va permetre treballar d'interpret i traduir, entre d'altres autors, William Shakespeare al setswana.

Fragment de l'obra *Native Life in South Africa* (1916)

Una de les coses més sorprenents en relació amb el tracte injust als nadius per part dels blancs de Sud-àfrica és el profund silenci de l'Església Reformada Holandesa, que pràcticament és ara l'església estatal de Sud-àfrica. Aquest cos cristià no només exclou els creients de color de la participació en els seus serveis, sinó que els denunciaria davant la llei, o els atacaria violentament, si visitessin els seus llocs de culte en altres moments.

WIKIPEDIA

Sol T. Plaatje va escriure una única novel·la i ho va fer en anglès. El motiu de la tria l'explica ell mateix en el pròleg: «Aquest llibre ha estat escrit amb dos objectius: (a) interpretar per al públic lector una fase del "fons de la ment nativa"; i (b) amb els diners dels lectors, recollir i imprimir (per a les escoles bantus) els contes populars setswanes, els quals, amb la difusió de les idees europees, s'estan oblidant ràpidament. Esperem així frenar aquest procés cultivant l'amor per l'art i la literatura en vernacle.»

KOLEKA PUTUMA

Port Elizabeth, Sud-àfrica, 1993

Llengua: anglès

S'ha convertit en una de les veus més influents del continent, no només en l'àmbit literari. Tant la seva poesia com el teatre conviden a l'activisme. Un dels versos, per exemple, va ser el lema d'algunes manifestacions contra els delictes de gènere: «No vull morir / amb les mans enlaire / ni les cames obertes». El llegat de l'apartheid, el patriarcat, l'opressió del cos de les dones negres i la identitat *queer* són els temes centrals de la seva obra. El seu poema «Water» (Aigua), que va guanyar el premi PEN de 2016, s'estudia a escoles i universitats per explicar l'hidrocolonialisme, és a dir, les implicacions històriques, polítiques i racials de l'accés a l'aigua. El poemari *Collective Amnesia* (*Amnèsia col·lectiva*), publicat el 2017, va vendre moltíssims exemplars en pocs mesos i va dur Putuma a la fama internacional. En els poemes, la utilització de la x en el substantiu *womxn* desconstrueix la categoria «dona» per posar en primer pla les dones negres i *queer*. A la seva obra més recent, la peça escènica *Hullo, Bu-Bye, Koko, Come In*, Putuma reflexiona sobre l'èxit i exposa les contradiccions de la seva posició com a artista negra en institucions blanques.

Fragment de l'obra *Collective Amnesia* (2017)

Water

El record d'anar a la platja cada cap d'any / El comparteixo amb els cosins i bona part dels qui van créixer sent negres / Com els més grans ens prohibien que anéssim al fondo / per riure i esquitjar amb les nostres mitges negres i les bosses de plàstic del Shoprite lligades a les noves / extensions, ens prohibien enfilem-nos a l'onada, / Per por que fóssim una massa de negror escombrada per la marea / I que no tornéssim més / Com les escombraries.

Créixer negrx i cristixnx

El primer home / que et van ensenyar a venerar / era un home blanc. // Després vas a l'escola i hi aprens / el mateix. // No parpellegem. / No qüestionem // I és així / a tot arreu. / Sempre. // L'evangeli / és com es cola la blanquitud a casa nostra / i ens fa agenollar.

SOL
NATIVE LIFE IN SOUTH AFRICA
PLAATJE

New foreword by Kader Asmal

PICADOR
AFRICA

PEPETELA
MAYOMBE
(ROMANCE)

Okot p'Bitek
HORN OF MY LOVE
by the Author of SONG OF LAWINO

two songs
OKOT p'BITEK

Satellites
LENRIE PETERS
Poems

Alan Paton
PLORA, PÀTRIA ESTIMADA

FERDINAND OYONO

Pepetela
A Geração da Utopia

romance
97 páginas

SOL PLAATJE
MHUDI

Introduction by Sabata-mphu Mokae

UNE VIE DE BOY

LESEGO RAMPOLOKENG

Johannesburg, Sud-àfrica, 1965

Llengua: anglès

MG-CCZA

Els qui exercim la poesia com a forma d'activisme devem molt a Lesego Rampolokeng. El vaig veure i el vaig sentir la primera vegada a Barcelona a començament dels anys noranta. Vaig notar, en aquella ocasió, que el marc acadèmic li anava estret, que la seva veu demanava sortir al carrer, arribar a tothom. Quan li van preguntar sobre els seus objectius artístics, Rampolokeng va dir: «No m'importa gens ni mica si això agrada o no als prínceps i reis d'aquesta terra». En el documental *Giant Steps*, dirigit per G. Mphakati i A. Kaganof, Lesego Rampolokeng hi surt dient que odiava la poesia perquè la que coneixia, com la de Shakespeare o els poetes romàntics, era una cosa alienant. Diu que fins i tot les cançons infantils que s'ensenyaven als nens eren cançons amb què no es podia identificar de cap manera. Posa d'exemple «Baa, Baa, Black Sheep», i afirma que no es podia identificar amb l'ovella, que ell era més aviat una «cabra de muntanya».

En resposta a la violència i al catolicisme de la seva infantesa, i inspirat en el moviment del Black Consciousness i en els escrits de Franz Fanon, es va afirmar com a poeta durant els tensos anys vuitanta, enmig de les insurreccions contra l'apartheid. La seva obra, que també inclou obres de teatre, àlbums musicals i novel·les, és sobretot poètica. Es tracta d'una poesia performativa i a peu de carrer, que ens ofereix una visió sense filtres de l'opressió i la degradació del sistema racista. Alguns dels seus títols destacats són *Horns for Hondo* (1991); *Talking Rain* (1993); *End Beginnings* (1993); i *Rap Master Supreme-Word Bomber in the Extreme* (1996). Per la seva reticència a complaure el poder i per les semblances en els temes i en la força de l'estil, sovint se'l compara amb un altre *poète maudit* de les lletres africanes, el zimbabuès Dambudzo Merechera.

Fragment de l'obra «Roses de sang»

La nova Sud-àfrica havia arribat, llançant els seus rajos històricament esmolats, racialment carregats / amb ossos que cruixien, plena de teranyines i arrugues / banyant-se en sang / estenia tires de carn humana que és el pernil del món occidental a l'estenedor / els gossos de la capital saltaven per aconseguir-ne un tros / els seus lladruocs ressonaven a les parets de la casa de la veritat / els ullals esquinçaven els fonaments / els cadàvers eren pals de fregar que polien les sales del poder / els vampirs es passejaven amb americana i corbata i s'asseien a taules per sopar i discutir el futur davant d'una copa de sang / el marc dels mercaders de la mort havia arribat, lluitant sota el pes de les calaveres i dels ossos.

SHAABAN ROBERT

Tanga, Tanzània 1909 — Dar es Salaam, Tanzània, 1962

Llengua: suahili

Va ser un poeta suahili que ha estat considerat com un dels més grans en aquesta llengua. Entre les seves obres en prosa hi ha dos textos autobiogràfics: *Maisha Yangu* (*La meva vida*, 1949) i *Baada Miaka Hamsini* (*Després dels cinquanta*, 1966). El seu poema «Amina» és considerat pels crítics com el més bonic que s'ha escrit mai en suahili. Shaaban Robert va contribuir a l'estandardització del suahili i el president Julius Nyerere el va prendre com a model per a la creació de nou lèxic en suahili.

UNITEDREPUBLICOF TANZANIA.CO

Vaig tenir el privilegi i el plaer inusitat de conèixer el xeic Shaaban Robert, el principal poeta suahili, i estava molt deprimat per l'apatia del seu poble per la literatura suahili. Em va explicar la dificultat que tenia per publicar nous treballs i com una universitat sud-africana va publicar un dels seus llibres i no li va pagar res fins que els va escriure una carta de protesta, després de la qual li van enviar 40 lliures.

Amb molt poc capital, xeic Robert s'ha establert com a editor i ha publicat dos llibres de poesia; un dels quals, *Masomo Yenye Adili*, tinc entès que és especialment bo. En última instància, Robert té previst publicar no només les seves pròpies obres, sinó també les d'altres escriptors africans.

«Tanganyika, jottings of a tourist», dins *Morning yet on Creation day*

Explicada per Chinua Achebe

Fragment del poema «Amina»

Jambo moja nakumbuka
sahihi ninalijua
kuwa sasa nimefika
ta'hu isikosumbua
kwayo nimefurahika
nyuma nilikobakia

Mapenzi tuliyofunga
hapana wa kufungwa

Només una cosa em ve a la memòria
la tinc per ben segura
que ara has arribat
allà on el sofriment no turmenta
amb això estic content
després d'haver-me quedat

L'amor que tu i jo nuàrem
ningú no el pot deslligar.

NAWAL EL SAADAWI

Kafr Tahlah, Egipte, 1931 — El Caire, Egipte, 2021

Llengua: àrab

Metgessa de formació, va ser una de les primeres veus egípcies a criticar obertament el sistema patriarcal i a abordar temes com l'ablació, l'avortament, la sexualitat, els abusos sexuals a menors i l'opressió de les dones. Pel seu activisme va ser acomiadada dels càrrecs a l'administració i en institucions, va ser empresonada el 1981, i el 1991 va haver d'exiliar-se per les amenaces de grups islamistes. La seva obra literària, traduïda a més de quaranta llengües, expressa els seus posicionaments socials i polítics, especialment sobre la discriminació de les dones en la societat egípcia. Va ser declarada doctora *Honoris Causa* per diverses universitats, i ha rebut nombrosos reconeixements internacionals: el premi Nord-Sud del Consell d'Europa el 2004, el premi Dona de l'Any del Regne Unit el 2011, el premi Sean MacBride per la Pau d'Irlanda el 2012, l'Ordre Nacional del Mèrit de França el 2013 i el premi Internacional Catalunya el 2003. En català s'han publicat alguns dels seus llibres, com ara *La dona que buscava* (Proa 1998, traducció d'Agustí Balaguer), *La cançó circular* (Proa 1999, traducció de Néstor Uría), o *Dona al punt zero* (Angle Editorial 2017, traducció d'Anna Turró).

Nawal el Saadawi va pagar car el seu activisme. Tanmateix, amb 79 anys afirmava: «Amb l'edat em torno més radical. He vist que hi ha escriptors que quan són vells es tornen més suaus. A mi em passa al contrari. L'edat em fa més rabiosa».

Fragment de l'obra *Dona al punt zero* (1973)

La gent que em veia escopir sobre les fotos potser es pensava que coneixia personalment aquells personatges, però no és així. Jo només soc una dona. I no hi ha cap dona al món que pugui conèixer tots els homes que surten als diaris. Al capdavall, jo només era una prostituta amb èxit. I per molt èxit que tingui una prostituta, no pot conèixer tots els homes. Així i tot, tots els homes que he conegut m'han inspirat un mateix desig: el d'aixecar la mà i girar-los la cara.

Traducció d'Anna Turró

AMINA SAÏD

Tunis, Tunísia, 1953

Llengua: francès

Poeta i traductora. Des de l'any 1979 resideix a París i hi treballa com a periodista. Tradueix literatura de l'anglès al francès i, a més de diversos poemaris, ha publicat també dos reculls de contes populars tunisencs. El 2004 va rebre el premi internacional de poesia Antonio Viccaro i, el 2006, el seu recull poètic *Las arenas funámbulas*, traduït per Ángela Serna, va ser publicat pel Ministeri de Cultura de Veneçuela.

WORDSWITHOUTBORDERS.ORG

Amina Saïd va començar a escriure poemes als onze anys. Un dia, a escola, una mestra li va prendre el quadern mentre n'escrivia un en comptes d'atendre a la lliçó. Un cop va haver llegit el poema que havia escrit l'alumna, la mestra no es va pas enfadar, sinó que la va encoratjar a dedicar-se a la poesia.

Fragment del poema «Nous sommes les hôtes inconnus»

Som els hostes desconeguts
a la casa del món
el mar l'onada l'escull
el navegant que descobreix
l'absència de boies
som l'ull que veu l'ull
i la visió que ens esborra
som el que mirem
en el fons dels ulls
i que sap que som [...]

TAYYEB SALEH

Karmakol, Sudan, 1967 — Londres, Regne Unit, 2009

Llengua: àrab

Fou novel·lista i col·laborà com a articulista en diversos periòdics àrabs. Estudià agronomia a la Universitat de Londres. Treballà a la secció àrab de la BBC i a les oficines de la UNESCO a París. La migració i les relacions interculturals són temes sovintejats en les seves obres. La novel·la *Mawsim al-hijrah ilā al-shamāl*, publicada el 1966 —i traduïda per María Luisa Caveró amb el títol *Época de migración al Norte* (Huerga & Fierro 1998) —, el consagrà com a un dels millors escriptors àrabs del segle xx.

La novel·la *Les noces de Zain*, de Tayyeb Saleh, fou adaptada al cinema (1976) pel director kuwaitià Khàled Siddiq. La pel·lícula rebé diversos premis al món àrab, fou seleccionada pel Festival de Cannes l'any 1977 i es projectà en el marc de la secció *Quinzaine des réalisateurs*.

Fragment de l'obra *Mawsim al-hijrah ilā al-shamāl* (1966)

Per al món industrialitzat europeu, nosaltres som uns pobres pagesos, però, en abraçar el meu avi, em sento ric, com si fos un batec del cor de l'Univers. No és com un roure, alt i frondós, que creix en una terra fèrtil i plujosa, sinó com els cactus del desert del Sudan, d'escorça gruixuda i espines punxegudes, que vencen la mort perquè demanen molt poc de la vida.

KEN SARO-WIWA

Bori, Nigèria, 1941 — Port Harcourt, Nigèria, 1995

Llengua: anglès

Va ser un escriptor, poeta i productor audiovisual, autor de diverses sèries per a la televisió nigeriana, l'obra més coneguda del qual és *Sozaboy*. Més conegut com a activista mediambiental, va liderar el Movement for the Survival of the Ogoni People (MOSOP), que lluitava contra la degradació ambiental del delta del Níger com a conseqüència de l'extracció de petroli sobretot per part de la companyia Royal Dutch Shell. Empresonat diverses vegades, va ser executat juntament amb vuit activistes més.

Fragment escrit a la presó

«El que em fa patir més no és la fam que passo aquí, no son els cops de puny que em donen, no és el fred, no és l'aïllament, no és ni tan sols el fet de no saber si seré processat. El que em fa mal és saber que tot això no se sabrà, és saber que tot això serà en va».

El germà del Ken explica una escena que no he oblidat mai. Explica que quan va penjar l'auricular (després que li comunicuessin l'execució del seu germà) es va posar a mirar la rua dels tifosi nigerians, va provar d'aturar-ne un i de dir-li, instintivament, «han mort Ken Saro-Wiwa». Ho va fer perquè en Ken era molt conegut. Però s'acabava de jugar un partit important i Nigèria havia guanyat. El president nigerià havia vist el triomf des de la tribuna, al costat del màxim dirigent de la FIFA. En el fons, només s'havia mort un escriptor.

Narrat per Roberto Saviano

WILLIAMS SASSINE

Guinea, 1944 – 1997

Llengua: francès

Fill d'un libanès cristià i una guineana musulmana, va haver de marxar de Guinea el 1961 per la seva oposició a Sékou Touré i va viure bona part de la seva vida a l'exili: al Gabon, a França, a Libèria, a Mauritània... Va fer mil feines, però va sobreviure, sobretot, com a professor de matemàtiques. Exclòs des de ben petit pels seus orígens mestissos i per la seva tartamudesa, va convertir-se en un autèntic «escriptor de la marginalitat». Ell mateix va escriure: «Agruparé tots els dissortats i junts reinventarem el bé i el mal, la justícia i la igualtat». La seva literatura està impregnada d'un humor àcid i contundent. És autor de novel·les com *Le Zéhéros n'est pas n'importe qui*, i d'un recull de contes per a infants, *L'alphabète*. Al seu país es va fer famós, sobretot, per les seves col·laboracions al setmanari satíric guineà *Le Lynx*. Diuen que va morir davant de la màquina d'escriure, elaborant una crònica per a aquest diari.

Fragment de l'obra *Le Zéhéros n'est pas n'importe qui* (1985)

Hi ha milions d'individus. La grandesa de déu és aconseguir que cadascun d'ells pensi «jo soc algú». El vostre PDG ha pogut dominar-vos perquè va comprendre que ell no era un qualsevol, quan va aconseguir convèncer-vos que un pobre no és una diferència sinó una suma. El cert és que la suma és una operació més fàcil que la resta. S'imposa gairebé sempre per allò més fàcil. Però tu, càmera, no ets un qualsevol. Ahir vas lligar.

Hi ha dies que em dic: «Soc un matemàtic fracassat», d'altres: «Soc un escriptor fracassat». Amb les matemàtiques em guanyo la vida, és veritat; perquè l'escriptura no m'aporta res més que invertir i prendre riscos. Però és un mal necessari. Jo em creia que amb les matemàtiques es podia entendre tot, resoldre-ho tot. Però no resolen res més que els problemes dels altres, no els propis. Més tard ho vaig intentar amb la medicina; crec que també és la «gran collonada». Tenia moltes il·lusions. És això, el que és estúpid: jo no hauria d'haver anat a l'escola.

Explicat pel mateix Williams Sassine, en una entrevista amb Françoise Cevaër

Nawal El Saadawi
Memòries d'una doctora

L'Albí / Narrativa

WILLIAMS SASSINE

*le Zéhéros
n'est pas
n'importe qui*

COLLECTION ÉCRITS

SHAABAN
ROBERT

Ken Saro-Wiwa

The Adventures of
Mr B Series

2

The Transistor Radio

Reading Mawsim al-Hijra
ilā al-Shamāl

For Students of Arabic

AHMAD ALSWAID AND MUNTHER YOUNES

Ken Saro-Wiwa
Sozaboy

Il bambino soldato

Prefazione di ROBERTO SAVIANO

B.C. Dalai editore

enzi Bora

Lesego Rampolokeng
HEAD ON FIRE

RANTS / NOTES / POEMS 2001-2011

**Donna
al punt zero**
Nawal El Saadawi

Traducció d'Anna Turró Armengol

Narratives

**BI
RD
SEDING**

LESEGO RAMPOLOKENG

ROUTLEDGE

Asie Editorial

LEÏLA SEBBAR

Aflou, Algèria, 1941

Llengua: francès

Va créixer a Algèria, però als disset anys se'n va anar a França a estudiar i s'hi va instal·lar. En les seves novel·les i contes sovint tracta dels conflictes dels emigrants algerians a França i especialment de la primera generació nascuda a Europa, amb problemes de desarrelament. També ha tractat la llarga i sagnant guerra civil algeriana dels anys noranta del segle xx. El paper de la dona en la cultura islàmica, la deriva conservadora, el replegament a una religiositat violenta, la repressió... són altres qüestions presents a la seva obra. Té una amplíssima obra que abasta diferents gèneres. En català únicament s'ha publicat el llibre de contes, *La noia del balcó* (*La jeune fille au balcon*, 1996), en traducció de Josep Sampere, editat per Cruïlla l'any 2000.

La tria de la llengua de creació literària és una qüestió sovint problemàtica entre els autors de països llargament colonitzats. En el cas de Leïla Sebbar, el fet de ser filla de pare algerià i mare francesa la situa en un espai bicultural però alhora de conflicte lingüístic. Un dels títols de l'autora és precisament *Je ne parle pas la langue de mon père* (*No parlo la llengua del meu pare*).

Fragment del conte «Verge sensata, verge insensata», del llibre *La noia del balcó* (1996)

I la Dora va decidir aquell mateix matí d'anar a l'institut amb un fulard i uns pantalons sota la faldilla llarga. El pare li va demanar insistentment que es tragués el hijeb a classe. Ella va negar-s'hi. La mare li ho va suplicar. Ella va negar-s'hi.

—T'expulsaran de l'institut i no tenim diners per matricular-te en una escola privada... Què farem? On aniràs? Tots aquests anys perduts..

La mare es va posar a plorar. La Dora, inflexible, va continuar negant-s'hi. La seva filla, la més llesta, era un model de pietat. En plegar de l'institut col·laborava amb les juntes de caritat musulmanes, fins i tot es presentaven a casa seva per consultar-la. La seva filla s'hi resisteix i no creu el pare i la mare. La mare es va posar a plorar. La Dora va anar a l'institut amb el hijeb.

Traducció de Josep Sampere

OUSMANE SEMBÈNE

Ziguinchor, Senegal, 1923 — Dakar, Senegal, 2007

Llengua: francès i wòlof

BBC.CO

Explica Samba Gadjigo, biògraf i marmessor de l'autor, que, després de la separació dels seus pares, el va cuidar la seva àvia materna Diodio Sène, amb molt d'afecte. «D'aquesta relació potser va néixer el gran respecte i la tendresa cap a les dones que testimonia l'obra de Sembène».

Ousmane Sembène: Une conscience africaine (2013).

Va ser un escriptor, cineasta i activista senegalès de projecció internacional. Conscient que la literatura arriba a un públic més reduït, i després del seu pas pels estudis de cinema Gorki de Moscou, va iniciar la seva carrera cinematogràfica cap als quaranta anys, una edat en la qual la seva experiència vital l'havia posat en contacte amb els més desfavorits. Va ser el primer realitzador a produir una pel·lícula al seu país, fet que li va valer el qualificatiu de pare del cinema africà. Tota la seva obra cristal·litza un compromís polític i social amb temes com la defensa de les llengües i les tradicions africanes, la denúncia del colonialisme, la crítica a les noves elits africanes sorgides després de la independència, la lluita contra la poligàmia i la mutilació femenina, i la promoció de l'empoderament de la dona africana.

Fragment de l'obra *Le mandat* (1966)

Com segur que ja saps, soc a París. Gràcies a Déu, estic bé. Penso en vosaltres nit i dia. No he vingut a França per ser un pòtol, ni un criminal, sinó per treballar i guanyar uns quants diners i, si Déu vol, aprendre un bon ofici. A Dakar no hi ha feina. No em podia quedar assegut tot el dia, any rere any. Quan s'és jove, això no és bo. Per venir, vaig haver de demanar diners. És veritat que no vaig dir res del que em ballava pel cap, ni a tu ni a la meva mare. No em podia quedar sense fer res i perdre el temps. Ara tinc edat de casar-me, de tenir una dona. Els diners que vaig demanar els he tornat. És per això que des que vaig arribar a França no havia escrit ni enviat diners a ningú. Gràcies a Déu, ara tinc el camí lliure. No s'ha de fer cas del que diuen, si a França un es perd és perquè vol.

LÉOPOLD SÉDAR SENGHOR

Joal Fadiouth, Senegal 1906 — Verson, França 2001

Llengua: francès

WIKIPEDIA

Senghor va ser el coordinador de *l'Anthologie de la nouvelle poésie nègre et malgache de langue française*, que Jean-Paul Sartre va prologar. S'hi planteja la qüestió de la llengua: «És als negres a qui aquests negres es dirigeixen i és per parlar-los dels negres» i «per incitar els oprimits a reunir-se, han de recórrer als mots de l'opressor».

Va ser un escriptor i polític senegalès. Membre fundador del moviment de la Négritude, el primer moviment literari d'escriptors negres que, tot i preconitzar un «retorn a les arrels» i el rebuig a la cultura europea, s'expressa exclusivament en francès. Senghor, que afirmava que les llengües europees són fetes per a pensar i les africanes per a sentir, també creia que en llengües africanes no es podia escriure cap novel·la. Finalment, va ser el primer membre africà de l'Acadèmia Francesa. També va ser el president del Senegal després de la independència. Autor, entre d'altres, de *Chants d'ombre* (1945), *Hosties noires* (1948), *Éthiopiennes* (1956) i *Nocturnes* (1961). L'any 1966 l'editorial Nova Terra va publicar-ne un assaig, *El racisme en el món*, en traducció de Ramon Folch i Camarasa.

Fragment de «Femme noire» de l'obra *Chants d'ombre* (1945)

Dona nua, dona obscura!
Fruita madura de carn ferma,
èxtasis foscos de vi negre,
boca que fa lírica la meva boca.

Sabana d'horitzons purs,
sabana que tremola amb les carícies fervents
del vent de l'est.

Tam-tam esculpit,
tam-tam tens que ressona
sota els dits del Vencedor.

La teva veu greu de contralt
és el cant espiritual de l'Estimada.

NAJWA BIN SHATWAN

Agadàbia, Líbia, 1970

Llengua: àrab

És poeta, dramaturga i narradora. Professora a la Universitat de Bengazi, el 2017 es doctorà a la Universitat de La Sapienza, a Roma, amb una tesi sobre el tràfic d'esclaus a Líbia durant l'Imperi Otomà. La darrera novel·la que ha publicat tracta, precisament, de l'esclavatge. L'obra ha obtingut un gran ressò al món àrab. La novel·la explica la història d'Àtiga, filla d'una esclava negra, la sudanesa Tawida, i de l'amo llibi que la va adquirir.

ARABICFICTION.ORG

La seva obra *Zarayeb al-abid* és la primera novel·la d'una autora líbia contemporània traduïda a l'anglès i publicada per una editorial d'abast internacional.

Fragment de l'obra *Zarayeb al-abid* (2020)

Dreta amb un peu fora de l'habitació de la vella i un peu dins, la criada de Lallahum ens cridava. Era negra com nosaltres, i el rostre que mirava des del cim del seu pesant cos negre havia vist molts dies a la Terra. Però ens va reconèixer i ens va entendre encara que no parléssim. Pot ser que vingués d'Abuja, Darfur, Wadi Dum o d'altres llocs. O l'havien donat a causa de la fam i de les privacions al cap de la seva tribu perquè la pogués vendre per alimentar els seus fills i les seves dones, o l'havien robat caravanes líbies.

LOLA SHONEYIN

Ibadan, Nigèria, 1974

Llengua: anglès

És una escriptora que ha publicat els poemaris *So All the Time I Was Sitting on an Egg* (1998), *Song of a Riverbird* (2002) i *For the Love of Flight* (2010). En el camp de la narrativa va publicar *The Secret Lives of Baba Segi's Wives* (2010), la primera novel·la seva traduïda a set llengües. La seva segona novel·la, *Harlot*, la història d'una noia que es fa gran en el període colonial i que acaba regentant una casa de cites, no va trobar editor.

WIKIPEDIA

Entre les primeres publicacions de Shoneyin hi ha un conte curt sobre una dona nigeriana que abandona el seu marit per anar-se'n amb una dona austríaca. Aquest conte va obrir el debat sobre l'homosexualitat a Nigèria.

Fragment de l'obra *Harlot*

Quan la nova esposa va arribar, la meva mare va plorar molts dies. Però la nostra gent diu que només una dona egoista vol gaudir del seu home ella sola. La nova muller es va instal·lar en una habitació en la casa de tres compartiments que el meu pare havia construït amb els seus estalvis. El papa no li va demanar a la meva mare que anés amb ella, així que va començar a comportar-se com si el papa li hagués ruixat tot el cos amb pebre.

LEÏLA SLIMANI

Rabat, Marroc, 1981

Llengua: francès

Als 18 anys va marxar a París, on va estudiar Ciències Polítiques i Periodisme. Amb la primera novel·la, *Dans le jardin de l'ogre*, va rebre el reconeixement unànime de la crítica. Va guanyar el premi literari més prestigiós de França, el Premi Goncourt, per *Una dolça cançó* (traducció al català de Lluís-Anton Baulenas, Edicions Bromera, 2017), que, traduïda a més de quaranta idiomes, va ser un autèntic fenomen mundial. La novel·la *El país dels altres: Guerra, guerra, guerra*, primera part d'una trilogia sobre la descolonització i les seves conseqüències, ha estat traduïda al català per Valèria Gaillard (Angle Editorial, 2021), i va guanyar el XXII Premi Llibreter. Actualment és la representant de França al Consell de la Francofonia.

Fragment de l'obra *El país dels altres* (2020)

La seva alçada, la seva blancor, el seu estatus d'estrangera la mantenien al marge del cor de les coses, d'aquest silenci que fa que ens sentim a casa. Assaboria l'olor del cuir en l'estretor dels carrers, com la del foc de fusta i de la carn fresca, l'olor barrejada de l'aigua estancada i les peres massa madures, de les tifes dels ases i les serradures de fusta. Però no tenia paraules per a això.

Traducció de Valèria Gaillard

Durant un breu període de temps, Leïla Slimani va considerar fer-se actriu. Va seguir un curs d'interpretació i va treballar en un parell de pel·lícules. Però finalment es va decantar per l'escriptura, com a periodista i com a novel·lista.

OUSMANE SOCÉ

Rufisque, Senegal, 1911 — Dakar, Senegal, 1973

Llengua: francès

Va ser un escriptor que va participar en la creació del moviment de la Négritude. Les seves obres tracten els temes clàssics de la literatura africana escrita en llengües colonials: *Karim. Roman sénégalais* (1935) aborda el conflicte entre la cultura tradicional i la colonial, que Hamidou Kane reprendrà en *L'aventure ambiguë*. *Mirages de Paris* (1937) tracta de les dificultats de les relacions sentimentals entre un africà i una francesa. *Contes et légendes* (1938) és un recull de contes de la tradició oral, i *Rythmes de Khalam* (1948), un recull de poemes i cançons de l'Àfrica.

Ousmane Socé va tenir una llarga carrera política. Va ser ministre en el govern de Mamadou Dia entre 1958 i 1959, i posteriorment ambaixador del Senegal als Estats Units i delegat de l'ONU. Es va retirar l'any 1968 per causa d'haver quedat gairebé cec.

Fragment de l'obra *Karim. Roman sénégalais* (1925)

El ball va començar. Es notaven els senegalesos catòlics i els musulmans «evolucionats». Portaven vestits d'estiu de factura irreprotxable: de franel·la, de tela de color crema, de tela blanca, brillants com miralls a força d'haver-los planxat a consciència; camises amb pectorals de seda, llacets bons i sabates fines. Els seus cabells, ondulats pacientment, s'escampaven en petites onades fins el clatell.

Altres musulmans, els mig conservadors que portaven bubú i fes, s'havien posat, aquell vespre, la jaqueta del vestit per tal de poder ballar sense desentonar.

Leïla Sebbar

Parle mon fils
parle à ta mère

Ousmane
Sembène

LOS
TROZOS
DE
MADERA
DE
DIOS

txalaparta

Lola Shoneyin
Prudenti come
serpenti

traduzione Lara Sacconi

BETH
AZNO

OUSMANE SOUCÉ

KARIM

El país
dels altres

Leïla Slimani

Traducció de Valeria Galland

FUNDAMENTOS
DE LA
AFRICANIDAD
L.S.SENGHOR

Argel Editorial

embène
Ousmane

LE
MANDAL

précédé de Véhi Ciosane

présence africaine

LEOPOLD SÉDAR SENGHOR

Obra poética

Edición de Lourdes Comedo y Javier del Prado

CATEDRA
LETRAS UNIVERSALES

The
Slave
Yards

Najwa Bin Shatwan

Translated from the Arabic by Nancy Roberts

SONY LAB'OU TANSI

Kimwenza, República Democràtica del Congo, 1947 — Brazzaville, República del Congo, 1995
Llengua: francès

EMAN-ARCHIVES.ORG

Quan li preguntaven per què escrivia en francès, Lab'ou Tansi responia que no era ell qui havia recorregut al francès, sinó que era la llengua francesa qui havia recorregut a ell, i que si escrivia en aquesta llengua ho feia per manca de traductors.

És el pseudònim amb què va escriure Marcel Ntsoni, novel·lista, poeta i dramaturg. La seva primera novel·la, *La vie et démie* (1979), és una narració curta i violenta, d'una força poètica aclaparadora. A l'«advertència» d'aquest llibre, Lab'ou Tansi diu: «Escric perquè faci por en mi». Per a aquest autor, escriure era com respirar, i els fluxos corporals hi deixaven marques. No per casualitat, una recopilació dels seus textos publicada el 2015 es titula *Encre, sueur, salive et sang*. En la seva escriptura fa un ús singular del francès, que converteix en llengua estrangera. El compromís polític i literari amara tota la seva obra. Va rebre diversos reconeixements, com ara el primer premi, l'any 1973, del concurs de teatre interafricà organitzat per la RFI per *Je soussigné cardiaque*; l'any 1983, el Gran Premi de l'Àfrica Negra, i el 1988, el premi Ibsen.

Fragment de l'obra *La vie et démie* (1979)

L'infern! L'infern! No busquem més, l'hem trobat, l'home es va crear per inventar l'infern. Qui s'hi hauria atrevit, si no?

WOLE SOYINKA

Abeokuta, Nigèria, 1934

Llengua: anglès

Primer autor negroafricà que va guanyar el premi Nobel de Literatura, l'any 1986, Wole Soyinka és un escriptor i activista profundament implicat en la política de Nigèria que, arran de les seves protestes i iniciatives, ha sofert presó (va ser pres polític durant dos anys), persecucions, assetjament, i s'ha vist forçat a l'exili diverses vegades.

Va estudiar a Ibadan i a Leeds. Tot i procedir de la cultura ioruba, l'idioma de la qual és una de les llengües majoritàries de Nigèria, des del començament va prendre la decisió d'escriure en anglès, per poder accedir a un públic internacional. Soyinka és dramaturg (amb una trentena d'obres) i poeta (amb vuit volums de poesia), a més d'haver escrit tres novel·les, cinc memòries i molts assajos de gran impacte. Les seves nombroses obres teatrals, entre les quals destaquen *The Lion and the Jewel* (1963), *The Road* (1965), *Kongi's Harvest* (1967), *Madmen and Specialists* (1971), conjuguen la tradició cultural ioruba amb el cànon literari occidental. Tanmateix, el que més atreu el públic internacional són els poemes, les novel·les i sobretot les memòries, entre les quals podem destacar *Aké: The Years of Childhood* (1981). La seva obra més recent és la novel·la *Chronicles from the Land of the Happiest People on Earth* (2021), centrada en el tema de la corrupció política. En català es pot llegir la novel·la *The Interpreters* (1964), publicada en català el 1999 per Edicions 62 en traducció de Víctor Compta.

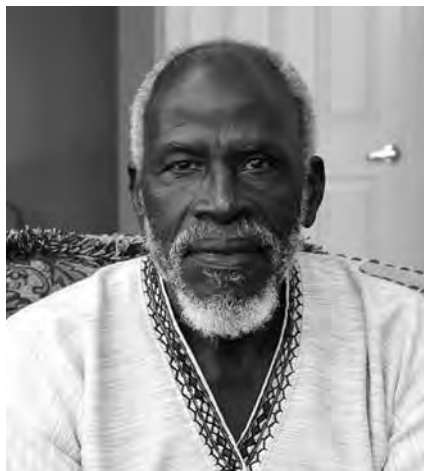
Fragment de l'obra *Els intèrprets* (1964)

Lagos organitzava aquella mena de persecucions cada dia, amb el desgraciat pispa i una multitud avorrida. Era una manifestació moral, i la perspectiva de les garrotades indiscriminades constituïa un incentiu. El noi, l'home, no era ben bé ni una cosa ni l'altra, va semblar que deia alguna cosa. Ja havia fet alguns intents de parlar però, cada vegada que havia interromput la seva fugida desesperada, havia semblat que una nova munió de gent li brotava sota els peus, i la por l'havia tornat a impulsar a córrer. De manera que ara cridava a la llacuna

—Jo no agafat res... Juro jo no agafa res...

Traducció de Víctor Compta

El 2020 en una entrevista a *El País*, comentant el títol del llibre en què relata l'experiència a la presó, *The Man Died* (1972), Soyinka traça un paral·lelisme amb la dictadura d'Espanya: «Jo a vegades he comparat la situació de Nigèria sota la dictadura militar amb l'experiència espanyola amb Franco. La gent va capitular, va començar a posar excuses, va començar a racionalitzar les coses contra les quals havia lluitat i aleshores va ser quan la persona va morir dins nostre».

TABAN LO LYONG

Kajo Kaji, Sudan, 1939

Llengua: luo, anglès

És un poeta sudanès que va començar escrivint en luo i posteriorment ha escrit en anglès. Va ser professor de la Universitat de Nairobi, on va ser company de Ngugi wa Thiong'o. Ambdós, conjuntament amb Henry Owuor-Anyumba, van escriure el manifest «On the Abolition of the English Department», que demanava la promoció de les llengües africanes i un autoconeixement centrat de la literatura africana. Entre els seus llibres hi ha *Another Nigger Dead* (1972), *Ballads of Underdevelopment* (1976), *Corpse Lovers and Corpse Haters* (2005), *After Troy* (2021) i el llibre de relats curts *Fixions* (1969).

Taban Lo Lyong ha viscut múltiples persecucions al llarg de la vida. Tot i que va néixer al Sudan, la seva infantesa va transcórrer a Uganda, i no hi va poder tornar durant el mandat d'Iidi Amin. En els últims anys ha viscut al Sudan del Sud. Ha estat professor de la Universitat de Juba d'on va estar suspès per haver publicat articles crítics contra el govern.

Fragment de l'obra *Another Nigger Dead* (1972)

Objectivament parlant la tragèdia és filla del més bàsic i primari instint i l'ímpetu cap a l'evolució
els que s'han emancipat dels sentiments veuen els transgressors de les lleis naturals com cauen i constaten

VÉRONIQUE TADJO

París, França, 1955

Llengua: francès

Segons narra Véronique Tadjo, la seva decisió d'escriure literatura per a joves va ser motivada per un comentari de Jacques Chevrier, catedràtic de literatura africana francòfona a la Sorbona. L'any 1985, en el Saló del Llibre de París, es van trobar en un passadís i ell li va dir: «No t'agradaria escriure llibres per als joves? Manquem terriblement de llibres per a la joventut». Quatre anys després publicava *La Chanson de la vie*, un recull de contes i relats curts amb el qual inaugurava la seva nova faceta d'escriptora.

Tot i que va néixer a París, es va criar a Costa d'Ivori. És coneguda per les seves obres dedicades a un públic infantil i jove que il·lustra ella mateixa, i en les quals s'inspira en el llegat narratiu de la tradició oral de Costa d'Ivori. També ha escrit diversos textos de ficció sovint difícils d'emmarcar en un gènere precís, com ara el llibre *En compagnie des hommes* (2017), que aborda la crisi del virus Ebola, o *L'ombre d'Imana* (2000), centrat en el genocidi dels tutsis a Ruanda. L'any 2005 va rebre el Gran Premi Literari de l'Àfrica Negra per la seva novel·la sobre el personatge històric convertit en llegenda nacional *La Reine Pokou*. En català es pot llegir la novel·la juvenil *La dansa de la pantera* (Cruïlla, 1999, traducció de Núria Font).

Fragment de l'obra *L'ombre d'Imana: Voyages jusqu'au bout du Rwanda* (2000)

Un dia la vida quotidiana s'esborra per donar pas al caos. On s'amagava la llavor de l'odi? En la nit de la ceguesa absoluta, què hauria fet jo si m'hagués vist enmig de l'engranatge de la massacre? M'hauria resistit a la traïció? Hauria estat covarda o valenta? Hauria matat o m'hauria deixat matar? Ruanda és dins meu, teu, nostre.

ABDELLAH TAÏA

Salé, Marroc, 1973

Llengua: francès

És un escriptor i director de cinema que descriu d'una manera molt crua l'homosexualitat en un ambient homòfob. Des de 1998 viu a París després d'haver estudiat a la Universitat de Ginebra. Entre les seves obres hi ha *Mon Maroc* (2000); *Une mélancolie arabe* (2008), que Carmé Oliveras Cobo va traduir al català amb el títol *Una malenconia àrab* per a l'Editorial Alberdania (2009); *Le jour du roi* (2010), per la qual va rebre el premi Flore; *Infidèles* (2012) o *La vie lente* (2019). Ha dirigit la pel·lícula *L'armée du salut*, que es basa en la seva novel·la del mateix títol escrita el 2006.

MSURES

Un dels arquetips de les novel·les de Taïa és l'home europeu que cerca nois joves al Marroc i que és vist com l'oportunitat d'aconseguir diners o de poder emigrar. Taïa va poder sortir del Marroc gràcies a un professor de la Universitat de Ginebra que després el va abandonar. A Suïssa, sense diners i sense contactes, va acabar en un refugi de l'Exèrcit de Salvació. D'aquí el títol de la seva novel·la i pel·lícula *L'armée du salut* (2006).

Fragment de l'obra *Una malenconia àrab* (2008)

Com sortir de l'amor? De la seva follia? Com controlar aquesta màquina de sentiments que em guia sense saber-ho? Què en puc fer d'aquest gust a la boca que s'associava al Javier, al seu cos, al que em quedava de la seva olor? Com viure, embolcallat totalment pel record trist, amarg, excitant, d'algú que no t'estima?

Traducció de Carmé Oliveras Cobo

TCHICAYA U TAMSI

Mpili, Congo Brazzaville, 1931 — Bazancourt, França, 1988

Llengua: francès

Va ser un poeta considerat com un dels més importants del seu temps. Tot i que va viure a França en el moment de la Négritude i que la seva obra reclama la independència i lluita contra el racisme, no es va associar mai a aquest moviment. Entre les seves obres hi ha *Le mauvais sang* (1955), *Feu de brousse* (1957) i *A triche-coeur* (1958), a més de les novel·les *Les cancrelats* (1980), *Les Méduses* (1982), *Ces fruits si doux de l'arbre à pain* (1987).

AANTIGUABIBLOS

El nom de naixement de Tchicaya U Tamsi era Gérauld-Félix Tchicaya. El 1957 va adoptar el pseudònim Tamsi que en la seva llengua, el vili, vol dir «el que parla pel seu país». L'escriptor Sony Lab'ou Tansi va adoptar el mateix pseudònim.

Fragment de l'obra *A triche-coeur* (1958)

Jo l'he inseminat
el meu camp florit d'estrelles
el seu clos és un riu
quan els lloros parlen
els cocodrils riuen
el mateix riure groc
del fang d'aquest riu

un senglar somiava
que hi havia un cel blau
dins de la seva panotxa
els arbres havien caigu
i la seva saba enganxava
el silenci a la carn
sense canviar res al mon.

MIRIAM TLALI

Doornfontein, Sud-àfrica, 1933 — Johannesburg, Sud-àfrica, 2017

Llengua: anglès

Va ser una escriptora sud-africana que va patir les conseqüències de l'apartheid en la seva vida (entre altres coses, va haver de deixar la Universitat de Witwatersrand quan la van tancar per als negres) i en la seva obra tant en prohibicions com censures. Va ser la primera dona sud-africana que va publicar una novel·la. Entre els seus llibres hi ha *Muriel at the Metropolitan* (1975), *Amandla* (1980), que va ser una de les primeres novel·les que van tractar la revolta de *Soweto*, *Mihloli* (1984) i *Soweto Stories* (1989).

La seva primera novel·la, *Muriel at the Metropolitan* (1975), va ser publicada sis anys després d'haver estat escrita. Tot i que l'editor va eliminar-ne fragments per poder esquivar la censura, al cap de poc temps de ser publicada va ser prohibida. Després es va publicar amb el títol *Between two Worlds* i va tenir un gran èxit, i va ser traduïda a l'alemany, japonès, neerlandès i polonès, entre altres llengües.

Fragment de «Diomomona» dins *Soweto Stories*

La trista història es va anar transmetent per totes les habitacions del pati, i a amics i parents d'altres patis. Alguns venien a veure Boitumelo i a dir a la seva família que els acompanyaven en el sentiment. Tot aquell dia els Kgopes van rebre un seguici continu de veïns amb les cares tristes, la majoria d'ells eren dones que portaven xals per sobre les espatlles en senyal de respecte. El que li havia passat a Boitumelo i la seva família era una cosa que li podia passar a qualsevol, anaven repetint. Alguns afegien que era estrany com Déu dona amb una mà i pren amb l'altra. Els ancestres els havien pres Dimomona i els havien donat Kgomotso i Mogomotsi, va dir Rakgokong amb llàgrimes als ulls. I va afegir com a resum «Però ara, un tros de paper que s'anomena passi l'ha reduït a no res».

Wole Soyinka
Els intèrprets

LES MILLIERS D'OR DE LA LITTÉRATURE AFRICAINE 1986

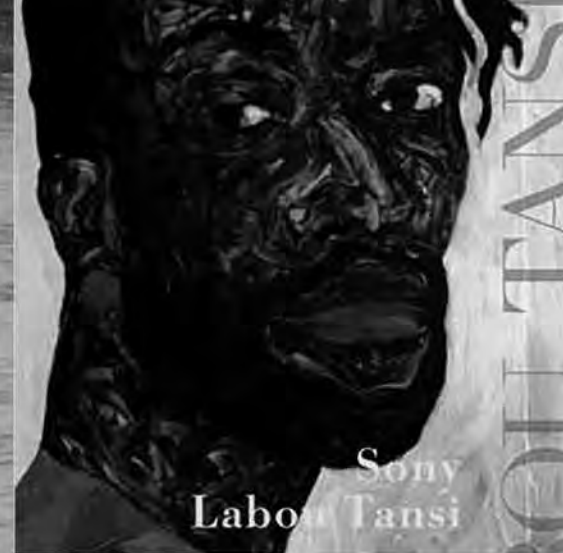
PREMI NOBEL DE LITERATURA 1986

«Wole Soyinka és la modernitat de la literatura africana»

The New York Times

Abdellah
Taïa
Une mélancolie
arabe

Sony
Labou Tansi

ACTES SUD

VÉRONIQUE
TADJO
L'Ombre
d'Imana

VOYAGES JUSQU'AU BO
DU RWANDA

La parenthèse
de sang
Sony Lab'ou Tansi

Tchicaya U Tam'si

Le mauvais sang

suit de Feu de brousse
et A triche-cœur

“poésie/prose
africaine”

l'harmattan

25

TABAN LO LIYONG

Another
Nigger
Dead

Roams

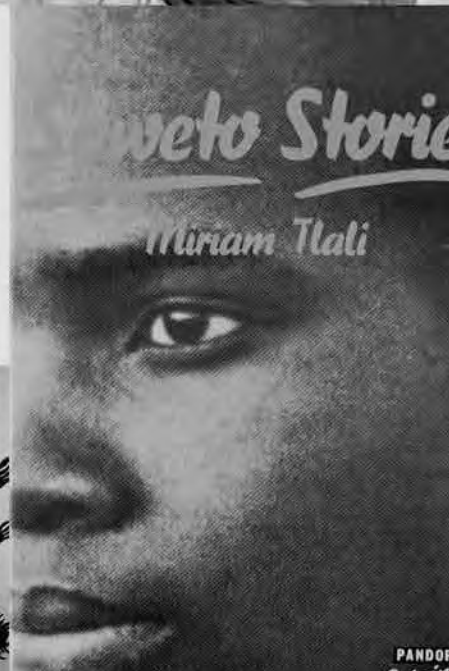
Véronique Tadjo
En compagnie
des hommes

ROMAN

Mweto Storie

Miriam Tlali

PANDOR

AMOS TUTUOLA

Nigèria, 1920 – 1997

Llengua: anglès

FACEBOOK

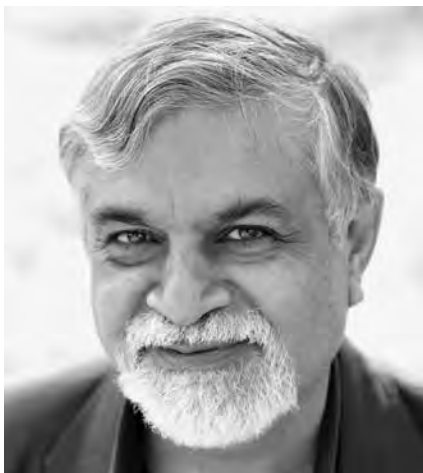

El model de llengua, per als escriptors africans que adopten una llengua colonial, pot ser una qüestió complexa: cal adoptar la tradició literària anglòfona lletrada, tan allunyada dels usos reals (i minoritaris) de l'anglès africà, o cal intentar reflectir l'anglès oral dels carrers? Tutuola opta per aquesta segona via, i obté reaccions extremes: d'un rebuig complet a un entusiasme com el de Dylan Thomas, que va qualificar *El bevedor de vi de palma* de «formidable història diabòlica».

El fet d'haver anat poc a l'escola el va fer escriure en l'anomenat *broken English*, un registre popular i propi de l'oralitat, que li va comportar crítiques dels intel·lectuals nigerians defensors de la puresa de la llengua anglesa. Abans d'esdevenir escriptor va treballar de ferrer. A la seva obra més famosa, *El bevedor de vi de palma* (traduït al català per Emili Olcina i Aya, Editorial Laertes, 2009), va seguir *My Life in the Bush of Ghosts* (traduïda a l'espanyol per Maribel de Juan amb el títol *Mi vida en la maleza de los fantasmas*, Editorial Siruela, 1990), inspirada en la mitologia ioruba i els contes tradicionals africans, farcits d'éssers fantàstics i sobrenaturals, fantasmes i monstres de tota mena, amb l'ombra de l'esclavatge subjacent en tota la novel·la.

Fragment de l'obra *My Life in the Bush of Ghosts* (1954)

Quan vam passejar per aquell poblat Sense Nom abans d'anar al nostre llogaret, vaig adonar-me que tots els habitants eren dones, cap home hi vivia ni hi anava. Amb gran sorpresa vaig veure que totes aquestes dones lluïen uns llargs bigotis castanys que recordaven els del boc cabró, i els tenien a sota de la mandíbula inferior; totes es casen amb una altra dona perquè no hi ha homes amb qui casar-se. Quan li vaig preguntar a la Súper Senyora, la meua esposa: «Per què totes les dones d'aquest poble tenen bigoti com el boc cabró?», em va respondre: «A aquestes dones amb bigoti les han traït els seus marits després del casament, i ara cap d'elles es pot tornar a casar amb un home, només es poden casar amb dones com si fossin marits».

M. G. VASSANJI

Nairobi, Kenya, 1950

Llengua: anglès

Moyez Gulamhussein Vassanji, més conegut com a M. G. Vassanji, va néixer a Kenya i va créixer a Tanzània. La seva família és d'origen indi, concretament de la regió de Gujarat. Va estudiar física nuclear als Estats Units d'Amèrica i va traslladar-se a Canadà, on va treballar a la Universitat de Toronto. A finals dels anys vuitanta, va començar a interessar-se per la història, i així inicià la seva aventura literària amb l'escriptura de relats curts i novel·les. La presència, gairebé obsessiva, de la història és una de les característiques més significatives de la seva obra. Vassanji escriu la història oblidada dels indis d'Àfrica oriental per mitjà d'uns personatges que trenquen els estereotips d'una comunitat que sovint es representa obsessionada per guanyar diners, i totalment aliena al poble africà negre. L'autor demostra que hi va haver persones que van lluitar per la independència de les colònies al costat dels negres i, fins i tot, que existien matrimonis «mixtos» entre indis i africans. Vassanji ha omplert una llacuna flagrant en la història de les antigues colònies britàniques de l'Àfrica oriental amb les seves obres, que celebren i presenten aquesta comunitat d'origen indi com una entitat vibrant i plenament africana. En català s'ha publicat la novel·la *La pàtria aliena de V. Llall* (RBA, 2006), en traducció de Xavier Pàmies.

En el cicle de relats curts *Uhuru Street* (1992), Vassanji entén la identitat com una confluència de molts corrents, una multiplicitat d'identitats, un palimpsest, la qual cosa està relacionada amb els espais fluides que han viscut els indis a Àfrica.

Dolors Ortega, 2021

Fragment de l'obra *The Book of Secrets* (1994)

L'anomenaven el llibre dels nostres secrets, *kitabū cha siri zetu*. Del seu escriptor en deien: «Ens roba les ànimes i les tanca amb clau; és una ampolla màgica, aquest llibre, plena d'esperits capturats; mira com aplanava els ulls, aquest *mzungu*, i observa tot el que fem; mira com hi escriu meticulosament, aquest mag del barret, fent-li més cas del que fa a la natura, amb més passió que la que dedica a una dona.»

Traducció de Clara Ballart

YVONNE VERA

Bulawayo, Rodèsia del Sud, actual Zimbàbue, 1964 — Canadà, 2005

Llengua: anglès

Des dels vuit anys treballà als camps de cotó. El 1987 es va traslladar a Canadà, on completà la seva formació en literatura anglesa, es doctorà i treballà en l'ensenyament. En tornar a Zimbàbue va ser nomenada directora de la Galeria Nacional de Zimbàbue a Bulawayo, on donà suport a molts i moltes artistes del país. El 2004 retornà a Canadà, on va morir amb només 40 anys, deixant una obra significativa i molt valorada. L'any 1999 Vera va participar a Barcelona a les jornades Translit'99, amb motiu de les quals es va publicar en català un fragment del seu llibre *Butterfly Burning* (1998) a l'antologia *Interseccions* (Virus) en traducció de Dolors Udina. La traducció completa de la novel·la, una de les més reconegudes de l'autora, va sortir publicada l'any 2000 a Proa a càrrec de Dolors Ventós amb el títol de *Papallona encesa*.

Fragment de l'obra *The Stone Virgins: A Novel* (2002)

El temps és tan necessari per a la memòria com per a l'oblit. Fins i tot l'abraçada de dolor més minsa necessita més temps que una pausa. La pausa més llarga demana una eternitat; la ferida més gran, tota una vida. Una vida és més llarga que l'eternitat; una eternitat pot existir sense cap presència humana.

A la biografia que va escriure sobre la seva filla, *Petal Thoughts: Yvonne Vera*, la seva mare, Ericah, explica que una vegada que la Yvonne volia recollir unes entrevistes sobre dones, ella li ho va prohibir perquè no era convenient que una dona viatgés sola. La Yvonne va amenaçar amb el suïcidi: sortí al carrer i es plantà al mig de la carretera. Aterrada, la seva mare s'adonà que la Yvonne parlava de debò en sentir els cotxes derrapant per no passar-li per sobre.

JOSÉ LUANDINO VIEIRA

Vila Nova de Ourém, Portugal, 1935

Llengua: portuguès

Quan tenia tres anys, la seva família va emigrar a Angola. L'any 1961 va ser condemnat a 14 anys de presó per activitats contra la dictadura salazarista. Pràcticament tota la seva obra narrativa la va escriure a la presó i al camp de presoners de Tarrafal (Cap Verd). La narrativa de Luandino Vieira es construeix amb un portuguès popular pres dels suburbis de Luanda, amb una forta interferència del kimbundu i una gran creativitat lingüística. El 1992, decebut amb el règim angolès, es va retirar a un poblet isolat del nord de Portugal. L'any 2006 li van atorgar el premi Camões, que va rebutjar per considerar-se un «autor mort», ja que feia anys que no publicava.

Fragment de l'obra *Luuanda* (1965)

La meva història. Si és maca, si és lletja, ho diuen els qui saben de llegir. Però ho juro que me la van explicar així i no admeto que ningú dubti d'en Dosreis, que té dona i dos fills i roba ànecs, no li autoritzen feina honrada; d'en Garrido Kam'tuta, esguerrat de coix, que fins i tot un papagai se'n fot; de la Inácia Domingas, la petita fresca, que es pensa que un criat de blanc és blanc —«m'bika a mundele, mundele uê»—, d'en Zuzé, auxiliar, que no té ordre de ser bona persona; d'en João Via-Ràpida, fumador de maria per no enrecordar-se del que sempre s'enrecorda; d'en Jacó, pobre papagai de suburbi, que només li ensenyen bestieses i no té ni barrella ni té res... I això és la veritat, encara que els casos no hagin passat mai.

El 21 de maig de 1965 la Societat Portuguesa d'Escriptors va atorgar al llibre de relats *Luuanda* el Gran Premi de Novel·la. El ministre d'Educació va extingir la Societat aquell mateix dia, i a la nit una suposada colla de «desconeguts» (de fet, membres de la PIDE, la policia política, i de l'organització Legió Portuguesa) en van destruir la seu. El mateix escriptor va trigar a assabentar-se del premi, empresonat com estava a Tarrafal, perquè el director del camp l'hi va ocultar.

ABDURAHMAN WABERI

Djibuti, 1965

Llengua: francès

Va estudiar literatura anglesa a França, on es va instal·lar com a professor i crític literari. L'any 1994 va publicar *Le pays sans ombre*, calidoscopi de textos sobre Djibuti, tema central en la seva obra, en llibres com *Cahier nomade* (1996), *Balbala* (1997) o *L'oeil nomade, voyage à travers le pays de Djibouti* (1997). També ha tractat el genocidi de Ruanda a *Moissons de crânes* (2000). Actualment és professor a la George Washington University. L'única traducció al català fins ara, a càrrec d'Ariadna Martín, és el conte «L'home de les dues tombes», publicat per Icària l'any 2003 al recull *Mercat d'històries*. Els seus darrers llibres són *Les nomades, mes frères, vont boire à la Grande Ourse* (2013, poesia) i *La divine chanson* (2015, narració).

Abdurahman Waberi ha vingut més d'una vegada a Barcelona. L'any 2003 va participar en les Jornades Translit. El 2009, al CCCB, en el marc de les jornades *Àfrica són veus* va tenir una discussió una mica pujada de to amb un altre escriptor que era entre el públic, que li va retreure que només escrivís en francès.

Fragment del conte «L'home de les dues tombes» (2003)

Les paraules eren durant temps balbucejades abans de fixar-se a la taula alcorànica; el mestre de la madrassa no sempre era tirànic com ho vol el clixé en boga a la literatura o al cinema dels països del sud. Et tractava de «soca» cada cop que t'ho mereixies i prou. Gens de política, gens de clanisme. No feia favoritismes, i encara menys proselitisme exagerat. Era un home que s'havia desviat a poc a poc de la cinta transportadora de la vida, dels reumatismes de l'enuig. Havia acceptat el seu destí esquelètic i esperava la mort ordinària que de ben segur arribaria.

Traducció d'Ariadna Martín

BINYAVANGA WAINAINA

Nakuru, Kenya, 1971 — Nairobi, Kenya, 2019

Llengua: anglès

EL PAÍS

«Si em preguntessis quines són les qüestions de més importància a l'Àfrica, et diria que són que la gent estima, la gent carda, la gent es besa, la gent conversa». Així s'expressava Binyavanga Wainaina en un podcast, i aquesta senzilla frase ens diu l'essencial tant del plantejament de la seva obra com de la gran influència que ha tingut en la percepció i la representació del continent africà.

Va ser activista pels drets LGTBI, i va fer pública la seva homosexualitat per desafiar les moltes lleis en contra, vigents a nombrosos països africans. Va començar a publicar cap a final dels anys noranta i va obtenir fama internacional en guanyar el premi Caine d'Esriptura Africana amb el relat *Discovering Home*. Els diners del premi li van servir per finançar la revista *Kwani? (I què?)*, que es convertiria ràpidament en una plataforma de llançament de les veus més originals d'una nova generació d'autors. Va publicar un únic llibre, l'autobiografia *One Day I will Write about this Place*, i molts relats, articles i assajos, entre els quals destaca la carta pòstuma a la seva mare, *Soc un homosexual, mama* (2014). Tanmateix, el que més s'associa al nom d'aquest autor és el text *How To Write About Africa* (2005), que va néixer en forma de correu electrònic que l'autor va enviar a la revista literària *Granta* per desfogar-se de l'empipada com a reacció a un número sobre Àfrica publicat per la revista. Quan aquesta va decidir publicar-lo, el text es va fer ràpidament viral i continua sent molt popular. De fet, s'ha convertit en una referència importantíssima per al debat postcolonial sobre la relació entre el continent africà i Occident.

Fragment de l'obra *How to Write about Africa* (2005)

En el teu text, tracta l'Àfrica com si fos un sol país. És calorós i polsós, amb prats ondulats i enormes ramats d'animals i persones altes i escanyolides que es moren de gana. O bé és calorós i humit, amb gent baixa que menja primats. No t'aturis en descripcions precises. L'Àfrica és gran: cinquanta-quatre països, nou-cents milions de persones que estan massa enfeinades passant gana, morint-se, lluitant en guerres i emigrant per llegir el teu llibre. El continent és ple de deserts, selves, muntanyes, sabanes i moltes altres coses, però al teu lector tot això no li interessa, així que fes que les teves descripcions siguin romàntiques, evocatives i sense detalls.

OBI WALI

Rumuigbo Town, Nigèria, 1932 — Port Harcourt, Nigèria, 1983

Llengua: igbo

Va ser un escriptor i polític igbo que defensava que la literatura s'havia d'escriure en llengües africanes i, per demostrar-ho, va escriure la novel·la *Ngozi dili Chukwu* (1963) en la seva llengua. Obi Wali va morir assassinat a casa seva i, tot i que mai se n'han aclarit les causes, les més versemblants apunten a la seva defensa de les minories.

Fragment de l'obra *The Dead End of African Literature* (1963)

[...] fins que aquests escriptors i les seves comares occidentals no acceptin el fet que qualsevol literatura africana autèntica ha de ser escrita en llengües africanes, només perseguiran un cul-de-sac que només pot portar a l'esterilitat, a la frustració i a la manca de creativitat [...] perquè està massa limitada a uns quants col·legues de les noves universitats africanes, saturades com estan de literatura i de cultura europees. L'audiència ordinària local amb cap o poca educació a la manera convencional europea, la qual constitueix la gran majoria, no té cap oportunitat de participar en aquest tipus de literatura.

Obi Wali va participar en el Congrés de Makerere de 1962 on es van trobar escriptors com ara Ngugi wa Thiong'o, Chinua Achebe, Wole Soyinka, Christopher Okigbo, Kofi Awoonor, Ezekiel Mphahlele, Lewis Nkosi, Dennis Brutus, Okot p'Bitek, Grace Ogot o Rebecca Njau. Hi va exposar la seva teoria que la literatura africana s'havia d'escriure en llengües africanes i va provocar una gran controvèrsia.

FACEBOOK

THE BOOK OF SECRETS

m.g. vassanji

"Rich... wonderful... entertaining...
a celebration of storytelling."
—David Willis McCullough,
The New York Times Book Review

AMOS TUTUOLA
O BEBEDOR DE VINHO DE PALMA

edições 70

OBRAS DE
JOSE LUANDINO VIEIRA

LUANDA

Abdourahman A. Waberi
Balbala

folio

Ngozi dila Chukwu

OBI WALI

YVONNE YERA

THE
STONE
VIRGINS

A Novel

JOSE
LUANDINO
VIEIRA

MACANDUMBA

Binyavanga Wainaina

Introduced by
Chimamanda Ngozi
Adichie

UHURU
STREET

M. G. VASSANJI

THE GILLER PRIZE-WINNING AUTHOR OF *THE BOOK OF SECRETS*
AND *THE IN-BETWEEN WORLD OF VIKRAM LALL*

ZUKISWA WANNER

Lusaka, Zàmbia, 1976

Llengua: anglès

És una escriptora que va publicar la seva primera novel·la, *The Madams*, l'any 2006. D'aleshores ençà ha rebut nombrosos premis i reconeixements i ha publicat també *Behind Every Successful Man* (2008), *Men of the South* (2010), i *London Cape Town Joburg* (2014). També és autora dels llibres infantils *Jama Loves Bananas* (2013) i *Refilwe* (2014), que és una versió africana de *Rapunzel*, el conte dels germans Grimm.

Fragment del conte «Migrant Labour», publicat a *Africa'39*

A Sud-àfrica, un país africà, jo era el mateix que havia estat a Anglaterra. Un immigrant. Per als sud-africans blancs de la junta d'AfriAID, probablement jo estava omplint la quota del còmput de caps negres. Per als sud-africans negres jo era un *kwerekwere* [un estranger no volgut], perquè els havia pres el lloc de treball d'un dels seus germans. Jo pensava (sense ni tan sols vocalitzar-ho), «Jo soc un germà, també?»

Zukiswa Wanner també ha escrit obres de no-ficció. *A Prisoner's Home* (2010) és una obra sobre la primera casa de Nelson Mandela que va fer amb el fotògraf sud-africà Alf Kumalo; i amb la fotògraf francesa Amélie Debray va publicar *L'esprit du Sport*.

UANHENGA XITU

Calomboloca, Angola, 1924 — Luanda, Angola, 2014

Llengua: portuguès

RFLFR

L'any 2012, a prop ja de fer noranta anys, Uanhenga Xitu va signar una carta de protesta contra la repressió política a Angola, dirigida al president. Tot i que mai no va abjurar de la seva pertinença al Moviment Popular d'Alliberament d'Angola (MPLA), al poder des de la independència, és un dels molts intel·lectuals que se'n van distanciar i finalment va mostrar públicament el seu desacord amb les polítiques del seu partit. És la generació de la decepció.

Infermer de professió, bon coneixedor del món rural angolès. Ben aviat es va implicar en activitats anticolonials clandestines, per la qual cosa la policia política portuguesa el va detenir i empresonar al camp de concentració de Tarrafal (Cap Verd) durant deu anys. Després de la independència va ser ministre de Salut, ambaixador i diputat fins que es va retirar, l'any 1998. Els seus relats pretenen angolanitzar la llengua portuguesa amb un treball lingüístic que l'acosta a les varietats orals, i sovint hi inclou expressions i parts de diàleg en kimbundu, la llengua de la zona on va néixer. Els primers escrits els va fer al camp de concentració, on va coincidir amb altres escriptors anglesos com Antônio Jacinto. Les seves narracions constitueixen una recuperació de la memòria col·lectiva oral, en convivència i conflicte amb la societat contemporània. Les darreres obres, sobretot *O ministro* (1989), reflecteixen la deriva del projecte utòpic revolucionari a través de la pròpia experiència en la política.

Fragment de *Maka na sanzala (Mafuta)* (1979)

Els anys passaven i van anar passant també per a la Mafuta, que tot i no tenir l'edat en què era costum donar les filles en matrimoni, ja havia arribat a una estatura anunciadora. En Kalutula, xicot fort, alt, de color negre molt fosc, s'havia enamorat bojament de la noia, donzella esperada per cabdills, xamans de fama, *idimakaji** de grans collites, *jinvuama*,** *makongo**** de gran prestigi, i encara per altres homes de coneixement i fama gens dubtosa pel mig. Homes de diversos poblats.

* Grans pagesos o propietaris

** Rics

*** Caçadors, guerrers

MOHAMED XUKRI

Marroc, 1935 — 2003

Llengua: àrab

Va néixer en una família molt pobre, amb un pare violent. No va aprendre a llegir fins als 21 anys. Instal·lat a Tànger, va fer amistat amb el cercle d'escriptors que hi feia estada, especialment amb Paul Bowles, resident permanent, però també Tennessee Williams, William Burroughs, Jean Genet, Allen Ginsberg o Juan Goytisolo. La seva obra més important és *al-Khubz al-hāfi* (*El pa de cada dia*), publicada primer en anglès per Paul Bowles (1973) i traduïda després al francès per Tahar ben Jelloun (1980). En català el va publicar l'editorial Bromera l'any 1990 en traducció d'Isaïes Minetto. Xukri hi retrata amb cruesa la vida a la ciutat d'un nen miserable. També de to autobiogràfic són les novel·les *Zaman al-Akhta* (*Els temps dels errors*, Bromera 1990) i *Abath Al-Aqdar* (*Amor i malediccions*, Bromera 2002, en traducció d'Isaïes Minetto i Vicent Carles Navarro).

Es diu que Mohamed Xukri va començar a escriure en veure què feien els reconeguts escriptors estrangers instal·lats a Tànger quan aquesta ciutat era un protectorat internacional. «Això també ho puc fer jo». La seva primera novel·la, però, es va haver de publicar inicialment en anglès i les autoritats religioses la van considerar immoral. El govern marroquí la va prohibir fins l'any 2000.

Fragment de l'obra *El pa de cada dia* (1973)

Jo treballava des de les sis del matí fins després de la mitja nit. Cada mes es presentava mon pare a l'amo del cafè. Aquest li posava al davant un got de te i després li donava trenta pessetes pel meu treball. El meu patró em cridava perquè em presentara a mon pare i li besara la mà. Em deia:

—Ja he cobrat el teu sou. Déu et guard.

No em donava res de les trenta pessetes. El dia que cobrava el meu jornal es perdia un dia o dos. Sovint tornava borratxo. Discutia amb ma mare i «puta» i «borratxo» eren les paraules que jo sentia més. Ens explotava a mi i a ma mare. L'amo del cafè també m'explotava, ja que els altres cambrers cobraven més que jo. Vaig decidir furtar a tot aquell que m'explotava, encara que fora mon pare o ma mare. Vaig arribar a considerar el fet de furtar com legítim, entre els fills del pecat.

Traducció d'Isaïes Minetto

KATEB YACINE

Constantine, Algèria, 1929 — Grenoble, França, 1989

Llengües: francès i àrab

Autor de la novel·la *Nedjma* (1956), que la crítica va considerar el text fonamental de la literatura algeriana en francès. Després d'haver viscut en diferents països —entre els quals Alemanya, la Unió Soviètica i Vietnam—, va tornar a Algèria i va començar a escriure obres de teatre en àrab magribí que, quan es representen a la Cabília, es reescriuen en amazic. Pel que fa al francès, diu: «La francofonia és una màquina política neocolonial que no fa més que perpetuar la nostra alienació, però l'ús de la llengua francesa no significa que siguem l'agent d'una potència estrangera, i jo escric en francès per dir als francesos que no soc francès».

Fragment de *Nedjma*

Vaig sortir amb ella. Però cap a mitjanit, tal com jo havia previst, em va deixar a la cantonada d'un carrer amb passes ràpides i segures, sense una paraula de comiat, i després, ni un senyal d'ella, ni de Si Mokhtar, el qual feia veure que no la coneixia amb el seu nou nom (s'acabava de casar, em va dir lacònicament el vell canalla). I va concloure amb un to imperatiu: «Ho has somiat. Tranquil·litza't. Si la retrobessis, series burlat, enganyat, traït. Tranquil·litza't».

Quan tenia 16 anys, Kateb Yacine va participar en les manifestacions per la independència d'Algèria que van acabar amb la massacre de milers d'algerians, entre els quals catorze membres de la seva família. Va ser detingut i el van retenir durant dos mesos i, a partir d'aquí, ja es va afegir a la causa per l'alliberament d'Algèria. Tal com ell ho explicava: «El 8 de maig de 1945 em van matar de manera fictícia, amb els ulls oberts, prop de cadàvers reals i lluny de la meva mare, que va fugir per amagar-se sense retorn en un psiquiàtric».

LATIFA ZAYYAT

Egipte, 1923 – 1996

Llengua: àrab

Fou narradora, assagista i crítica literària. Líder del moviment estudiantil als anys quaranta, posteriorment esdevingué un personatge emblemàtic de l'esquerra egípcia, professora universitària i signficada feminista. Va estar empresonada en dues ocasions. *La porta oberta* (1960) és la novel·la més ben valorada de la seva producció. L'obra autobiogràfica *Diari d'una feminista* (1992) fou traduïda al català per Dolors Cinca (Proa, 1999).

WIKIPEDIA

Latifa em va explicar que quan tenia 11 anys, l'any 1934, va presenciar des de la finestra de ca seva una batalla entre policies i uns joves que es manifestaven contra el govern. La policia va disparar i catorze manifestants van resultar morts. «Vaig cridar per la impotència i la ràbia que sentia davant d'aquells fets», em va dir, «hauria volgut baixar al carrer per evitar que les bales sortissin de les pistoles, però la mare m'ho va impedir». Ella sempre em deia que, aquell dia, es va fer gran de cop i el seu futur es va decidir.

Narrat per l'escriptora egípcia Radwa Ashur

Fragment de l'obra *Diari d'una feminista* (1992)

Amigues meves, com puc parlar de la meva experiència a la presó sense mencionar-vos, a vosaltres, que sou qui tant ha transformat l'essència d'aquesta experiència, vosaltres, que heu tenyit de color blanc la seva llòbrega negror i li heu donat aquesta tonalitat grisa que ha fet suportable el seu turment?

Traducció de Dolors Cinca

SALEM ZENIA

Freha, Algèria, 1962

Llengua: amazic

És periodista, poeta i novel·lista. Militant de la causa amaziga i de les causes justes, viu i treballa a Catalunya. Amenaçat per grups extremistes, i sense garanties de protecció per part del govern algerià, Salem Zenia va haver de fugir del seu país fa més de deu anys i va arribar a Catalunya acollit pel PEN Català. Ha estat i continua essent un referent humà i literari, i un aferrissat defensor de la societat d'acollida, a la qual fa constantment aportacions intel·lectuals de gran valor. Ha publicat uns quants llibres a Catalunya, sovint en versió bilingüe amazic-català, com ara *Sol cec: poemes d'amor i de lluita* (Papers amb Accent 2008) o *Jo soc l'estranger: poemes d'exili i revolta* (Lapislàtzuli 2015). El seu últim llibre és *Confessions d'un metec* (Lapislàtzuli 2021).

Fragment de l'obra *Confessions d'un metec* (2021)

Any 2001, a la Cabília. «Papa, ja no em sento les cames. M'estic morint, papa? Respon, papa, que m'estic morint?». L'odi va acabar amb aquest adolescent, segat per una ràfega de kalàixnikov. Es deia Masinissa.

La construcció de la nova identitat que va imposar el país no va incloure la seva identitat mil·lenària. Volien que portés un nom com ara Mohamed. Desenes d'adolescents van patir el mateix destí. Desenes de ventres van lamentar els seus fruits. Tots es deien Masinissa.

L'any 2007, el cicle poètic «Veus Paral·leles» reunia quatre poetes catalans i quatre d'amazics de la Cabília, entre els quals hi havia en Salem Zenia, que ja residia al nostre país. Vam fer recitals arreu dels Països Catalans i després tocava fer la *tourné* al país d'origen dels poetes convidats. A Algèria hi vam anar tots, excepte en Salem. Ell no podia entrar al seu país, no hi podia tornar perquè la seva estilogràfica havia estat una autèntica arma de construcció massiva.

Narrat per Jon López de Viñaspre

50 LLENGÜES AFRICANES

A l'Àfrica s'hi parlen moltes llengües. I tanmateix, la immensa majoria de la literatura que ens n'arriba està escrita en unes poquíssimes llengües colonials. Per sort, hi ha molts escriptors que han optat per escriure en la seva llengua. Aquí n'hi ha una petita mostra. Moltes d'aquestes llengües tenen parlants entre nosaltres. Tant de bo en un futur pròxim siguin els ponts que ens permetran accedir a tota una constel·lació de models literaris que ara desconeixem completament.

* Nota: Trobareu la informació sobre els autors marcats amb asterisc a les pàgines corresponents del catàleg.

Acholi

Uganwda

* Okot p`Bitek

Afrikaans

Sud-àfrica, Namíbia

* André Brink

* Deon Meyer

Aixanti

Ghana

J. H. Kwabena Nketia (Mapong, Ghana, 1921-Accra, Ghana, 2019) és considerat el fundador de la literatura aixanti. Entre les seves obres hi ha *Semode* (1936), el seu primer conte; *Akanfoo anansesem nghoma* (1949), un recull de narrativa oral dels aixantis; *Ananwoma* (1951), una obra de teatre; *Kwabena Amoa* (1952), una altra narració curta i, finalment, *Anwonsem* (1952), un recull de poemes. Per bé que J. H. Kwabena Nketia va començar escrivint en la seva varietat, més endavant va optar per l'akan, i en aquesta varietat ha desenvolupat la seva tasca com a musicòleg i estudiós de la literatura oral.

Akuapem twi

Ghana

Joseph Boakye Danquah (Bepong, Ghana, 1895-Nsawam, Ghana, 1965) va ser un escriptor en akuapem twi que va publicar la seva primera obra, *Nyakonsem*, en aquesta llengua, l'any 1941. Danquah s'havia doctorat a la Universitat de Londres l'any 1927, i era considerat un intèrpret de la cultura local i de la cultura de la metròpoli. També es va dedicar a la política fins a l'arribada de Kwame Nkrumah, de qui va ser opositor després de la independència i, com a conseqüència, va ser empresonat fins que va morir.

Amazic

Nord d'Àfrica (Marroc, Algèria, Tunísia...)

* Asmaa Aouattah

* Salem Zenia

Amhàric

Etiòpia

Sebhat Gebre Egziabher (Adua, Etiòpia, 1936-Addis Abeba, Etiòpia, 2012) és un escriptor molt influenciat per la literatura francesa, especialment Camus i Zola. La seva obra és qualificada de naturalista i molt crua.

Bambara

Mali, Cosa d'Ivori, Burkina Faso

Lacine Diawara (Bamako, Mali, 1953) és un escriptor i periodista bambara resident al Canadà, on es va refugiar. La lectura d'un poema seu en bambara a la ràdio maliana va causar molts problemes al locutor que el va entrevistar. Anys després, l'autor en va recuperar un fragment en un article que va traduir al francès:

Fara fin ya tè mogoya dégoun fen yé

Nka farafin dégoun nen don bi !

N farin fin nen don fiew nka n hakili ma fin dè

N hakili nogo len de don iko den misen ni noun dji to...

La negror de la pell no és pas dolorosa per a la humanitat

Tanmateix el negre pateix avui molt de dolor!

Tinc la pell tota negra però l'ànima no l'en tinc gens, de negre

Tinc l'ànima fonamentalment bruta com un mocós...

Bemba

Zàmbia

Stephen A. Mpashi (Kasama, Zàmbia, 1920-1988) és considerat per la crítica el primer autor de la literatura bemba contemporània. L'any 1960 va publicar *Cekesoni aingila ubusoja*, i el 1962, *Amalango*, un llibre de poemes publicat conjuntament amb **Joseph Musapu**. La seva obra, escrita en el període en què Zàmbia era encara Rhodèsia del Nord, reflecteix l'ambient previ a la separació de les dues Rhodèsies en les actuals Zàmbia i Zimbàbue.

Bubi

Guinea Equatorial

* Justo Bolekia Boleká

Bulu

Camerun

Jean L. Medu Njemba (1902-1966) és l'autor de *Nganga kôn* (1939), la primera obra de ficció escrita en bulu. En aquesta obra (*L'esperit blanc*) es descriu la vida dels bulus abans de l'arribada dels europeus a Camerun. Segons Albert Gérard, és tan popular que alguns dels seus personatges han estat incorporats al folklore local i es representen sovint en pintures a les cases.

Crioll capverdian

Cap Verd

Sérgio Frusoni (Mindelo, Cap Verd, 1901-Lisboa, Portugal, 1975) va ser un poeta i dramaturg que va escriure fonamentalment en crioll capverdian. També va exercir com a periodista i va dirigir i presentar el programa Mosaico Mindelense a Rádio Barlavento, sempre en crioll. Durant uns anys va portar el famós Café Sport de Mindelo, que va convertir en un espai d'animació cultural. També va dirigir el grup Teatro do Castilho. La seva obra poètica és molt estimada a Cap Verd.

Duala

Camerun

Martin Itondo (darrer del segle XIX-mitjan segle XX) va ser un escriptor duala molt prolífic. L'any 1933 va publicar *Neketi na mongo*, i l'any 1938, *Kyango ma Mandesi Bell*, la biografia d'un cap duala abans de l'arribada dels europeus al Camerun. L'any 1954 va publicar un llibre d'himnes, *Myende na Yesaya*. En col·laboració amb **Paul Helmlinger** va publicar un llibre sobre costums i proverbs duals, *Minia na bedemo basu* (1934).

Efik

Nigèria

Elizabeth E. Asibong (1900-segona meitat del segle XX) és una poeta efik (llengua de Nigèria) molt popular sobretot durant els anys 50, quan la ràdio emetia diàriament poemes seus. L'any 1957 va publicar el llibre de poemes *Hogan Kid Bassey-Eren owo akan eren owo*.

Ewe

Togo

Ferdinand Kwasi Fiawoo (Wasuta, Ghana, 1891-1969) és un dramaturg considerat l'iniciador de la literatura de ficció escrita en ewe. Les seves obres es refereixen a la cultura tradicional pròpia d'aquesta llengua, al conflicte entre el bé i el mal i entre tradició i modernitat. Van ser molt populars i van crear el fonament per al desenvolupament de la literatura escrita en ewe. La primera, *Toko atolia* (1932), va guanyar un premi de l'International African Institute; la segona, *Tuinese*, va ser escrita l'any 1945, però es va cremar en un incendi; *Fiawoo* la va reescriure i finalment la va publicar l'any 1954. La darrera va ser *Fia ya dziehe* (1959).

Fanti

Ghana

Gaddiel Robert Acquah (Anomabu, Ghana, 1884-1954) va ser el primer escriptor en fanti. Les seves primeres obres van ser reculls de refranys, poesia i llegendes fantis, i també va col·laborar en la traducció de la Bíblia a la seva llengua. Va publicar la seva poesia en el llibre *Akyekyewere*.

Ful

Camerun, Nigèria, Senegal, Sudan, Txad, etc.

* **Amadou Hampâté Bâ**

Ga

Ghana

Nicholas Akrong Odoi és un dels escriptors més populars en ga, una de les llengües de Ghana. La seva obra *Gbomo ke wala* (*Home i vida*, 1953) es va reeditar cinc vegades en deu anys. Durant els anys seixanta es van publicar altres obres en ga, com ara *Ganyobi*, d'E. A. W. Engmann (1903 - 1983); *Gbotsui mli gbome*, d'E. Lamte-Lawson, i *Otswate otswa ohienaa*, d'A. A. Amartey.

Gun

Benin

* **Agnés Agboton**

Haussa

Nigèria, Níger, Txad

Aminu Kano (Kano, Nigèria, 1920-Kano, Nigèria, 1983) és un escriptor haussa autor de *Motsi Ya Fi Zama* (1965), una narració del seu viatge a Europa. Va escriure moltes obres de teatre i poesia compromesa que ell es prenia com la continuïtat de la seva tasca de mestre.

Idoma

Nigèria

Samson O. O. Amali és un escriptor idoma que va col·laborar amb Robert Armstrong en la descripció de la seva llengua. Aquesta col·laboració va fer que Armstrong digués d'ell que era el primer poeta nigerià que escrivia en la seva llengua a partir del coneixement acadèmic de l'idoma. Entre les seves obres de teatre destaca *Onugbo MeOko*, la història de dos germans enfrontats que recrea un dels mites idoma, i *Aootilei*, una obra que recrea l'oratória idoma i la crisi política de Nigèria als anys seixanta.

Igbo

Nigèria

* Catherine Obianuju Acholonu

Pita Nwana (1881-1968) va ser un escriptor nigerià en igbo que l'any 1935 va publicar *Omenuko*, una novel·la curta que va tenir molt èxit entre els igbos, i que es considera la precursora de les obres de **Chinua Achebe**, que escriu en anglès.

* Christopher Okigbo

* Obi Wali

Ioruba

Nigèria

* Daniel Olorunfemi Fagunwa

Adebayo Faleti (Oyo, Nigèria, 1921-Ibadan, Nigèria, 2017) va ser un artista ioruba que, a més d'escriure poemes, va ser locutor de ràdio, actor i productor, i també el director de la primera televisió africana, la Western Nigeria Television. Va ser el mentor d'Ade Akinfewa, gran coneixedor i divulgador de la llengua i cultura iorubes que viu al nostre país.

Kamba

Kenya

Thomas M. Ngogho va ser el primer escriptor en kamba després de la independència de Kenya. Va publicar tres llibres de narracions, *Kutheea kuma yayayami* (1962), *Mithimukyo na ngewa ingi* (1962) i *Kimena kya nzuru na Mbui* (1969). Aquest darrer es va reeditar tres vegades.

Kikerewe

Tanzània

Aniceti Kitereza Aniceti Kitereza (Ukerewe, Tanzània, 1896 - 1981) era un escriptor que, animat per un missioner canadenc, va escriure dues novel·les en kikerewe. Concebudes com a saga familiar, ambdues obres reflecteixen tant la vida de l'autor com la vida de la seva comunitat. Wilhelm Möhlig, que li va traduir l'obra del kikerewe a l'alemany, comenta: "Encara que les novel·les d'Aniceti només descriguin fets quotidians en la societat rural de l'Àfrica oriental en el període precolonial, la manera com s'expliquen és tan fascinant que un lector sensible no es podrà resistir a comprometre-s'hi emocionalment. El lector europeu mitjà queda impressionat per la dignitat, la força moral i la humanitat representades pels protagonistes kikerewes. En escriure aquestes novel·les, Aniceti va actuar com a un excel·lent ambaixador de la pròpia cultura i també de les cultures de l'Àfrica oriental".

Kikongo

República del Congo, Angola

Jacques N. Bahele (1911-segona meitat del segle xx) va recollir la tradició oral dels bakongos i va publicar un recull de contes tradicionals, *Bingana bia nsi a Kongo* (1953). També va escriure una novel·la, *Kinzonzi ye ntekelo andi Makundu* (1949), en què remarca la importància de la cultura tradicional.

Kikuiu

Kenya

* Ngugi wa Thiong'o

Kimbandu

Angola

* Kyba-Mwenyu

Kinyarwanda

Ruanda

Victoire Nsanzubuhoro va ser la primera dona que va publicar una obra literària en ruandès, *Nta byera* (1972). Havia estat precedida per **Alexis Kagame** (Kiyanza, Ruanda, 1912-Nairobi, Kenya, 1981) que, malgrat haver publicat obres filosòfiques en francès, va publicar obres literàries i reculls de tradicions orals també en ruandès.

Krio

Sierra Leone

Thomas Decker (Calabar, Nigèria, 1916 - Londres, Regne Unit, 1978) era un locutor de Sierra Leone que va tenir molta influència en la promoció del krio com a llengua literària, i en el seu ús en obres de teatre escrites, entre d'altres, per **Dele Charley**, **Raymond De Souza George**, **Esther Taylor-Pearce** i **Lawrence Kweku-Woode**. Ell mateix va traduir obres de Shakespeare al krio i és autor d'una obra poètica notable.

Lingala

República Democràtica del Congo

Bienvenu Sene Mongaba (Kinshasa, República Democràtica del Congo, 1967-Brussel·les, Bèlgica, 2022) es va dedicar sobretot a l'ensenyament en llengües africanes, així com a l'estudi de la lexicografia i la terminologia del lingala. Va fundar l'editorial Mabiki per promocionar la literatura en lingala, i ell mateix va publicar algunes novel·les en aquesta llengua, com ara *Fwa-Ku-Mputu* (2002), *Bamama ya Congo na France* (2004) i *Bokobandela: lisolo* (2005).

Jaspe-Saphir Nkou-Ntoula (Matadi, República Democràtica del Congo, 1963), més conegut pel pseudònim **Papa Mfumu'Eto 1er**, és un creador de còmics produïts de manera artesanal, a mà i autoeditats. Dirigeix el grup creatiu Mangala, que publica la *Revue Mfumu'eto*. Tant la seva obra com la del grup creatiu estan escrites majoritàriament en lingala. Els seus manuscrits es conserven a la Universitat de Florida, que els ha digitalitzat.

Lozi

Zàmbia, Zimbàbue

Kopanu Mushashu és autor de *Muloi wa Mbeta* (1957), una narració en què desenvolupa un mite sobre una illa del riu Zambeze. Aquesta obra és considerada una de les millors de la literatura lozi. Altres escriptors en lozi són **M. M. Sakubita**, que va inaugurar la literatura escrita en lozi amb l'obra *Liswanelo za luna kwa lifolofolo* (*Com no s'han de tractar els animals*); **E. N. Kamitondo**, autor del llibre de poemes *Lifasi la luna fasi la Bulozhi* (*Bulozhi, el nostre país*), i **Kwalombota Mulonda**, autor de la primera obra de teatre en lozi, *Milelo ya lifolofolo* (*Plantes animals*).

Luo

Uganda, Kenya

* **Taban lo Liyong**

* **Grace Ogot**

Luganda

Uganda

Edward A. N. Kawere és un escriptor ganda, una de les llengües d'Uganda, que va publicar la seva primera novel·la, *Zinunula onunaku*, l'any 1954. Posteriorment en va publicar una altra de detectius, *Nketta mu bizinga* (1960), i un llibre de poemes per a infants, *Ebitontome eby'amakulu* (1963). Un contemporani seu, **Y. B. Lubambula**, havia publicat abans un llibre de poemes, *Ennyimba ezimu*, i després es va dedicar a la narrativa.

Massai

Kenya, Tanzania

Lorna Sempele és una periodista i escriptora massai que viu a Kenya. La seva autobiografia en massai, *Osaei okuso laitaanyanyukie enkutuk ang' o'lmaasai*, està traduïda al català des de l'anglès per Carla Ferrerós amb el títol *El collaret de boletes de colors del massai*.

Ndebele

Zimbàbue

Lassie Nondo, amb la novel·la *Qaphela ingane* (1962), va ser la primera dona negra de l'aleshores Rodèsia que va publicar un llibre. La seva obra s'inscriu en la tradició novel·lística que s'ha desenvolupat a Zimbàbue, tant en txixona com en ndebele.

Nyanja

Malawi

Lester L. Nkomba és un escriptor nyanja, una de les llengües de Malawi i una àmplia zona de l'Àfrica austral, que l'any 1953 va publicar la novel·la *Ukawamba* (*Ressentiment*). Abans d'aquesta novel·la, Ned B. Linje ja havia publicat el seu llibre *Nthano ya Tione* (1947). Posteriorment, durant els anys seixanta, Nkomba va augmentar molt la producció d'obres en nyanja, sobretot les adreçades a escolars, i també alguna obra de teatre.

Nzema

Ghana

Arthur Kolora Mensah és un escriptor ghanès en llengua nzema que als anys cinquanta va publicar dues obres: *Bedie me nwora ko o!* (*Escolta la meva història*, 1953) i *Egya Awienze* (*El senyor Awienze*, 1954). **Francis Couloo Ainooson** és un altre autor ghanès en nzema que l'any 1967 va publicar el llibre de poemes *Nyanza aloma* (*L'ocell nyanza*).

Oromo

Etiòpia

Onesimos Nsib (Hurumu, Etiòpia, 185-Nekemte, Etiòpia, 1931). Va viure com a esclau fins que l'any 1870 els missioners suecs el van comprar i alliberar, i el van enviar a Suècia a estudiar. Va ser l'autor del primer llibre escrit en oromo, una obra de formació religiosa; també va traduir parts de la Bíblia a l'oromo i va confegir un vocabulari oromo-suec.

Pedi

Sud-àfrica

Oliver K. Matsepe (Globersdal, Sud-àfrica, 1932-1974) va ser un dels escriptors en pedi més importants del segle xx. És autor de vuit novel·les (tres d'aquestes, pòstumes) que tracten de conflictes de poder a les comunitats africanes. La crítica destaca la seva novel·la *Megokgo ya bjoko* (1969) per haver introduït les tècniques modernes de narració en la narrativa pedi. També va escriure sis volums de poesia amb els quals desenvolupa l'èpica, que és un gènere molt conreat en la literatura pedi, i també la lírica i el que alguns autors qualifiquen de «sonets shakesperians».

Somali

Somàlia

Maxamed Xaashi Dhamac «Gaariye» (Hargeysa, Somàlia, 1951 - Noruega, 2012) és un dels poetes somalis més reconeguts, considerat com el primer que va descriure els patrons de la poesia somali contemporània; entre els seus poemes hi ha *Fad galbeed*, *Madax doodir*, *Nelson Mandela* i *Watergate*.

Suahili

Kenya, Tanzània

Ahmad Nassir Juma (Mombasa 1936-2019) va ser un poeta suahili. Entre les seves obres més conegudes hi ha *Poems from Kenya. Gnostic verses in Suahili* (1966), *Malenga wa Mvita* (1971), *Taa ya umalenga* (1978) i el poema èpic *Utenzi wa Mtu na Utu* (1979). En el seu poema Kiswahili es pregunta, el suahili, de qui és la llengua?

* Euphrase Kezilahabi

Mwana Kupona és una poeta suahili del segle xix. La seva obra *Utendi wa Mwana Kupona* és una de les primeres conegudes de la literatura suahili.

Penina Muhando (Berega, Tanzània, 1948) és una dramaturga que escriu en suahili. Als seus inicis va formar part del grup de dramaturgs que, empesos per Nyerere, van voler emprar el teatre com a eina de difusió dels principis del socialisme africà, però amb els anys es va desencantar i va emprar les seves obres per denunciar la corrupció. Entre les seves obres hi ha *Haitia* (1972), *Heshima yangu* (1974), *Pambo* (1975), *Nguzo mama* (1982), *Abjadi yetu* (1983) i *Lina ubani* (1984).

Martha Mvungi (Kidugala, Tanzània) ha escrit diverses obres en suahili, com ara *Hana hatia* (1975), *Chale Anatumwa sokoni* (1982) i *Lwidiko* (2003). També ha traduït a l'anglès històries tradicionals hehe i bena.

* Shaaban Robert

Kiswahili (fragment)

Wakamba wana Kikwao
lugha yao ya aswili
na Wazungu pia nao
wana zao mbalimbali
na Wameru wana yao
wengini ni Wasomali
ndizo matamshi yao
na yetu ni lugha gani

*Els kambes tenen la seva
la seva llengua original
els europeus també la tenen
en tenen de diferents
els merus tenen la seva
i els somalis també són diferents
i tenen la seva llengua
i quina llengua és la nostra?*

Ahmad Nassir Juma

Tigrinya

Eritrea

Reesom Haile (Eritrea, 1946-Brussel·les, Bèlgica, 2003) va ser un poeta eritreu que va viure molts anys a l'exili i que va retornar al seu país el 1994, any en què es va declarar la independència. Va ser un poeta molt popular que va emprar les xarxes socials per donar a conèixer la seva poesia. Segons ell: «Escriure en tigrinya és tornar al que Déu t'ha donat i dir "no hi renunciaré". És la teva llibertat... la teva manera de parlar... la teva autodefinitió... la teva expressió, i no pots renunciar-hi.»

Gebreyesus Hailu (Eritrea 1906-1993) va ser un intel·lectual i escriptor d'Eritrea que va tenir diferents càrrecs polítics i també acadèmics. Va escriure en tigrinya i la seva novel·la *The Conscript (El recluta)*, escrita el 1927 i publicada el 1955, explica la història de Tuquabo, un soldat enviat a Líbia a combatre una revolta contra el colonialisme italià, i que es troba amb la contradicció de ser ell mateix un colonitzat com els libis, enviat pel colonitzador per lluitar contra l'enemic que comparteixen.

Tonga

Zàmbia

L. M. Mwiinga és un novel·lista zambià en llengua tonga. L'any 1967 va publicar la novel·la *Nyoko ngumwi (Només tens una mare)*.

Tsonga

Sud-àfrica

Natala Sumbane va ser la primera escriptora sud-africana en tsonga amb la publicació del recull de contes tradicionals *Swa rivala a swi heli* (1967). La mateixa autora havia publicat prèviament un recull de contes en alemany.

Tswana

Botswana

Joseph M. Ntsime és un dramaturg sud-africà en tswana que va treballar com a mestre. En la seva obra *Kobotsho (La sotana negra, 1968)* escenifica la relació amb el seu pare, el qual havia volgut que fos sacerdot. *Pelo e ntscho (Cor negra, 1972)* és una denúncia de la bruixeria, un dels temes recurrents de la literatura africana.

* **Sol T. Plaatje**

Tumbuka

Zàmbia Zimbàbue

A. D. Mbeba és un escriptor zimbabuès autor de *Ku Harare*, el primer llibre escrit en tumbuka. Després d'aquest, l'autor més prolífic en tumbuka va ser **Desmond Dudwa Phiri** (Mzimba, Malawi, 1931-2019), que va publicar la seva primera obra, *Mankhwala pa nc-hito*, l'any 1959. Un altre autor en tumbuka és el zambià **L. K. H. Goma** (1930-2004), que va publicar *Ngoza na Kasiwa* l'any 1962.

Venda

Sud-àfrica

Titus N. Maumela (Sibase, Sud-àfrica, 1924-Thohoyandou, Sud-àfrica, 2015) és un escriptor en llengua venda que va publicar nombroses novel·les i obres de teatre. La seva novel·la *Elelwani* (1954) és considerada la primera en venda, i tracta un dels temes habituals en la literatura africana contemporània: el conflicte entre els sentiments i els costums locals en els matrimonis; si en aquesta novel·la qui guanya és l'amor, quan reprèn el tema en l'obra de teatre *Tshililo* (1957), el vencedor són els costums de la comunitat. En la resta de les seves obres és habitual el conflicte entre tradició i modernitat o entre la cultura local i la colonial.

Wòlof

Senegal

* **Ousmane Sembène**

Xona

Zimbàbue

* **Charles Mungoshi**

Solomon M. Mutswairo (Zabu, Zimbàbue, 1924-2005) és un escriptor que amb la seva primera novel·la, *Feso* (1956), inspirada en *U-Shaka*, de **R. R. R. Dhlomo**, volia recrear un passat mític per al seu país. L'al·legoria, però, va resultar massa propera a la Rhodèsia del moment i la novel·la va ser prohibida. Tot i això, l'obra de Mutswairo és entre les fundacionals de la literatura en txixona (o xona), que ha experimentat un gran desenvolupament durant la segona meitat del segle xx.

Zulu

Sud-àfrica

* **Mazisi Kunene**

AUTORS PER PAÏSOS

Algèria

Kaouther Adimi
Maïssa Bey
Rachid Boudjedra
Assia Djebar
Mouloud Mammeri
Malika Mokkedem
Leïla Sebbar
Kateb Yacine
Salem Zenia

Angola

José Eduardo Agualusa
Kiba-Mwenyu
Agostinho Neto
Ondjaki
Pepetela
Jose Luandino Vieira
Uanhenga Xitu

Benín

Agnès Agboton

Botswana

Joseph M. Ntsime

Burundi

Gaël Faye

Camerun

Djaili Amadou Amal
Inongo vi Makomé
Martin Itondo
Léonora Miano
Mongo Beti
Jean L. Medu Njemba
Ferdinand Oyono

Cap Verd

Germano Almeida
Sérgio Frusoni
Baltasar Lopes

Costa d'Ivori

Bernard Dadié
Ahmadou Kourouma
Veronique Tadjó

Djibuti

Abdurahman Waberi

Egipte

Basma Abdel Aziz
Salwa Bakr
Hambi Abu Golayyel
Taha Hussain
Naguib Mahfuz
Nawal el Saadawi
Imad Abu Sàleh
Latifa Zayyat

Eritrea

Reesom Haile
Gebreyesus Hailu

Etiòpia

Sebhat Gebre Egziabher
Onesimos Nsib

Gàmbia

Lenrie Peters

Ghana

Gaddiel Robert Acquah
Ama Ata Aidoo
Francis Couloou Ainooson
Ayi Kwei Armah
Kofi Awoonor
Joseph Boakye Danquah
Amma Darko
Ferdinand Kwasi Fiawoo
Joe de Graft
Arthur Kolora Mensah
J. H. Kwabena Nketia
Nicholas Akrong Odoi

Guinea

Camara Laye
William Sassine

Guinea Equatorial

Juan Tomás Ávila Laurel
Justo Bolekia Boleká
Juan Balboa Boneque
Recaredo Silebó Boturu
Donato Ndongo-Bidyogo
María Nsué

Kenya

Micere Githae Mugo
Meja Mwangi
Thomas M. Ngotho
Rebecca Njau
Ngugi wa Thiong'o
Grace Ogot
Yvonne Adhiambo Owuor
Lorna Sempele
M. G. Vassanji
Binyavanga Wainaina

Libèria

Hawa Jande Golakai

Líbia

Ibrahim al-Koni
Najwa bin Shatwan

Malawi

Ned B. Linje
Jack Mapanje
Lester L. Nkomba
Desmond Dudwa Phiri

Mali

Amadou Hampaté Ba
Lacine Diawara
Yambo Ouloguem

Marroc

Lamia el Amrani
Asmah Auataah
Mahi Binebine
Driss Chraïbi
Bensalem Himmich
Tahar ben Jelloun
Leïla Slimani
Abdellah Taïa
Mohamed Xukri

Moçambic

Paulina Chiziane
Mia Couto
Jose Craveirinha
Luis Bernardo Honwana
Natala Sumbane

Namíbia

Esperance Luvindao

Nigèria

Ayobami Abdebayo
Chinua Achebe
Catherine Obianuju Acholonu
Chimamanda Ngozi Adichie
Elechi Amadi
Ifi Amadiume
Samson O. O. Amali
Elizabeth E. Asibong
Ben Okri
Thomas Leighton Decker
Buchi Emecheta
Akwaeke Emezi
Daniel Olorunfemi Fagunwa
Adebayo Faleti
Aminu Kano
John Munonye
Pita Nwana
Flora Nwapa
Christopher Okigbo
Lola Shoneyin
Wole Soyinka
Amos Tutuola
Obi Wali
Ken Saro-Wiwa

República Democràtica del Congo

Bienvenu Sene Mongaba
V. Y. Mudimbe
Fiston Mwanza Mujila
Georges Ngali
Jaspe-Saphir Nkou-Ntoula
(Papa Mfumu Eto)
Sony Labou Tansi

República del Congo

Jacques N. Bahele
Emmanuel Dongala
Alain Mabanckou
Tchicaya U Tamsi

Ruanda

Alexis Kagame
Victoire Nsanzubuhoro

Senegal

Mariama Bâ
Ken Bugul
Fatou Diome
Birago Diop
David Diop (1927)
David Diop (1966)
Cheikh Hamidou Kane
Mohamed Mbougar Sarr
Ousmane Sembène
Leopold Sedar Senghor
Ousmane Socé

Sierra Leone

Dele Charley
Raymond de Souza George
Lawrence Kweku-Woode
Esther Taylor-Pearce

Somàlia

Maxamed Xaashi Dhamac «Gaarriye»
Nuruddin Farah

Sud-àfrica

Peter Abrahams
André Brink
J. M. Coetzee
Lindsey Collen
Nadine Gordimer
Bessie Head
Farida Karodia
Mazisi Kunene
Meshack Masondo
Kopano Matlwa
Oliver K. Matsepe
Titus N. Maumela
Deon Meyer
Ezekiel Mphahlele
Mike Nicol
Lewis Nkosi
Margie Orford
Alan Paton
Sol T. Plaatje
Koleka Putuma
Lesego Rampolokeng
Miriam Tlali

Sudan

Tayyeb Saleh

Sudan del Sud

Taban Lo Lyong

Tanzània

Abdulrazak Gurnah
Edward A.N. Kawere
Euphrase Kezilahabi
Aniceti Kitereza
Mwana Kupona
A. D. Mbeba
Penina Muhando Mlama
Shaaban Robert

Tunísia

Ahlam Mostalghanemi
Amina Said

Uganda

Okot p'Bitek
Y. B. Lubambula
Monica Arac de Nyeko

Zàmbia

L. K. H. Goma
E. N. Kamitondo
Stephen A. Mpashi
Kwalombota Mulonda
Joseph Musapu
Kopanu Mushashu
M. M. Sakubita
Zukiswa Wanner

Zimbàbue

Dennis Brutus
NoViolet Bulawayo
Tsitsi Dangarembga
Dambudzo Marechera
L. M. Muinga
Charles Mungoshi
Solomon M. Mutswairo
Lassie Ndongdo
Yvonne Vera

LLISTA COMPLETA D'AUTORS

Abrahams, Peter
Abu Golayyel, Hamdi
Abu Sàleh, Imad
Achebe, Chinua
Acholonu, Catherine Obianuju
Acquaah, Gaddiel Robert
Adebayo, Ayobami
Adichie, Chimamanda Ngozi
Adimi, Kaouther
Agboton, Agnès
Aqualusa, Jose Eduardo
Aidoo, Ama Ata
Ainooson, Francis Couloo
Al-Koni, Ibrahim
Almeida, Germano
Amadi, Elechi
Amadiume, Ifi
Amadou Amal, Djaili
Amali, Samson O. O.
Aouattah, Asmaa
Arac de Nyeko, Monica
Armah, Ayi Kwei
Asibong Elizabeth E.
Ávila Laurel, Juan Tomás
Awoonor, Kofi
Aziz, Basma Abdel
Bâ, Amadou Hampaté
Bâ, Mariama
Bahele, Jacques N.
Bakr, Salwa
Balboa Boneque, Juan
Ben Jelloun, Tahar
Bey, Maïssa
Binebine, Mahi
Bolekia Boleká, Justo
Boturu, Recaredo Silebó
Boudjedra, Rachid
Brink, André
Brutus, Dennis
Bugul, Ken
Bulawayo, NoViolet
Charley, Dele
Chiziane, Paulina
Chraïbi, Driss
Coetzee, J. M.
Collen, Lindsey
Couto, Mia
Craveirinha, José
Dadié, Bernard
Dangaremba, Tsitsi
Danquah, Joseph Boakye
Darko, Amma
De Graft, Joe
Decker, Thomas Leighton
Diawara, Lacine M.
Diome, Fatou
Diop, Birago
Diop(1927), David
Diop(1966), David
Djebar Assia
Dongala, Emmanuel
Egziabher, Sebhat Gebre
El Amrani, Lamiae
Emecheta, Buchi
Emezi, Akwaeke
Fagunwa, Daniel Olorunfemi
Fálétí, Adébáyò
Farah, Nuruddin
Faye, Gaël
Fiawoo, Ferdinand Kwasi
Frusoni, Sérgio
George, Raymond de'Souza

Goam, L. K. H.
Golakai, Hawa Jande
Gordimer, Nadine
Gurnah, Abdulrazak
Haile, Reesom
Hailu, Gebreyesus
Head, Bessie
Himmich, Bensalem
Honwana, Luís Bernardo
Hussain, Taha
Inongo-vi-Makomé
Itondo, Martin
Kagame, Alexis
Kamitondo, E. N.
Kane, Cheikh Hamidou
Kano, Aminu
Karodia, Farida
Kawere, Edward A. N.
Kezilahabi, Euphrase
Kiba-Mwenyu
Kitereza, Aniceti
Kourouma, Ahmadou
Kunene, Mazisi
Kupona, Mwana
Kweku-Woode, Lawrence
Laye, Camara
Linje, Ned. B.
Lopes, Baltasar
Lubambula, Y. B.
Luvindao, Esperance
Mabanckou, Alain
Mahfuz, Naguib
Mammeri, Mouloud
Mapanje, Jack
Marechera, Dambudzo

Masondo, Meshack
Matlwa, Kopano
Matsepe, Oliver K.
Maumela, Titus N.
Mbeba, Alfred David
Mbougar Sarr, Mohamed
Mensah, Arthur Kolora
Meyer, Deon
Miano, Léonora
Mlama, Penina Muhando
Mokeddem, Malika
Mongo, Beti
Mostaganemi, Ahlam
Mpashi, Stephen A.
Mphahlele, Es'kia
Mudimbe, V. Y.
Mugo, Micere Githae
Muinga, L. M.
Mulonda, Kwalombota
Mungoshi, Charles
Munonye, John
Musapu, Joseph
Mushashu, Kopano
Mutswairo, Solomon
Mwangi, Meja
Mwanza Mujila, Fiston
Ndondo, Lassie
Ndongo-Bidyogo, Donato
Neto, Agostinho
Ngal, Georges
Ngotho, Thomas M.
Ngugi wa Thiong'o
Nicol, Mike
Njau, Rebeka
Njemba Medou, Jean-Louis

Nketia, J. H. Kwabena	Sembène, Ousmane
Nkomba, Lester L.	Sempele, Lorna
Nkosi, Lewis	Sene Mongaba, Bienvenu
Nkou-Ntoula, Jaspe-Saphir (Papa Mfumu Eto)	Senghor, Léopold Sédar
Nsanzubuhoro, Victoria	Shatwan, Najwa bin
Nsib, Onesimos	Shoneyin, Lola
Nsué, María	Slimani, Leïla
Ntsime, Joseph M.	Socé, Ousmane
Nwana, Pita	Sony Lab'Ou Tansi
Nwapa, Flora	Soyinka, Wole
Odoi, Nicholas Akrong	Sumbane, Natala
Ogot, Grace	Taban Lo Liyong
Okigbo, Christopher	Tadjo, Veronique
Okri, Ben	Taïa, Abdellah
Ondjaki	Taylor-Pearce, Esther
Orford, Margie	Tchicaya U Tam'si
Ouologuem, Yambo	Tlali, Miriam
Owuor, Yvonne Adhiambo	Tlali, Miriam
Oyono, Ferdinand	Tutuola, Amos
p'Bitek, Okot	Vassanji, M. G.
Paton, Alan	Vera, Yvonne
Pepetela	Vieira, José Luandino
Peters, Lenrie	Waberi, Abdourahman
Phiri, Desmond Dudwa	Wainaina, Binyavanga
Plaatje, Sol T.	Wali, Obi
Putuma, Koleka	Wanner, Zukiswa
Rampolokeng, Lesego	Xitu, Uanhenga
Robert, Shaaban	Xukri, Mohamed
Saadawi, Nawal el	Yacine, Kateb
Saïd, Amina	Zayyat, Latifa
Sakubita, M. M.	Zenia, Salem
Saleh, Tayyeb	
Saro-Wiwa, Ken	
Sassine, Williams	
Sebbar, Leïla	

LLUÍS MALLART

Bivina Bernard parlava i escrivia l'ewondo i el francès. Va acceptar ser el meu "professor". Molt sovint anava a casa seva per escoltar i transcriure cintes magnetofòniques. En aquella època, per a mi, era el millor exercici. Treballàvem sobre un tros de taula arrambada a la paret sota la claror d'una finestra. Quan la gent passava i em veia estudiant la llengua, em saludava dient:

A mòngò sikulu, masug wa...!

Salut! Al nen que va al col·legi...!

Sóc fill dels evuzok (1992)

Per a Lluís Mallart, aprendre l'ewondo, una de les llengües més parlades al sud del Camerun, va ser una de les seves prioritats en instal·lar-se, l'any 1961, a Kribi, i després a Nsola, un poblat de la selva equatorial, entre els evuzok. Era missioner i desitjava conèixer els seus fidels. Gravava i transcrivia converses, receptes, remeis. Va aprendre que els plurals es posen davant d'un substantiu i no al darrere; que les paraules poden tenir diferents tons que les distingeixen i així no confondre una persona important, un notable (*ntómba*), amb un xai (*ntómbá*). Com més aprenia la llengua, més s'endinsava en el món dels evuzok i esdevingué antropòleg. La comprensió de l'ewondo ha estat una eina essencial del seu treball antropològic per conversar amb la gent i entendre millor la seva manera de pensar el món a partir de les maneres de dir. És un dels bastions de l'obra científica que ha anat desenvolupant primer a la universitat de Paris-Nanterre i després a Catalunya, amb llibres com *El sistema mèdic d'una societat africana* (2008), o *Cara o creu. Imatges i paraules d'un joc d'atzar africà* (2010).

Lluís Mallart ha creat un fons valuós digitalitzat que recull moltes de les veus gravades dels evuzok, les transcripcions i les notes de camp, i que es pot consultar a Yaoundé (CIPCA), París (Universitat de Nanterre, Biblioteca Eric de Dampierre), Barcelona (IMF-CSIC), Sant Cugat (ANC) i Les Palmes de Gran Canària (Casa Àfrica).

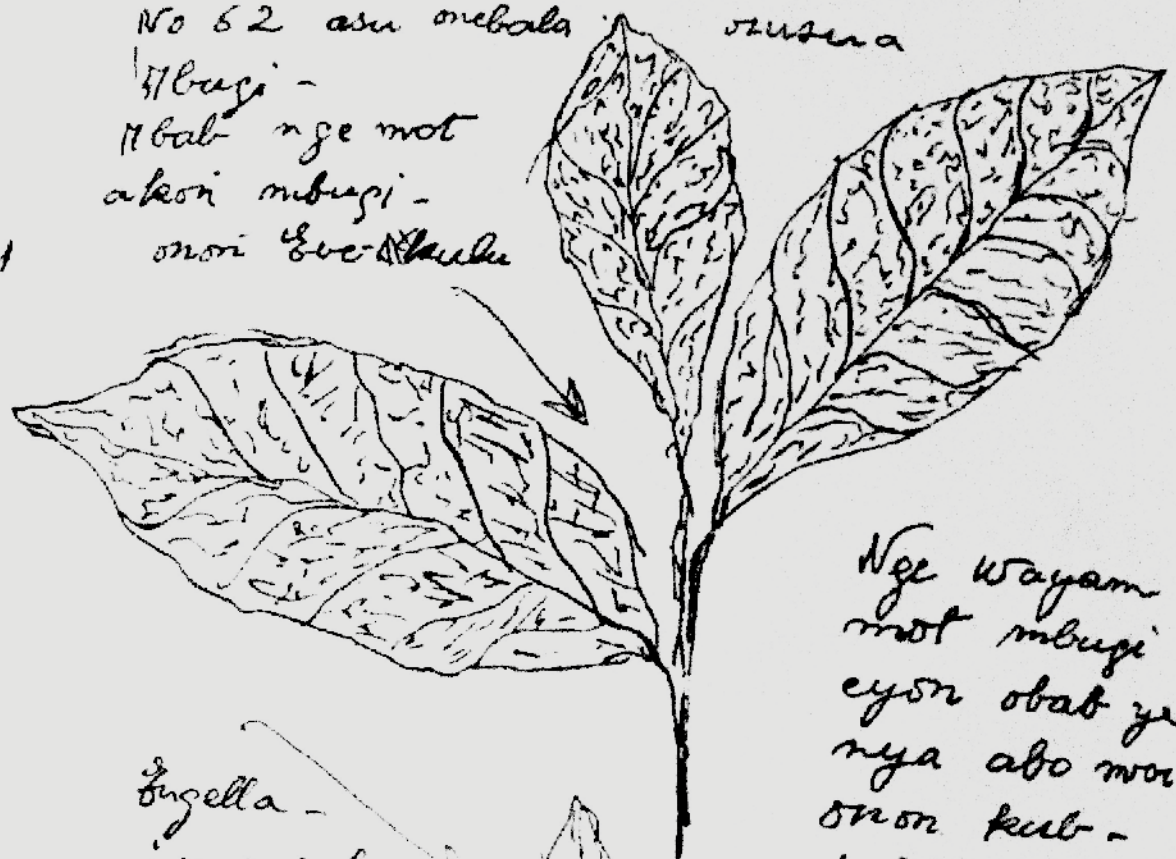

No 62 asu mbala

uzusua

Mbugi -
Mbal nge mot
akoni mbugi -
onoi Eve-
1

Ingella -
asu mbab -

Mbal-bu
Nzen ze ele
ayob -

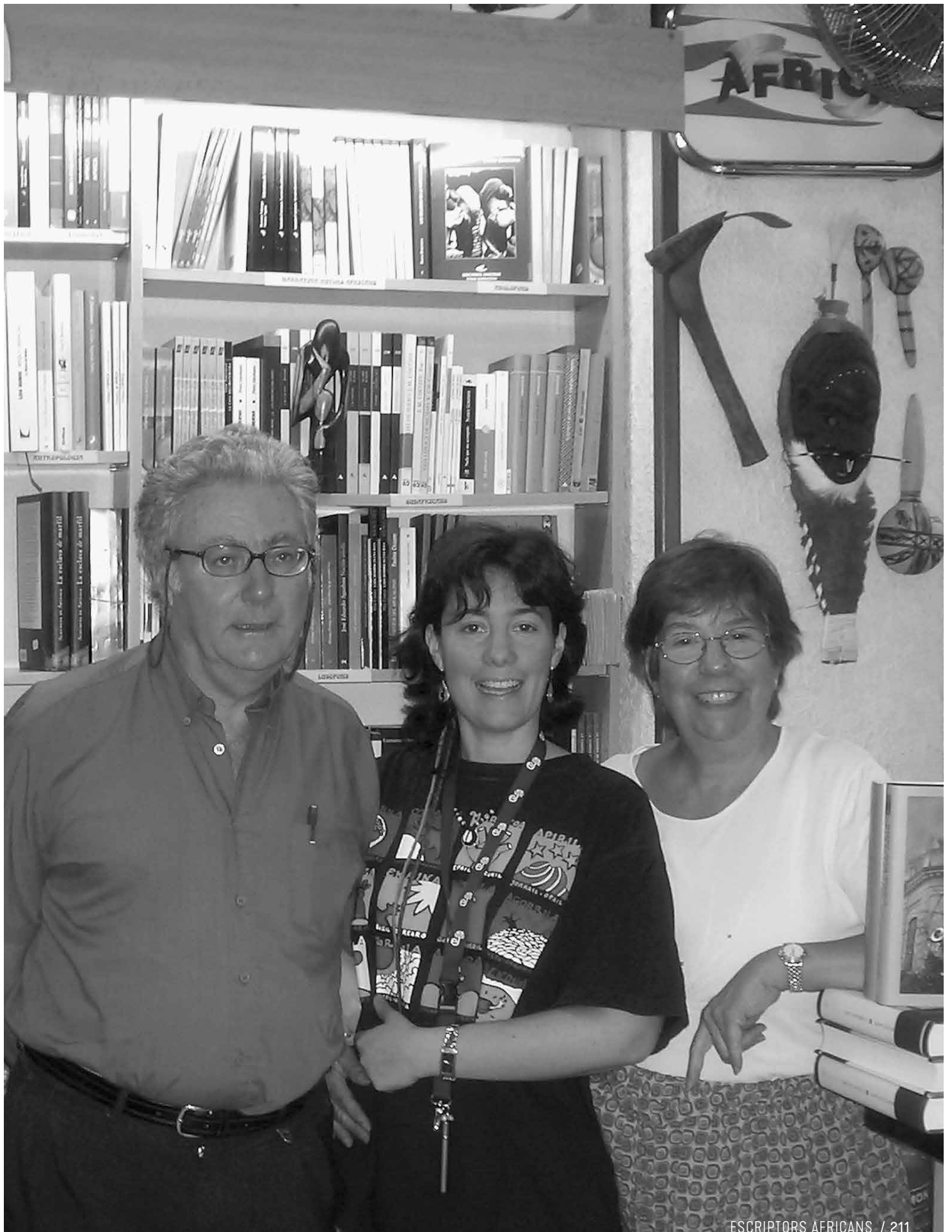
Nge wayam
mot mbugi
eyon obab ya
nya abo moi
onon kub -
ai kie ewituku
ai kie ebei
ai zen ya rod
ele' anyo - ofudi
mie' onan setz
ai ngum ekon
elat lase fat miedu
onga tue' nguma
nala ob onan
ai mbon, ai kub -
nye ane onan be
uzusua
wabeli' lei abon -
mufate okie mpiar ite' mot tye di
otumme okie mbots tye boe' eve kub
ndui onya kpel' mot a -
Nkou Nkoum Noola 10-3.55

LA PLOMA

Des de 1991 Barcelona ha tingut el seu punt de trobada amb els escriptors africans. La llibreria La Ploma, al barri de la Sagrada Família, va optar per especialitzar-se en l'Àfrica a partir de la Primera Diada Cultural Afro-Catalana. De mica en mica, els llibreters Ester Riera, Josep Maria Sarabia i la seva filla Sandra, van convertir el seu establiment en un punt de referència per a tots els interessats en el continent i ara Ramon Inglada continua la seva tasca amb el mateix entusiasme. Al seu servei com a llibreria de barri hi van afegir el vincle entre Barcelona i l'Àfrica. A La Ploma no tan sols hi hem trobat els llibres d'escriptors africans, sinó també tota mena d'activitats, des de cursos i tallers fins a sessions de contes per a infants i adults, lectures de poesia i una tertúlia sobre literatura africana.

Aquesta exposició vol retre homenatge a aquells que, amb esforç i il·lusió, han mantingut encesa la flama per fer possible el coneixement de l'Àfrica i, especialment, de la literatura africana al nostre país.

Gràcies Ester i Josep Maria per la vostra tasca i un record per la Sandra, que no ha deixat de ser-hi mai, en aquest projecte.

LIBRERIA LA PLOMA - AFRICA NEGRA

AFRICA

BOTANICA Y
BOTANICA
EN GUINEA
ECUATORIAL

Cool Hotels

BÉNIN

EL GRAN
LIBRO
DE LOS
MAPAS

LA BARRA DEL ESTREMO

Atlas de las
guerras de
Africa

Áfricas

MARIANO MAATHU

SEÑOR

ENFERMEDAD

EL TRIANGULO
CULTURAL

ORIGENES

WOLFE SO

Origenes

ME DE L'AFRIQUE
MANGRA ET WOLFE SO

AFRICA
DESPUES DE LA
GUERRA FRIA

LA BARRA DEL ESTREMO

LA BARRA DEL ESTREMO

LA BARRA DEL ESTREMO

LA BARRA DEL ESTREMO

LA BARRA DEL ESTREMO

LA BARRA DEL ESTREMO

LA BARRA DEL ESTREMO

LA BARRA DEL ESTREMO

LA BARRA DEL ESTREMO

LA BARRA DEL ESTREMO

LA BARRA DEL ESTREMO

LA BARRA DEL ESTREMO

LA BARRA DEL ESTREMO

LA BARRA DEL ESTREMO

LA BARRA DEL ESTREMO

MECENES

Aquest projecte no hauria estat possible sense la generositat de moltes persones. Tant els 77 autors dels articles del llibre *El català, la llengua efervescent* (Viena 2021) com les 70 autores dels articles del llibre *Som dones, som lingüistes, som moltes i diem prou* (EUMO 2021) han cedit els seus drets d'autor per a finançar l'exposició i el catàleg sobre escriptors africans. El Grup d'estudi de Llengües Amenaçades vol agrair públicament la seva generositat i el seu compromís.

Autors de *El català, la llengua efervescent* (Viena, 2021)

Míriam Almarcha	Debbie Goldblatt	Clàudia Rius
Ester Baiget	Andreu González	Carles de Rosselló
Francesc Ballone	Narcís Iglésias	Albert Rossich
Lluís Barceló i Coblijn	Bernat Joan	Maria Sabaté-Dalmau
Mònica Barrieras	Xavier Lamuela	Montserrat Sendra i Rovira
Albert Bastardas i Boada	Albert Lloreta	Enric Serra
Alà Baylac	Mercè Lorente	Ramon Sistac
Eloi Bellés	Isidor Marí	Natxo Sorolla
Marta de Blas	Alícia Martí	Miquel Strubell
David Block	Josep Martines	Anna Subarroca Admetlla
Emili Boix-Fuster	Vicent Martines	Núria Talavera
Albert Branchadell	Josep Àngel Mas	Carles Terès
Vanessa Bretxa	Marina Massaguer	Joaquim Torres
Montserrat Camps Gaset	Jordi Matas	Mireia Trenchs
Paula Carreras	Pere Mayans	Anna Tudela
Eugeni Casanova	Joan Melià	Albert Turull
Mariona Casas Deseuras	Modernet	David Valls
Raquel Casesnoves	Brauli Montoya	Esteve Valls Alecha
Rafael Castelló-Cogollos	Josep Murgades	Josep Vidal Arráez
Llorenç Comajoan Colomé	Neus Nogué Serrano	Carme Vilà Comajoan
Pere Comellas Casanova	Pepa Nogués	Xavier Vila
Víctor Corona	Joan Peytaví Deixona	
Pol Cruz	Eva Pons	
Daniel Escribano	Miquel Àngel Pradilla	
Mireia Farrús	Maite Puigdevall	
Avel·lí Flors-Mas	Joan Pujolar	
Makiko Fukuda	Enric Ribes	
Jordi Ginebra	Arnau Rius	

***Autores de Som dones, som lingüistes, som moltes i diem prou* (Eumo Editorial, 2021)**

Itziar Aduriz Agirre
Ana Alarcia
Anna Alfonso Casals
Ester Baiget i Bonany
Maria Bardají i Farré
Mònica Barrieras
Ana Bejarano
Elisenda Bernal
M. Carme Bernal Creus
Josefina Caball
Maria Callís Cabrera
Maria Camps Anglada
Montserrat Camps Gaset
Marina Casadellà
Mariona Casas i Deseuras
Raquel Casesnoves Ferrer
Montserrat Cortès-Colomé
Raquel Craviotto i Arnau
Elga Cremades Cortiella
Laia Cutillas i Alberich
Eva J. Daussà
Ona Domènech Bagaria
Wendy Elvira- García
Rosa Estopà
Mireia Farrús
Carla Ferrerós Pagès
Lidia Gil López

Laura Gomara
Carla González Collantes
Alba Granell Rosich
Marta Juncadella Fortuny
M. Carme Junyent
Maria Lacueva Lorenz
Júlia Llompart Esbert
Maria-Rosa Lloret
Mercè Lorente Casafont
Marta Marfany
Míriam Martín Lloret
Raïssa Martínez Vila-Abadal
Alba Milà
Estrella Montolio Duran
Mina Nabona-Jassans
Neus Nogué Serrano
Renée Pera Ros
Maria-Pilar Perea
Clàudia Pons-Moll
Marta Pontnou Farré
Cristina Real Puigdollers
Maria Rodríguez Maríné
Lourdes Romera Barrios
Elisa Rosado
Joana Rosselló
Mariona Sabaté Carrové
Maria Sabaté-Dalmau

Eulàlia Salvat Golobardes
Margarida Sanjaume Navarro
Raquel Santiago Batista
Montserrat Sendra i Rovira
Anna Subarroca Admetlla
Mireia Trenchs Parera
Anna Tudela
Dolors Udina
Anna Vallès Anglarill
Maria del Mar Vanrell
Mariona Vernet i Pons
Carme Vilà Comajoan
Elisabet Vila Borrellas
Marta Vinardell-Maristany
Xiaomeng Wang
Irene Yúfera

Aquesta exposició s'ha fet amb les aportacions de lectors que han volgut presentar els seus escriptors preferits.
Gràcies a tots ells:

Yolanda Aixelà

Ade Akinfenwa

Isabel Alonso-Breto

Juan Tomás Ávila Laurel

Guillem Balboa Buika

Desirée Bela-Lobedde

Justo Bolekia Boleká

Sabrina Brancato

Margarida Castells

Pere Comellas Casanova

Maite Domingo

Sonia Fernández

Lidia Gil López

Felicity Hand

Max Hidalgo

Laura Huerga

M. Carme Junyent

Saoka Kingolo

Myriam Mallart Brussosa

Rosa Martínez Alfaro

Laura Remei Martínez-Buitrago

Donato Ndongo

Gustau Nerin

Bill Phillips

Irene Pujadas

Ester Pujolràs

Aniol Rafel

Marta Segarra

Edmundo Sepa

Salem Zenia

Edicions del Periscopi

Editorial Lapislàtzuli

Editorial Raig verd

Editorial Rinoceronte

Editorial Txalaparta

CATÀLEG

Catàleg de l'exposició **Escriptors africans, un projecte del Grup d'Estudi de Llengües Amenaçades (GELA)**

Edita
Edicions del Rec / Grup d'Estudis de Llengües Amenaçades (GELA)

Coordinació editorial
Pere Comellas Casanova

Revisió de textos
Mònica Barrieras
Montserrat Cortès-Colomé
Lídia Gil López
Diana Rahmouni

Disseny i maquetació
Espai Gràfic, Igualada
Marina Camprubí
Lluís Jubert

Fotografies dels llibres
Juan Antonio López Martínez

ISBN: 978-84-09-43886-0
Dipòsit legat: B 16565-2022

Impressió i enquadernació
Unigrafic

Tipografia principal
DIN Next Pro / Kapra Neue

Paper
Offset Print Speed de 110 / 300 gm2

EXPOSICIÓ

Exposició **Escriptors africans, un projecte del Grup d'Estudi de Llengües Amenaçades (GELA)**

Comissari
M. Carme Junyent

Comitè científic
Yolanda Aixelà
Isabel Alonso-Breto
Diana Berruezo
Sabrina Brancato
Pere Comellas
Felicity Hand
M. Carme Junyent
Myriam Mallart

Comitè tècnic
Mònica Barrieras
Montserrat Cortès-Colomé
Lídia Gil López
Diana Rahmouni

Suport institucional
Pili Mateo
Victòria Novo Tovar
Dolores Pulido León

Coordinació de continguts
Pere Comellas Casanova
M. Carme Junyent

Disseny i producció
Espai Gràfic, Igualada

Fusteria
Antoni Graells

Retolació
Retolmania

Aquesta exposició ha intentat sempre respectar els drets d'autor de tots els continguts (textos, citacions, fotografies, imatges, etc.). Ens excusem si en algun cas no ens ha estat possible. L'exposició, catàleg i tot el material relacionat tenen una finalitat exclusivament educativa i sense afany de lucre.

GELA | Grup d'Estudi | de Llengües
Amenaçades
30 anys 1992-2022

Co-funded by the
Creative Europe Programme
of the European Union

GELA | Grup d'Estudi | de Llengües
Amenaçades

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

